

2025

PEDAGÓGIAI PROGRAM

Nagyhalászi Református Óvoda

4485 Nagyhalász, Arany János utca 75.

A NAGYHALÁSZI REFORMÁTUS ÓVODA

ÓVODAI PEDAGÓGIAI PROGRAMJA

Ötödik kiadás 2025.

Tartalom

Tartalom.....	3
BEKÖSZÖNTŐ	6
Előszó	8
A NAGYHALÁSZI REFORMÁTUS ÓVODA KÜLDETÉSNYILATKOZATA	10
I. BEVEZETŐ	11
• 419/2024. (XII. 23.) Korm. rendelet a pedagógus-továbbképzés rendszeréről	12
I.1. Az óvoda bemutatása, a környezet társadalmi igényeinek, elvárásainak elemzése során kialakult tapasztalatok	12
II. AZ ÓVODAI NEVELÉS FELTÉTELRENDSZERE	15
II. 1. Személyi feltételek	15
II. 2. Tárgyi feltételek	17
III. AZ ÓVODAI NEVELÉS RENDSZERE, ELVEI	18
III. 1. A nevelési program célrendszere	18
III. 2. Gyermekeképünk	19
III. 3. Óvodaképünk	20
III.4. Pedagóguskép	21
IV. AZ ÓVODA MŰKÖDÉSI RENDJE	22
IV. 1. A csoportok kialakítását meghatározó elvek	23
IV.2. Az óvoda csoportszerkezete	23
IV. 3. Az óvodai élet megszervezése	23
IV.3.1. A játékba integrált tanulás megszervezésének formái	24
IV. 3.2. Keret jellegű napirend	25
IV. 3.3. Hetirend	26
V. A PEDAGÓGIAI PROGRAM NEVELÉSI CÉLJA, ALAPELVEI, MÓDSZEREI, TERÜLETEI ÉS FELADATRENDSZERE	27
V. 1. Óvodai nevelésünk célja	27
V. 1. 1. A fejlesztés alapelvei	28
V. 1. 2. A fejlesztés módszerei	28
V. 1. 3. Az óvodai nevelés területei:	29
VI. AZ ÓVODAI NEVELÉS FŐ FELADATAI	30
Az óvodai nevelés feladata az óvodáskorú gyermek testi, lelki és értelmi fejlesztése.	30
a) az egészséges életmód alakítása,	30
b) az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés,	30
c) az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.	30
VI. 1. Egészséges életmód alakítása	30
VI.1.1. Az egészségnevelési és környezeti nevelés elvei	30
VI. 2. Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösség nevelés	34
VI. 3. Az anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása	39
VI.3.1. Anyanyelvi nevelés	39
VI.3.2. Értelmi fejlesztés és nevelés	42
VI.4. Kulturális-esztétikai nevelés	44
VI.5. Hitéleti tevékenység	46

VI.5.4. Imádságra nevelés.....	47
VI.5.5. A bibliai történetek, hitéleti foglalkozás	48
VI.5.6. Útmutatás a hitéleti tevékenységek gyakorlásához	49
VII. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI	53
VII. 1. Játék	53
VII.2.Verselés, mesélés.....	57
VII.3.Ének, zene, népi játék, tánc	62
VII.4. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka.....	66
VII.5. Mindennapos mozgás.....	69
VII. 6. A külső világ tevékeny megismerése	75
VII. 7. Munka jellegű tevékenységek.....	80
VII. 8. Tevékenységekben megvalósuló tanulás, melyet áthat a keresztyén szellemiség.....	83
VII.8.2. A tanulás tartalma.....	83
VIII. Megemlékezések, ünnepek, jeles napok az óvodában.....	86
VIII.2. Hagyományápolás javasolt tartalma korcsoportonként.....	87
IX. AZ ÓVODA SAJÁTOS FELADATAI.....	91
IX.1.1. Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek	91
IX.2. A gyermekvédelemmel összefüggő pedagógiai tevékenység	91
X.2.1. Gyermekek és ifjúságvédelem	91
IX. 3. A gyermekek szociális hátrányának enyhítését segítő tevékenységek	93
IX. 4. Sajátos nevelésű gyermekek integrációja	94
IX.4.1. A többi gyermekkel részben vagy egészben együtt történő integrált nevelés a gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések.....	94
IX.4.2. Gyógypedagógia	97
IX.4.2.5 A sajátos nevelési igényű gyermekek sérülésspecifikus fejlesztésének elvei, feladatai óvodai nevelés során.....	101
IX.4.2.5.1. A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermek fejlesztése	101
IX.4.2.5.2. Értelmi fogyatékos gyermek fejlesztése.....	105
IX.4.2.5.2. 1. Enyhén értelmi fogyatékos gyermek	105
IX.4.2.5.2. 2. Középsúlyos értelmi fogyatékos gyermek	106
IX.4.2.5.3. Beszéd fogyatékos gyermek: nyelvfejlődési és beszédzavarok óvodáskorban. Beszéd fogyatékos gyermek az óvodában, nyelvfejlődési és beszédzavarok óvodáskorban	108
Beszédfejlesztés.....	111
IX.4.2.5.4. Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermek	113
IX.4.2.5.5. A fejlődés egyéb pszichés zavarával (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozás zavarral) küzdő gyermek.....	115
IX.4.2.5.6. Hallásérült gyermekek integrált óvodai nevelése	118
IX.4.2.5.7. Látásérült gyermekek integrált óvodai nevelése.....	122
A látásérülés különböző értelmezései és a nevelési feladatok	122
IX.5. Gyermekek játék- és néptánc.....	129
IX.6. Zeneóvoda.....	130
IX.7. A kutyaterápiás fejlesztés.....	132
„Egy szót sem szól, mégis megért.....	132

Egy szót sem szól, mégis beszél hozzád.	132
Egy szót sem szól, mégis örök hűséget fogad.	132
Egy szót sem szól, mégis a világon a legjobban szeret.”	132
IX.9.A nemzetiség óvodai nevelésének és a nemzetiség iskolai nevelés-oktatásának irányelve	137
X. ÓVODÁNK KAPCSOLATRENDSZERE	140
X. 1. Óvoda és a család	140
X. 2. Kapcsolat a bölcsődével	142
X. 3. Kapcsolat az iskolával	142
X. 4. Kapcsolat a fenntartóval	143
X. 5. Pedagógiai Szakmai Szolgáltató Intézmények és Pedagógiai Szakszolgálatok	143
X. 6. Mikrokörzeti és Humánszolgáltató Központ	144
X.7. Petőfi Sándor Művelődési Ház	144
X.8. Anóka Eszter Városi Könyvtár	144
X. 9. Egészségügy	144
X.10. Roma Kisebbségi Önkormányzat	145
XI. ELLENŐRZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS RENDSZERE	146
XI.1. A Nagyhalászi Református Óvoda irányítási-szervezeti felépítése, sémája	146
XI.2. Az intézményben folyó ellenőrzési és értékelési rendszer	146
XI. 2.1. Az ellenőrzés és értékelés célja:	146
XI.2.2.Az ellenőrzés és értékelés területei:	147
XI.2.3. A gyermekek fejlődésének nyomon követése	148
XII. 1. Munkaterv	149
XII.2. Óvodai csoportnapló	149
Az oviKréta rendszeren belül történik a dokumentáció	149
XIII. ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉS	149
LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK	151
FELHASZNÁLT IRODALOM	153
• 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről.....	153

BEKÖSZÖNTŐ

Áldás! Békesség!

„Engedjétek hozzám jönni a kisgyermeket és ne tiltástok el tőlem őket, mert ilyeneké az Isten országa” (Mk 10, 14).

Ezzel az Igével fogadjuk a Nagyhalászi Református Óvoda épületeibe érkező vendégeket. Nevelési programunk is erre épül.

A református alapfokú oktatási intézményünk alapításának éve: 2012.

Intézményünk neve: Nagyhalászi Református Óvoda.

A városban most először üzemel református óvoda. Reménységünk szerint a lakosság és a református gyülekezet a szívébe zár és megszeret bennünket.

Folyamatosan érkeznek hozzánk a gyerekek, akiket nagy szeretettel fogadunk. A 2012/2013-as nevelési év történeti időpont volt, mivel először indítottunk csoportjainkat a református hitvallásnak és pedagógiai elveknek megfelelően.

A település lakosságának vallás szerinti eloszlásában mindig a legnagyobb számban a reformátusvallásúak voltak.

A település életében a templom és az iskola, a város szívében mindig is nagyon fontos szerepet töltött be. Óvodai nevelés 1951-től folyik, amely 1977-ig az iskola irányítása alatt működött. A Nagyhalász Nagyközségi Tanács a 28/1976. (07.28.) számú határozatával 1977 évi január 1-ei hatállyal önálló óvodai intézményt hozott létre. Két épületben folyt a gyermekek nevelése, majd 1981-ben új 50 férőhelyes óvoda nyílt. 2001-től a Tündérkert Óvoda Nagyhalász nevet vette fel, amely 2012. augusztus 31-ig működött. Ennek a jó színvonalon folyó óvodai munkának folytatásaként vette át fenntartói irányítását és alapította a Nagyhalászi Református Egyházközség a **2012. szeptemberétől** üzemelő **Nagyhalászi Református Óvodát**. Ezzel azt a csodálatos feladatot vállaljuk, hogy a régi fényt és kisugárzást megtöltjük Istentől eredő szeretettel és adjuk át gyermekeinknek.

Örök értékek mentén

Nevelésünkben az örök értékekre építünk. A keresztyén erkölcs, a szeretet, az áldás, a békesség, a család, a nemzet. Ez adja az alapját minden nehéz és kemény munkának, a tanulásnak, a jó eredménynek. Ilyen alapból fejleszthető a tehetség, a szorgalom, a kitartó munka. A Nagyhalászi Református Óvoda olyan kincs lehetőségét kínálja, amit soha nem lehet elveszíteni. Ez a kincs mindannyiunk szívében ott van. A mi óvodapedagógusaink feladata meglátni és megláttatni a gyermekek szívében az Isten által reá bízott feladatot, a belső nagyszerűségét.

Az a feladatunk az óvodában, a mi kis közösségeinkben, hogy imádsággal, egy lélektani pillantással, egy kedves mosollyal, a másik iránti tisztelettel kiterjesszük a gyermekek szívében a szeretetet.

Ebben segítenek a családi vasárnapok, a napi áhitatok és a hittanfoglalkozások és egyéb játékos tevékenységek is. Minden kedves szóval, minden elismeréssel önbecsülésüket erősítjük a gyermekeknek, és ezzel megsokszorozzuk teljesítményüket. Ez a mi intézményünk nevelésének az alapja. Erre a nevelési célra kell építeni az igényes nevelést- oktatást, a magas színvonalú szakmai munkát. Mi az óvodánkban a személyes példánkkal is olyan gyermekeket nevelünk, akik hittel a szívében könnyebben tudják majd megoldani az élet nehézségeit, és a nehézségek által megerősödve lesznek majd képesek eredményes és boldog életet élni.

Ezekkel a gondolatokkal ajánlom megtisztelő figyelmükbe intézményünket.

Kovácsné Rubóczky Rita
igazgató

„... minden egyéniség az Isten lelkének teremő gondolata, egyszeri és utánozhatatlan remeke, mellyel szemben a nevelőnek nem lehet más feladata, mint... tanulmányozni, és saját nevelői elgondolásainak, esetleg valamely iskola vagy rendszer sémáinak erőszakos ráhúzása helyett a maga törvényei szerit alakítva, a benne rejlő isteni örök tervet kibontakozásához segíteni.”¹

Előszó

Tisztelt Olvasó!

Kedves Kartársnők, Szülők, közvetlen és közvetett Partnereink!

A református elődóvodák hagyományaira építkező programunk kidolgozása során arra törekedtünk, hogy nevelő-oktató munkánk keresztyén fundamentumra épülő középtávú koncepciója korszerű elemekkel egészüljön ki, amelyek megfelelnek a törvényi szabályozásnak és az Országos Óvodai Alapprogram tartalmi elvárásainak is. A keresztyén szellemiség érvényesítése mellett megkülönböztetett figyelmet fordítunk a pedagógiai hagyományok követésére, hasznosítására.

Református óvodánk specifikuma a hitéleti nevelés. Óvodánk attól református, hogy református szellemiségű nevelés folyik benne, tehát a **hitéleti nevelés nem egy részterület, hanem átfogja, megalapozza, meghatározza egész hatásrendszerünket.** Keresztyén erkölcsi értékeket közvetítünk a gyermekek felé: feltétel nélküli szeretet, megbocsátás, önzetlenség, lelkiismeretesség, a bűn elítélése.

Célunk:

- hogy a gyermekeket Istennel való kapcsolatra segítsük a keresztyén hit belső békességének, stabilitásának, érzelmi többletének kifejezésre juttatásával.

Az óvodai élet bázisa a Biblia alapvető üzenetének megismertetése. Isten szeretetének legdrágább megnyilvánulása a megváltás: Jézus értünk eljött, a mennyből odaadta magát. Isten vágyik a velünk való közösségre, a Vele való közösségünk a legdrágább kincsünk, védelmünk, életelemünk. Hitünk és erőnk szerint intézményünkben - törekszünk gyermekeink szellemi, testi, lelki növekedésében kellő alapozással szolgálni.

¹ Sik Sándor

**RÉSZLET A 1995. ÉVI I. TÖRVÉNY
A MAGYARORSZÁGI REFORMÁTUS EGYHÁZ
KÖZNEVELÉSI TÖRVÉNYÉBŐL**

(a 1998. évi I. törvény, a 2005. évi II. törvény és a végrehajtási utasítással, a 2013. évi V. törvény, a 2019. évi IV. törvény és a 2019. évi VIII. törvény módosításaival egységes szerkezetben)

A Magyarországi Református Egyház – Krisztus Urunk missziói parancsának engedelmeskedve, az évszázados gyakorlat folytatásaként, tagjai igényének megfelelően, Magyarország Alaptörvénye és a Magyarországi Református Egyház Alkotmánya, továbbá a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló hatályos törvények és egyéb jogszabályok alapján – köznevelési intézményeket tart fenn.

Működésük és a rájuk vonatkozó egyházi szabályozás nem lehet ellentétes azokkal a jogszabályokkal, amelyek a fenntartótól függetlenül valamennyi magyarországi közoktatási intézményre vonatkoznak, ha azok nincsenek ellentétben a Szentírás parancsaival.

A református köznevelési intézményekben a nevelés és az oktatás – figyelemmel az állami (önkormányzati) intézmények követelményeire, továbbá a Kárpát-medencei magyar református oktatási intézmények autonóm életéből és hagyományaiból következő művelődési anyagra – Istennek a teljes Szentírásban adott kijelentése, valamint a Második Helvét Hitvallásban és a Heidelbergi Kátéban megfogalmazott hitelvek és a magyar kálvinizmus szellemében folyik.

A gyermek és adottságai Isten ajándéka. A nevelés alapvető színtere a család. A keresztelest követő szülői és gyülekezeti fogadalom megvalósulásának egyik lehetséges helyszíne a református köznevelési intézmény, amely a gyermeket Krisztusban testvérnek fogadja el.

A Magyarországi Református Egyház által fenntartott és működtetett református köznevelési intézmények célja és feladata, hogy

- tanulóit művelt, jellemes keresztyén emberekké, az egyetemes emberi értékek tisztelőivé, a magyar haza és nemzet hűséges és áldozatkész, alkotó polgáraivá formálja,

akik mindenkor készek az örökölt és a jelenkori kultúra valódi értékeit befogadni, gyarapítani, közvetíteni és továbbadni;

- református tanulóit egyházunk hitvalló tagjaivá, – nem református tanulóit – vallásuk szabad gyakorlásának biztosítása mellett
- saját felekezetük és a református egyház értékeinek megbecsülésére nevelje.

Mindezek megvalósítása egyházunk oktatási intézményeinek évszázadok során kialakult hitbeli örökségére és pedagógiai kultúrájára épül, és azt fejleszti tovább.”

A NAGYHALÁSZI REFORMÁTUS ÓVODA KÜLDETÉSNYILATKOZATA

Jézus Krisztus Missziói parancsa: „.... tegyetek tanítványotokká minden népeket...”² nem csupán az egyháznak szól, hanem a családnak is. A református óvoda jó lehetőség arra, hogy segítse a szülőket és a gyülekezeteket abban, hogy valóra válthassák a gyermek kereszttelésekor tett ígéretüket.

A református óvoda keresztyén közösség. Olyan hitvalló /lehetőleg református/ pedagógusokat feltételez, akik hivatásukat Istentől kapott küldetésének tekintik.

Imádsággal, igényes nevelő-oktató munkával hozzájárulnak a magyar református hagyományok megismertetéséhez. Életpéldájukkal, minden megnyilvánulásukkal arra töreksenek, hogy megalapozzák azt, hogy a református vallású óvodás gyermekekből öntudatos magyar református, krisztusi emberré váló óvodás gyermekeket neveljenek.

- 1./ Magyar reformátusokat, azaz olyan kálvinistákat, akik a magyar kultúrát – elsősorban rendkívül gazdag anyanyelvünket és népi kultúránkat – megbecsülik, ismerik és szeretik hazájukat, szívesen vallják magukat magyarnak.
- 2./ Öntudatos magyar reformátusokat, akik törekednek
 - önmaguk és környezetük megismerésére, megóvására,
 - a jó és a rossz, az igaz és a hamis, a szép és a rút egyre biztosabb megkülönböztetésére, a valódi értékek felismerésére és tiszteletére,
 - embertársaik segítésére, a hit ajándékának elfogadásához szükséges ismeretek, élmények, tapasztalatok megszerzésére,

² Biblia Máté 28,19

A Nagyhalászi Református Óvoda nevelői úgy szervezik az óvodai életet, hogy a játékos tevékenységek által megszerzett tudás átadásával kifejlesztik a gyerekekben a józan, kritikus és önálló gondolkodás és a felelős cselekvés képességét. Gondosan ápolják az anyanyelvet és a magyar nemzeti hagyományokat.

A Nagyhalászi Református Óvodában a nem református vallású gyermekeket öntudatos magyar keresztyénekké kívánjuk nevelni. Lehetővé tesszük számukra saját vallásuk-felekezetük hitvallásának megismerését, ugyanakkor elvárjuk tőlük a református értékek ismertetését és tiszteltetését.

I. BEVEZETŐ

„Minden dolgotok szeretetben menjen végbe”³

Óvodánk Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, Nyíregyházához 15 km-re a hajdani „Halász” faluból lett városban, Nagyhalászbán található. A város lakosságának száma 5-6 ezer fő között van.

Nagyhalász első óvodája 1951-ben alakult meg. Az emelkedő gyermeklétszám szükségessé tette az óvodai férőhelyek bővítését, az óvoda korszerűsítését.

Intézményünk fenntartója- a Nagyhalászi Református Egyházközség - 2012.szeptember 1-től működteti a református óvodánkat. A Nagyhalász Városi Önkormányzattal a Köznevelési Feladatok Ellátására is kiterjedő Megállapodás értelmében Nagyhalász Arany J. u. 75. és Nagyhalász Vasvári P. u. 8/a alatti óvodai épületünkre vonatkozó, használatba adási szerződés alapján két épüleategységben működik az óvoda. Ez a két óvodai épület korábban is városi óvodai célokat szolgált. Nevelésünk 9 csoportban folyik, amelynek rendszerét át hatja, a keresztyén szellem.

A program készítését meghatározó jogszabályok és dokumentumok:

- Az intézmény Alapító okirata:
- A 2011. évi CXCV. nemzeti köznevelésről szóló törvény:
- 2023. évi LII. törvény a pedagógusok új életpályájáról:
- 1995. évi i. törvény a Magyarországi Református Egyház köznevelési törvénye (a 1998. évi I. törvény, a 2005. évi II. törvény és a végrehajtási utasítással, a 2013. évi V. törvény,

³ Kor. 16:14

a 2019. évi IV. törvény és a 2019. évi VIII. törvény módosításaival egységes szerkezetben)

- Református Óvodai Nevelés Keretprogramja 1998.
- A Tündérkert Óvoda Nagyhalász Nevelési Programja
- A Hajdúnánási Református Óvoda Pedagógiai programja
- 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet, a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról
- 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
- Irányelv a Sajátos nevelési igényű tanulók óvodai neveléséhez és iskolai oktatásához
- A nemzetiség óvodai nevelésének és a nemzetiség iskolai nevelés-oktatásának irányelve
- SZAKMAI AJÁNLÁS a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel (BTMN) küzdő gyermekeket, tanulókat az óvodai és iskolai nevelésük-oktatásuk során megillető különleges bánásmóddhoz; a fejlesztő pedagógiai ellátás gyógypedagógiai tartalmaira; a pedagógiai segítség céljaira, feladataira és módszereire; valamint a BTMN tanulói jogokhoz kapcsolódó joghasználatra:
- 2003.évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról:
- 51/1997.(XII.18.) NM rendelet a kötelező egészségbiztosítás keretében igénybe vehető betegségek megelőzését és korai felismerését szolgáló egészségügyi szolgáltatásokról és szűrővizsgálatok igazolásáról:
- 18/2024. (IV. 4.) BM rendelet a pedagógusok teljesítményértékeléséről
- 419/2024. (XII. 23.) Korm. rendelet a pedagógus-továbbképzés rendszeréről

I.1. Az óvoda bemutatása, a környezet társadalmi igényeinek, elvárásainak elemzése során kialakult tapasztalatok

Az 1990-es évektől kezdve a magyarországi társadalmi-politikai változások lehetővé tették történelmi egyházainknak nevelési és oktatási intézmények fenntartását. Nálunk 2012. évben érkezett el az idő, hogy Isten kegyelméből református óvodát hozzunk létre, amelyben a nevelési alapelvek a Biblia üzenetére épülnek. Ahogy az élet minden kérdéséhez, úgy gyermekeink neveléséhez is világos és határozott koncepciót ad a Biblia. Új nevelési modellek feltűnnek és elmúlnak, Isten szava ellenben minden nemzedéknek abszolút és időtlen mértékül szolgál. Útmutatására soha nagyobb szükségünk nem volt, mint ebben az időben, mivel nemzedékünk értékválsággal küzd. Nő a bűnözés, a gyermekkorú szenvedélybetegek száma. Nem csoda, ha egyre több szülőben megszólal a belső hang: meg kell mentenem gyermekemet. Meggyőződésünk szerint ez Jézus Krisztus által lehetséges.

A református óvodában az egész napot át kell hatnia a keresztyén szellemiségnek, s az óvónők és más munkakört végző munkatársak egész személyiségének tükröznie kell, hogy ők kinek szolgálnak, kit követnek. **A Bibliai integrációnak jelen kell lennie óvodánk mindennapi életében, annak nevelési- és tanulási folyamatában.**

2012 szeptembere a helyi óvodai nevelés történelmi pillanata lett, amikor is a nagyhalászi családok református óvodába járathatják gyermekeiket. Mégis megállapítható, hogy a családok nagy része nem hitéleti alapon, hanem az egyházközség és az óvodába felvételt nyert - városi szinten szakmailag elismert - óvodapedagógusok iránti bizalomból és az eddig tapasztalt jó eredmények miatt választotta a Református Óvodát. Be kell látnunk, hogy óvodapedagógusaink és gyermekeink feladata is lesz a családokba visszahozni a keresztyén értékeket, az Isten iránti hitet, szeretetet. Úgy tekintünk erre a feladatra, mint olyan „szeretethídra”, ami a templomba és az Egyházközséghez vezet.

Az óvoda sajátos arculatát a keresztyén értékek és a művészetek határozzák meg.

Programunk készítésekor az Egyházkerület jól működő református óvodáinak tapasztalataira, azok programjaira, a korábban Tündérvilla Óvoda Nagyhalász néven jól működött Helyi Óvodai Programra és annak hagyományaira építettünk. Ezt kívánjuk nívósabbá, gazdagabbá formálni, részeibe új elemeket beépíteni, ami sajátossá, egyedivé teszi a mi óvodánkat is. Legfontosabb feladatunknak a keresztyén értékek közvetítését emeltük ki, melyhez szorosan kapcsolódik a magatartási, viselkedési szokások alakítása.

Szeretnénk, ha az óvodát igénybe vevő szülők többsége vallási meggyőződésének, hitének indíttatása által hozná gyermekét óvodánkba. Nagyszerű, dolog lehet együtt működni azokkal a szülőkkel, akik Krisztusi szeretet megnyilatkoztatásaként lélekben együtt vannak velünk, s ahol tudnak, segítenek. Gyermekevédelmi feladat igen bőven akad. Ennek megoldása a

gyermekvédelmi felelősök feladata, természetesen a többi óvodapedagógussal karöltve. Úgy szervezzük programjainkat, hogy a szülők szívesen részt vegyenek közös programjainkon, fogadják el az óvoda által képviselt értékeket a gyülekezeti életbe való bekapcsolódást. A szeretet minden eszközeivel törekedjen a gyülekezet és az óvodapedagógus arra, hogy a családok hitből éljenek a keresztes sákramentumával. Világosan látszik a családi háttér, s az óvoda nevelő hatása azoknál a gyermekeknél, ahol az együtt gondolkodás közös, határozott nevelés eredménye.

Mivel óvodánk egyházi intézmény, kapui nyitva állnak mindenki előtt, akinek szívében megdobb az Isten szeretete utáni vágy.

A református óvodánk nevelőtestületének közössége folyamatosan formálódik, de nagy szeretettel készen áll az Isten által reájuk bízott feladatra. Az óvodai nevelés keretében a családi nevelésre alapozva neveljük a gyermekeket. Természetesen a nevelést teljes mértékben átvinni a családtól nem lehet, nem szabad, de velük együtt haladva, a közös célra tekintve óvodánk és a család betöltheti feladatát.

Jelenlegi helyzetünkben a legtöbb család önmagában nem képes felvállalni az evangélium szerinti nevelést, ezért a keresztyén hitben való nevelés-tanítás első lépcsőfoka óvodánk lehet.

A református óvoda szellemiségének gyökere a Szabadító Istenben van, ezért küldetése elmondani a jövő nemzedékének, de a szülőknek, nagyszülőknek is, *“hogya egyszülött Fiát küldte el Isten a világba, hogya éljünk őáltala”*⁴

Feladatunk, hogya a gyermek életkorának megfelelően mintegy „anyaölbén” lehetőséget kapjon a játékra, a spontán utánzásra alapuló tanulásra.

Óvodánk kilenc csoporttal működik. A csoportok kialakítása az életkor és a partnerek igénye alapján történik. Így meg tapasztalhatjuk mindkét szervezeti keret áldásait és nehézségeit is.

A távolabbról járó gyermekeink szállítását az egyházközség a közoktatási megállapodásban foglaltak alapján oldja meg. Így mindenkinek lehetősége van megközelíteni az óvodát, bármilyen távol lakik. A helyi nevelési programunkat ajánljuk Nagyhalászi Református Egyházközség Presbitériumának, valamint a jelenlegi és leendő szülőknek, pedagógusoknak és minden kedves olvasónak.

⁴ 1Jn 4,9

II. AZ ÓVODAI NEVELÉS FELTÉTELRENDSZERE

II. 1. Személyi feltételek

Az intézmény személyi feltétele a mindenkor jogszabályokban meghatározottak szerint biztosított.

Az óvoda megalapítása idején a pedagógusok, dajkák és egyéb alkalmazottak 100 %-ban a városi önkormányzat óvodájából jelentkeztek át. Saját döntésük alapján, hitéletüknek megfelelően és elkötelezettségükhöz híven vállalták fel a keresztyén óvodában való szolgálat szép hivatását. Mindannyian jól képzett, elismert szakemberek és elkötelezettek a hitélet és egyházközségünk iránt.

A nevelő, fejlesztő munkát az óvoda teljes nyitvatartási idejében óvodapedagógusok végzik, ami a törvényi előírásokban foglaltaknak megfelel. Szakmailag igen jól felkészült alkalmazotti közösséggel rendelkezik óvodánk. A szakmai és a hitéleti munkát hitoktató, segíti. Az óvodapedagógusok munkáját óvodatitkár, dajkák, pedagógiai asszisztensek és konyhai munkatársak segítik. A dolgozók munkáját igazgató irányítja. Kötelessége hitével, magatartásával, szakmai ismeretével segíteni és biztosítani az óvoda jó működését.

A keresztyén köznevelési intézmény alkalmazottai Isten elhívott szolgálóinak tekintik magukat, akik tudatában vannak, hogy csupán eszközök Isten kezében.

Az óvodapedagógusokkal szembeni elvárások

A kölcsönös tisztelet és szeretet az alapja minden emberi kapcsolatnak. A társadalomban minden embernek megvan a maga feladata, amelyet, ha tisztességesen, becsülettel végez, mindannyiunk javát szolgálja.

- Tiszteljék az emberben az embert. Gyermekeinket csak akkor tudjuk jól és helyesen nevelni, ha ennek a kölcsönös tiszteletnek és elfogadásnak kisugárzását látja rajtunk: szülein és nevelőin egyaránt.
- Az óvoda egész napját hassa át a keresztyén nevelésünk szellemisége, értelem fejlesztése. (A játéksituációban jelentkező helyzeteket, a természeti jelenségek észre

vetetését, az étkezéshez és a lefekvéshez kapcsolódó imát, a hiányzó gyermekért való aggodást, a szülők várását, stb)

- Fontos tudásunk és ismereteink gyarapítása, ám ez ne öncél legyen, hanem a nevelés és Isten szolgálatába állított eszköz.
- A pedagógus pozitív személyisége, példaereje és értékkövető szerepének közvetítése.
- A hit és erkölcs kérdéseiben ellentmondást nem tűrő, Isten parancsolatait magáénak tudó személyiség jelenléte, aki úgy szereti a rá bízott gyermeket, mint saját gyermekeit.
- Minden tudását és erejét arra fordítja, hogy lelkük, szellemük és értelmük kiteljesedjék.
- A kisgyermek a példát látja a vele foglalkozó ember személyiségén keresztül.
- Egész személyiségéből sugározni kell a szeretetet, a támaszt, segítséget, hogy a gyermek megkapja azt az érzelmi biztonságot, amelyre szüksége van.
- **A keresztyén pedagógus életében mértékadó erkölcsi érték a tízparancsolat, mely minden emberi törvény alapja.**
- A keresztyén, hívő pedagógusnak műveltségben, s a tudás megszerzésében is elől kell járnia.
- A gyermek fejlesztéséhez alkalmazzon egyéni módszereket, legyen nyitott, kreatív, tudjon mesemondásával, énekével, alkotásaival esztétikai élményt nyújtani.
- Legyen igénye a folyamatos önművelésre, továbbképzésre.
- Az SNI gyermekek ellátásához, ismerje meg a speciális eljárásokat, módszereket.
- Tudjon hatékonyan együtt dolgozni az óvodapedagógus párjával.
- Az óvodapedagógusok fontos feladata, hogy a nevelő munkába vonják be a dajkákat, különösen a közösségi élet és az egészséges életmód szokásainak megtervezésébe, elemzésébe, értékelésébe.
- **Az óvodánkba járó gyermekek nem részesülhetnek hátrányos megkülönböztetésben.**

II. 2. Tárgyi feltételek

A székhely óvoda és a tagóvoda épülete egymástól távolabb eső városrészen helyezkedik el. Mindkét épület, amely korábban is óvoda volt, felújított állapotban van, melyeket a közelmúltban pályázati forrásból korszerűsítettek, bővítettek és tettek rendbe. Ennek következtében jó körülmények közé kerülnek az ide jelentkező nagyhalászi és környékbeli óvodások. Mind a két épülethez tágas udvar tartozik, amelyek biztosítják a gyermekek egészséges körülményeit. Az óvoda alapvető tárgyi feltételei, a berendezések, a neveléshez és tanuláshoz szükséges eszközök–a Nagyhalászi Református Egyházközség és a Nagyhalász Város Önkormányzata által kötött Közoktatási Megállapodásnak és Használatba adási Szerződésnek megfelelően- a program mellékletében rögzített lista alapján biztosítottak.

Az udvarok elhelyezése melegebb és hűvösebb részt, füves és homokos területet is biztosít. Betonozott és füves területtel rendelkeznek, így részben biztosítják gyermekeink számára sáros időben is a játék és a szabad levegőn tartózkodás lehetőségét.

A törvényi szabályozásnak megfelelően bevizsgált játékok állnak a gyermekek rendelkezésére.

Az étkezés a csoportszobákban történik. Tárgyi feltételeink javítása érdekében folyamatosan figyelemmel kísérjük a pályázati kiírásokat. A gyermekek óvodai életének színtereit úgy alakítjuk ki, hogy azok otthonosak, barátságosak, harmonikusak játékokra motiválóak legyenek, melyek igazodnak a gyermekek adott szükségleteihez, tevékenységükhöz. Az óvodai csoportok díszítését úgy végezzük, hogy igazodjon a keresztyén szellemiséghez, az aktualitáshoz, legyen egyszerű és esztétikus.

„A bibliai történetek, (példázatok) jobb megértését segítik a képek, diafilmek, képes gyermekbiblia és egyéb, ma már jól kiválasztható és beszerezhető anyagok. Nagyon fontos, hogy az anyag hiteles legyen, a tiszta Evangéliumot vigye közel a gyermekekhez, ne túlozzon, és ne kicsinyelje le ezt a szolgálatot.”⁵

A program működéséhez szükséges speciális eszközök, játékok, tárgyak:

- Párnák, szőnyegek, bábok, paraván, gyertyák, magnó, CD lemezek, albumok, különböző színű leplek és jelmezek, esztétikus mesekönyvek stb.

⁵ Református Óvodai Nevelés Keretprogramja

- Olyan tér a csoportban, ahol gyermek kényelmesen elfér a zenei fejlesztéshez, hangszerek (gyermeknek, felnőtteknek), szimbólumok a tanult dalokról.
- Különböző méretű rajzlapok, színes papírok, ragasztók, ollók, festékek, ceruzák, zsírkréták, pasztellkréták, filctollak, fonalak, madzagok, szövőkeretek különböző méretekben, textíliák, agyag, bőrök, gyurma, termések, különböző természetes anyagok (csuhé gyékény, vessző stb.), esztétikus eszköztároló lehetőségek.
- Évszakonkénti kiállítás művészeti élményt nyújtó alkotásokból amatőr művészek, népművészek, óvó nénik munkái stb.,
- Videokamera, fényképezőgép: Az élményfeldolgozáshoz, a gyermekek önmegismeréséhez, zenei élménykövetítéshez, az óvoda ünnepeinek, eseményeinek rögzítéséhez, a felvételek többszöri megtekintéséhez.
- Esztétikus polc a termések gyűjtéséhez, tárolásához.
- Szakkönyvek, módszertani kiadványok.
- Az óvoda színvilágának megkomponálásához textíliák, függönyök, festékek.
- Esztétikus tájékoztató táblák a projektek bemutatásához, általános tájékoztatáshoz, valamint a gyermekek eredményeinek ismertetéséhez.
- A Bibliai ismereti foglalkozáshoz csendes tér, sarok berendezése, képek, könyvek, munkalapok biztosítása.

III. AZ ÓVODAI NEVELÉS RENDSZERE, ELVEI

III. 1. A nevelési program célrendszere

Óvodai nevelésünk célja

3-7 éves gyermekeink személyiségének sokoldalú, harmonikus fejlesztésével Istenét ismerő, szüleit tisztelő, a keresztyén értékeket megismerő gyermekek nevelése, akik fogékonyak a természeti-társadalmi értékek befogadására, védelmére és tisztelik múltunkat, embertársainkat.

Alapelveink a nevelésben

- Istenről kért bölcsesség, krisztusi szeretet és szolgálat.
- A gyermekjátékos tevékenységére épülő tanulás.
- A családokkal való együttműködés és szükség szerint segítség, gondozás.
- A gyermeki jogok és alapvető szabadságok tiszteletben tartása, megerősítése az egyenlő hozzáférés biztosításával.

- A gyermeki személyiséget elfogadás, tisztelet, szeretet, megbecsülés és bizalom övezi.
- Óvó-védő és szociális feladatok fontossága, gondoskodás és különös védelem biztosítása.
- A hagyományok tisztelete, a béke és szeretet harmonikus egységének megteremtése, a kisebbségi kultúra ápolása, a különbözőség elfogadása.
- A környezet védelme, a gyermek környezettudatos magatartásának kialakítása.
- Egyéni készségek, kompetenciák fejlesztése.
- Az óvodai nevelésben alkalmazott pedagógiai intézkedéseket a gyermek személyiségéhez igazítjuk.
- Az életkorhoz és a gyermek egyéni képességéhez igazodó gyermeki szükségletek kielégítése, az egészséges fejlődésükhöz és fejlesztésükhöz elengedhetetlenül szükséges személyi és tárgyi környezet biztosításával.
- A nemzeti és etnikai kisebbséghez tartozó gyermekek óvodai nevelésében az önazonosság megőrzése, ápolása, erősítése, átörökítése, nyelvi nevelése, a multikulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségének megteremtése. A hazájukat elhagyni kényszerülő családok gyermekeit is fogadjuk és lehetőséget teremtünk ahhoz, hogy a gyermekek megismerhessék egymás kultúráját, anyanyelvét.
- A gyermekek és a művészetek között erős érzelmi kötődés alakuljon ki komplex élmények biztosításával.

III. 2. Gyermekképünk

**„Nem ti választottatok engem, hanem
én választottalak...”⁶**

A hívő keresztyén ember számára Jézus Krisztus földi útja, a kereszt fénye, s a Biblia üzenete világos utat mutat. Gyermkeink nevelésében az első és egyetlen szempont Jézus Krisztus fundamentuma. Minden, amely ebből következik, nevelésünk lényege:

Krisztusi szeretetben felnövő gyermek,

- aki szereti és tiszteli szüleit és embertársait
- aki tevékenységével Isten dicsőségét szolgálja
- aki odafigyel szerető gondoskodással a másokra, s ha vét is ellene, meg tudja követni őt;

⁶ Biblia János 15. 16.

- aki nem csak mondja, hanem érzi is, hogy Isten nem személyválogató és minden hozzá igyekvő embert egyaránt szeret, fajra, nemre való tekintet nélkül
- aki védi a teremtett világot, megbecsüli az épített világot is, és nem tiporja el azt sem, amit nem ő készített.

III. 3. Óvodaképünk

„...mert nem azok az igazak Isten előtt, akik a törvény hallgatják, hanem azok fognak megigazulni, akik a törvényt betöltik”⁷

S a törvény betöltése pedig a SZERETET. Szeretet egymás iránt, származásra és szociális helyzetre való tekintet nélkül.

„Óvodaképünk nem viseli el a felnőtt egyeduralmát, a gyermek kiszolgáltatottságát. Szeretetteljes légkört, okos szeretetet, együttérzést, segítőkészséget, toleráns és bátorító magatartást, a kreatív kezdeményezések támogatását várja el az óvoda dolgozóitól. Mindez azonban nem zárja ki, a pontos, egyértelmű követelményeket, az együttélés szükséges szabályainak betartását, a szabadság és a korlátok ésszerű rendszerének működését.”⁸

Óvodai nevelésünk alapja az óvó, féltő és segítő szeretet, gyermekeink hitben való nevelése, amely segíti a gyermekek személyiségfejlődését, egyéni képességei kibontakozását, figyelembe véve életkori sajátosságaikat, valamint egyéni fejlődésük eltérő ütemét.

Közösségünk mindent megtesz annak érdekében, hogy gyermekeink élményekben gazdag keresztyén életet éljenek. Az óvodai életet meghatározza a játék, a játékos alaptevékenységek, melyeket az aktualitásnak megfelelően áthatnak a nemzeti és református értékek, hagyományok, az értékek megőrzése, a nemzeti identitás-tudat kialakítása, fejlesztése és átörökítése. A gyermek új környezetével -az óvodával- való első találkozása során olyan feltételek megteremtéséről gondoskodunk, amely gyermekeink számára érzelmi biztonságot nyújt, otthonos, de mégis más.

A kisgyermek személyiségének fejlődéséhez szükséges játékeszközök biztosításával megteremtjük számukra a szerepjátékokhoz, dramatikus játékokhoz és bábozáshoz szükséges feltételeket is. Az udvari játékok tervezésekor és telepítésekor a megfelelő szabad mozgást

⁷ Biblia: Róm. 2. 13

⁸ Ref.Óv Kerettanterve

biztosító játéktér mellett, ligetes pihenő részt is kialakítunk, amely elengedhetetlen feltétele a nyugodt, elmélyült szerepjátéknak. Az esztétikus környezet a felnőtt és gyermek számára is meleget sugárzó szép, igen fontos nevelőeszköz, ezért ennek megfelelően alakítjuk ki a gyermek környezetét.

A Nagyhalászi Református Óvoda nevelőtestülete és alkalmazotti közössége a helyi sajátosságánál fogva kiemelt feladatként kezeli a helyi, sajátos nevelési igényű és szociális hátránnyal küzdő etnikai, illetve migráns gyermekek felzárkóztatását és fejlesztését.

Egy-egy egyházi rendezvény alkalmával nemcsak megismertetjük gyermekeinkkel a Bibliai történeteket, az elmúlt nemzedék szokásait, hanem érzelemgazdag, élménydús, és sikerélményt nyújtó tevékenységet is biztosítunk számukra. Gyermekeink szereplése üde színfoltja az egyház egy-egy jeles napi rendezvényeinek, mellyel hozzájárulunk az egyház életének gazdagításához.

Istenbe vetett hittel elkötelezettek vagyunk a református egyház és a változó körülmények által támasztott feladatok végrehajtására.

**„Hit nélkül pedig lehetetlen Istennek tetszeni;
mert a ki Isten elé járul, hinnie kell, hogy ő létezik és
megjutalmazza azokat, a kik őt keresik”⁹**

III.4. Pedagóguskép

A keresztyén csoportok felnőtt közösségének olyanná kell formálódnia – a Szent Lélek Isten segítségével – ahol a gyermek megérez, megtapasztal valamit Jézus Krisztus szeretetéből.

A keresztyén csoport szellemiségének gyökere a Szabadító Istenben van, ezért küldetése elmondani a jövő nemzedékének, de a szülőknek, nagyszülőknek is, *„hogy az ő egyszülött Fiát elküldte az Isten e világra, hogy éljünk őáltala.”¹⁰*

Gyermekeink mindennapjainak megszervezése érdekében elvárjuk önmagunktól és egymástól, hogy:

- szeressük és fogadjuk el a gyermeket előítéletek és feltételek nélkül,

⁹ Biblia: Zsid. 11.6

¹⁰ Biblia: 1Jn 4:9

- az egyéni eltéréseket, másságot értéként fogjuk fel, az egyediséget hangsúlyozzuk,
- a családokkal kölcsönös bizalmon alapuló kapcsolatot alakítsunk ki,
- legyünk empátikusak, toleránsak, tudjuk beleélni magunkat a gyermekek érzelmi és gondolatvilágába,
- tevékenységeinkben mindig tükröződjön megfelelő szakmai tudás,
- legyünk innovatívak, szakmai megújulásra képesek,
- munkánkban legyünk játékosak, ötletesek, kreatívak,
- egymással szemben legyünk mindig őszinték, probléma érzékenyek, segítőkészek.

Ezt a szemléletet minden dolgozótól elvárjuk.

IV. AZ ÓVODA MŰKÖDÉSI RENDJE

Az óvoda működését az óvodai SZMSZ, a munkarend és a házirendben foglaltak biztosítják.

A gyermek egészséges, tevékenységekben megnyilvánuló fejlődéséhez, fejlesztéséhez a napirend és a hetirend biztosítja a feltételeket, melyek a megfelelő időtartamú, párhuzamosan is végezhető, differenciált tevékenységek, valamint a gyermek együttműködő képességét, feladattudatát fejlesztő, növekvő időtartamú (5–45 percesek) csoportos foglalkozások tervezésével, szervezésével valósulnak meg. **A gyermekek a tanköteles korukat megelőző nevelési évben a későbbi eredményes iskolai előrehaladása érdekében az óvodai csoportokban naponta összesen 45 perces időkeretben, a feladatra differenciált, a gyermek egyéni terhelhetőségéhez igazodó iskola-előkészítő fejlesztő pedagógiai tevékenységben vesznek részt. Az iskola-előkészítő fejlesztő pedagógiai tevékenységet az „Iskola-előkészítő éves ütemterv” alapján végezzük 2025.09.01-től. Az intézményben kidolgozott éves ütemtervek korcsoportonként biztosítják az adott csoportra a nevelési tervek alapját. Az éves ütemterv tevékenység területenként heti lebontásban segíti a tanulásba integrált nevelési/oktatási fejlesztő óvodapedagógiai tevékenységet.**

A heti rend kialakítása az óvodapedagógus felelőssége és szabadsága, figyelembe véve a csoport igényeihez való rugalmas alkalmazkodást, valamint a többi csoporttal való együttműködés összhangját.

A napirend kialakítása a gyermekek játékszabadságának és lehetőségeinek figyelembevételével az óvodapedagógus feladata, melyben alkalmazkodnia kell a csoportszervezés által adott lehetőségekhez.

IV. 1. A csoportok kialakítását meghatározó elvek

- a helyi adottságok (humán erőforrás, tárgyi feltétel stb.),
- az évenkénti demográfiai mutatók,
- partnerek igénye (a lehetőségekhez mérten),
- megfelelő életkori arány kialakítása,
- testvérkapcsolatok,
- nemek aránya,
- az óvoda hagyományainak figyelembevétele,
- etnikai kisebbség aránya,
- a halmozottan hátrányos helyzetűek aránya,
- SNI gyermekek száma.

IV.2. Az óvoda csoportszerkezete

A fenti alapelvek figyelembevételével **homogén és heterogén** csoportokat szervezünk.

Minden tanévben a fenntartó hagyja jóvá az indítandó csoportok számát. **A hatékonyabb iskola-előkészítő fejlesztő pedagógiai tevékenység érdekében a gyermekeket életkoruk alapján részben osztott vagy osztott óvodai csoportokba helyezzük el.**

Minden esetben arra törekszünk, hogy lehetőleg a gyermekekkel foglalkozó felnőttek állandóak maradjanak, valamint a gyermekek érdekei csorbát ne szenvedjenek.

IV. 3. Az óvodai élet megszervezése

Az óvodai élet kerete a napirend, amelyben mindennek megvan a helye és az ideje.

A gyermekek és a szülők igényét figyelembe véve úgy tervezzük és szervezzük a napi és hetirendet, hogy minél több idő álljon a gyermekek legfontosabb élettevékenységére, a játékra. Vegyes életkorú csoportban igen nagy körültekintést igényel a napirend elkészítése és annak rugalmassága.

A folyamatosság egyedül az ébredés során valósul meg.

Az étkezés közösen és egyszerre történik, mivel ez egy jól működő családban sincs másként. A nagyobbak segítenek a középsős korú gyermekeknek az asztal megterítésében, ügyelve annak esztétikumára (ünnepi és hétköznapi terítés, kiegészítők alkalmazása stb.). A

kiscsoportosok munkatevékenysége az étkezés után lezajló rendrakásban valósul meg (tányér asztal közepére helyezése, szék betolása a helyére, szalvéta szemétkosárba helyezése stb.). A közös étkezésnek rendkívül fontos szerepe van a nevelési folyamatban, több mint szükséglet-kielégítés. A közös étkezések hangulata, családi légköre, az előtte és a befejezéskor történő ima az elvégzett munka szeretetére, egymás megbecsülésére, tiszteletére és Isten iránti végtelen hálaadásra nevel.

Naposi munka középső, nagycsoportban, de néhány esetben-a csoport és az egyéni sajátosság figyelembevételével) már kiscsoportban is ellátható.

A tanulásba integrált tevékenységek szorosan a játékhoz kapcsolódnak, így tervszerűen és spontán, bármely időpontban megvalósíthatók a napirendben.

A mesék, mondókák, dalok kiválasztása nagy körültekintést igényel, mert értéket kell közvetíteni általa.

A dramatizálás, bábozás szervezett kezdeményezés formájában is történik, de bármikor lehetőséget kell adnunk ennek a játékformának, amikor ezt a gyermekeink igénylik. Igen jelentős személyiségfejlesztő hatása miatt. Ezért az ehhez szükséges játékeszközök a gyermekek rendelkezésére állnak szabadidőben is.

Vegyes életkorú gyermekek esetén a kicsik nyugodt játékával vagy tevékenységével nem zavarják a nagyobb gyermekeket.

A napirendből tükröződnek nevelési elképzeléseink is. Nevelésünk alapja a rendszeresség, de az ünnepeken vagy kirándulásokon ez rugalmasan változik. A rend nem csupán az időpontok betartását jelenti, mert természetesen módosulhat, hanem az együttlétre szánt idő és hely rendjét, annak minőségét, értve alatta a reggeli csendes percek, áhítatokat, kezdeményezéseket, étkezéseket stb.

IV.3.1. A játékba integrált tanulás megszervezésének formái

- Kötött (testnevelés, séta, stb.)
- Kötetlen

A megfelelően megválasztott szervezeti forma segíti a gyermek szabad alkotói tevékenységének kibontakozását és a motivált állapot fenntartását. Lehetséges a szervezés differenciáltan megvalósuló, a fejlettebbek részvételét feltétlenül előmozdítandó. Vegyes csoportban lehet differenciáltan „kötelező” amelyben az 5-7 évesek részvételét kiemelten támogatjuk, szorgalmazzuk, a kisebbek később kapcsolódhatnak be a tevékenységbe, vagy

korábban befejezhetik, de bevonásuk elengedhetetlen. A szervezés során nem fontos, hogy egy időben vegyen részt mindenki a tevékenységben, hanem lehet több kisebb csoportban is egymás után belépni a tevékenység folyamatába. **A gyermekek a tanköteles korukat megelőző nevelési évben az óvodai csoportokban naponta összesen 45 perces időkeretben, a feladatra differenciált, a gyermek egyéni terhelhetőségéhez igazodó iskola-előkészítő fejlesztő pedagógiai tevékenységben vesznek részt a csoportban – amennyiben a csoport összetétele ezt nem teszi lehetővé, de személyi feltételek adottak- ez külön térben is megszervezhető.**

IV. 3.2. Keret jellegű napirend

Időtartam	Tevékenység
6:30-9:00	Játékba integrált tanulás csoportos, egyéni vagy mikro csoportos játéktevékenységek szervezésével. Csendes percek Áhítat vagy Biblia ismereti foglalkozás Az óvodai élet tevékenységi formáinak megszervezése és lebonyolítása a csoport hetirendjének megfelelően. Gondozási feladatok, testápolás Tízórai
9:00-12:00	Játékba integrált tanulás csoportos egyéni, vagy mikrocsoportos játéktevékenységek alkalmával. Az óvodai élet tevékenységi formáinak megszervezése és lebonyolítása a csoport hetirendjének megfelelően. A külső világ tevékeny megismerése, séta, szabadban szervezett játéklehetőségek, az egészség-, és környezeti nevelés feladatainak megvalósítása, egyéni fejlesztés. Levegőzés
12:00-13:00	Testápolás, gondozási tevékenységek, ebéd
13:00- 15:00	Pihenés, gondozási feladatok, testápolás
15:00-17:30	Uzsonna, játék, hazabocsátás

IV. 3.3. Hetirend

A hetirend kialakításában a lehetőségek szerint biztosítjuk az óvodapedagógus szabadságát, teret adva a rugalmasságnak. Az óvodapedagógus a hetirend kialakításakor a rendszeresség mellett legyen szabad abban, hogy adott esetben a fejlesztési célok megvalósítása érdekében, a csoport szükségleteihez igazodva változtathasson.

Verselés, mesélés	Mindennap legyen jelen (pl. alvás előtt) + legalább 1× hetente tervszerűen beépítve a játékos tevékenységbe korcsoportonként az életkori sajátosságoknak megfelelően
Ének, zene, népi játék, tánc	Mindennap legyen jelen (dalos játék, altatódal) +1×. hetente tervszerűen beépítve a játékos tevékenységbe korcsoportonként az életkori sajátosságoknak megfelelően
Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka	Mindennap legyen jelen (pl. játékidőben) +1× hetente tervszerűen beépítve a játékos tevékenységbe korcsoportonként az életkori sajátosságoknak megfelelően
Mindennapos mozgás	A tevékenység alapvető szervezeti keretei a következők: a) spontán, aktív szabad játékban megjelenő mozgásos tevékenység, b) irányított, mindennapos mozgásfejlesztés, c) szervezett mozgásos tevékenység. A mozgásos játékok, tevékenységek, feladatok spontán és szervezett mindennapos tevékenységben valósul meg. Az irányított, mindennapos mozgásfejlesztést mellett hetente 1x tervszerűen szervezett mozgásos tevékenységet, kötötten, beépítve a játékos tevékenységbe, korcsoportonként, az életkori sajátosságoknak megfelelően kell megszervezni.
A külső világ tevékeny megismerése	Mindennap legyen jelen játékidőben, +1× hetente tervszerűen, időnként kötötten beépítve a játékos tevékenységbe korcsoportonként az életkori sajátosságoknak megfelelően.
Hitéleti tevékenység	Mindennapos áhítat + heti 1 hittan foglalkozás tervszerűen, kötötten beépítve a játékos tevékenységbe korcsoportonként az életkori sajátosságoknak megfelelően minden csoportban.

V. A PEDAGÓGIAI PROGRAM NEVELÉSI CÉLJA, ALAPELVEI, MÓDSZEREI, TERÜLETEI ÉS FELADATRENDSZERE

V. 1. Óvodai nevelésünk célja

A 3-7 éves gyermekek belső érési folyamatának, valamint a családi és óvodai nevelés eredményeként, az óvodáskor végére érzelmileg stabil, az új társas kapcsolatokra nyitott, kommunikációjában megfelelően fejlett, tanulásra motivált, testileg, lelkileg és szociálisan az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet elért gyermekek nevelése, valamint kizárólag magyar nyelven folyó roma kisebbségi nevelési feladatok ellátása.

A szakértői bizottság szakértői véleménye alapján a különleges bánásmódot igénylő sajátos nevelési igényű gyermekek integrálása, nevelése, fejlesztésük biztosítása.

A családdal együttműködve, szeretetteljes légkörben, jó példával megalapozni a gyermekekben a református keresztyén hitre való nyitottságot.

A gyermekek fejlettségének, adottságainak megfelelően kiemelt feladataink

- A hitéleti nevelés megvalósítása.

Érzelmi biztonságot nyújtó inger-gazdag környezet megteremtésével az óvodáskorú gyermekek fejlődésének elősegítése annak érdekében, hogy egyéni fejlettségüknek megfelelően az óvodáskor végére képessé váljanak az iskolai környezetbe való beilleszkedésre a szocializáció biztosításával.

A gyermekekben a nemzeti értékek és hagyományok, a természet iránti fogékonyság megalapozása, a természetszeretet és környezetvédelem átörökítése, a gyermek érzelmein át a családok együttműködésével.

A feltételek megteremtésével a településen élő óvodáskorú etnikai/roma kisebbséghez tartozó és migráns gyermekek felzárkóztatása, szocializációjuk elősegítése, a szociális készségek, a szociális kompetencia és szociális érettség kibontakoztatása az esélyegyenlőség biztosításával, a sikeres iskolakezdés érdekében.

A különleges bánásmódot igénylő gyermekek életkori sajátosságainak speciális fejlesztése, fejlődésük üteméhez igazodva.

Csoportközi tevékenységek biztosítása, a kiemelkedő tehetségű gyermekek optimális fejlesztése, esztétikai nevelésük megvalósítása, a különböző művészetek eszközeivel.

Egyéni képességfejlesztés az egyéni szükségletek kielégítésének figyelembevételével.

V. 1. 1. A fejlesztés alapelvei

- A gyermek elsősorban Istené, azután a családjáé (érzelmi tapintat, családcentrikus pedagógiai attitűd).
- Egyéni bánásmód: a gyermeket először, mint egyedi személyt, azután, mint az őt körülvevő család tagját kell elfogadni, s ebből kiindulva kell bevonni az óvoda közösségébe.
- A fejlesztés alapja a gyermeki személyiség elfogadása, tisztelete, szeretete, megbecsülése és a biztonságérzet biztosítása.
- Fejlesztésünk a biblikus világszemléleten és a református keresztyén erkölcsön alapszik.
- A fejlesztés bázisa: a gyermek spontán szükségletei, eredendő aktivitása, kíváncsisága, valamint a tudatosan átgondolt, megtervezett, egyénre és közössége szabott pedagógiai munka.
- A nevelés lehetővé teszi és segíti a gyermek személyiségének fejlődését, egyéni készségeinek és képességeinek kibontakozását. Az óvodai nevelésben alkalmazott pedagógiai folyamatoknak a gyermek személyéhez kell igazodniuk.

V. 1. 2. A fejlesztés módszerei

- Differenciálás
- Inklúzió
- Integráció
- magyarázat
- szemléltetés
- projekt
- megbeszélés
- játéktevékenység
- didaktikus játékok
- feladatlappal (munkalappal) végzett tevékenységek
- gyakorlati munkák, kísérletek

- bemutatás
- önálló megfigyelések
- elbeszélés
- magyarázat
- beszélgetés
- értékelés,
- vitázás, buzdítás,
- eligazítás,
- ellenőrzés,
- közös tevékenység,
- ösztönzés,
- áttérítés,
- sürgetés,
- bátorítás,
- javítás,
- gyakorlás,
- ismétlés, gondolkodtatás,
- vizsgálódás,
- kipróbálás,
- utánzásra, mintakövetésre ösztönzés.

V. 1. 3. Az óvodai nevelés területei:

- az egészséges életmód kialakítása, egészség- és környezeti nevelés,
- az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés,
- az anyanyelvi-, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása,
- kulturális-esztétikai nevelés,
- hitéleti nevelés.

VI. AZ ÓVODAI NEVELÉS FŐ FELADATAI

Az óvodai nevelés feladata az óvodáskorú gyermek testi, lelki és értelmi fejlesztése.

- a) az egészséges életmód alakítása,
- b) az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés,
- c) az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.

VI. 1. Egészséges életmód alakítása

„Dicsőítsétek azért az Istent a ti testetekben és lelketekben,
amelyek az Istenéi!”¹¹

„A Szentírás emberszemlélete az embert egységes egésznek tekinti.

Ebből logikusan következik, hogy az Úr előtt nem kisebb a felelősségünk a testünkért,
mint a lelkünkért”¹²

Céja

Az egészséges életvitel igényének alakítása, a gyermek testi fejlődésének elősegítése. **Az életvezetési készségek megalapozása, melyek elősegítik a gyermekek problémamegoldó gondolkodásának, alkalmazkodóképességének, kommunikációjának fejlődését, valamint hozzájárulnak az egészséges életmód iránti igény kialakulásához.**

A keresztyén gondolkodásban, értékrendben az élet alapvető érték. Éppen ezért az egészséges életvitel igényének kialakítása, a testi fejlődés biztosítása, a fizikai állapot védelme, edzése óvodai nevelésünkben kiemelt jelentőséggel bír. Keresztyén szemléletünk alapján valljuk, hogy a harmonikus ember nem csupán a szervezet jó működését jelenti, hanem a kiegyensúlyozott lelkiállapotot is, amelyek egymással kölcsönösen és szorosan összefüggnek. Tehát a testi nevelés lelki háttérét a napi áhítatok jelentik óvodánkban.

VI.1.1. Az egészségnevelési és környezeti nevelés elvei

- A környezettel kapcsolatos értékek, attitűdök, érzelmek kialakítása és formálása.
- A környezet megóvása iránti elhivatottság megalapozása, a környezettudatos szemlélet kialakítása.

¹¹ Biblia: 1.Kor. 6,20.

¹² Forrás: részlet Dr. Erdélyi Judit előadásából.

- A környezettel kapcsolatos problémák felfedezéséhez, az azokat előidéző okok feltárásához, a megoldáshoz szükséges készségek kialakulásához, a tapasztalatszerzéshez, az elsajátított ismeretek alkalmazásához szükséges kompetenciák magalapozása, fejlesztése.
- A természettudományos ismeretek átadásán túl, a nemzeti hovatartozás érzésének és a gyermekek személyiségfejlesztésének biztosítása.
- A hulladéktömeggel, levegő- és vízszennyezéssel együtt járó változások súlyos környezeti problémák, testi, lelki egészségkárosodások eredményének megismertetése, megszüntetésük bemutatása.
- A környezettel való harmonikus kapcsolat kialakítása, az értékóvó és értékteremtő tevékenységek elősegítése
- A morális elvek, a normák és szabályok betartása és betartatása, a pozitív környezeti attitűdök alakítása.

Az óvodapedagógus feladata

Az anamnézis során a gyermekek egészségi állapotának felmérése, további figyelemmel kísérése. Tegyük meg mindent annak érdekében, hogy az óvodába lépéskor kedvező érzelmi hatások érijék a gyermekeket. Biztosítsuk az állandóságot, kiemelten a beszoktatás ideje alatt. Teremtünk nyugodt, az érzelmi biztonságot nyújtó szeretetteljes családi légkört, kiegyensúlyozott környezetet. A csoportszoba berendezése biztosítsa a gyermekek számára a szabad mozgás lehetőségét. A játszóhelyek és a tároló helyek kialakítása fokozza az otthonosság érzését, biztosítsa a nyugodt játéklehetőségét.

A környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása. A csoportszobák berendezése és a játékeszközök tegyék lehetővé, hogy a gyermek élvezhesse a környezet szépségét.

A tevékenységek közötti harmonikus arányok kialakítása-játékos cselekvések, étkezések, séták, kirándulások, rendezvények szervezésével-, szem előtt tartva a nyugodt játék, az elmélyült tevékenységhez szükséges időkeret kitüntetett szerepét.

A gyermek gondozása, testi-lelki harmóniájának megalapozása, testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése, a fizikai állapotának védelme, edzése, a helyes életvitelének megalapozása.

A testi nevelés lelki hátterének megteremtése a napi áhítatok által.

A természettudományos ismeretek átadásán túl, a nemzeti hovatartozás érzésének és a gyermekek személyiségfejlesztéséhez szükséges feltételek megteremtése.

A megfelelő szakemberek bevonásával – a szülővel, az óvodapedagógussal együttműködve-
prevenciós és korrekciós, testi, lelki nevelési feladatok ellátása.

A családokkal együttműködve a korszerű táplálkozásra való törekvés (pl.: a szülőkkel együttműködve zöldség- és gyümölcsnapok).

A gondozás során a személyiség intimitásának védelme.

A harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése, a helyes testtartásra való
figyelem felhívása, a gyermek testi képességének kibontakoztatása, a fejlődésének biztosítása,
a fizikai állapot védelme, edzése.

Ismertessük és alapozzuk meg a helyes táplálkozási szokások és az étkezés illemszabályait,
figyelembe véve a gyermekek egyéni és életkori sajátosságait.

A hulladék, levegő- és vízszennyezéssel együtt járó változások súlyos környezeti problémák,
testi, lelki egészségkárosodások eredményének megismertetése, tudatosítása, megszüntetésük
bemutatása.

Fejlesszük a gyermekek öltözködési, egészség és betegség megelőző szokásait.

A gondozás folyamatában is a gyermekek önállóságának fejlesztése, a felnőtt és a gyerek
kapcsolatának építése, együttműködve a gondozást végző többi munkatárssal.

A mozgás- és játékigény kielégítése a teremben és a szabadban való mozgás lehetőségének és
módjainak biztosításával, figyelembe véve az óvoda adottságait és az időjárási viszonyokat.

Az óvodapedagógus-gyermek, dajka-gyermek, gyermek-gyermek kapcsolatot pozitív töltés
jellemesse.

Érvényesüljön az óvodapedagógus személyiségének modellhatása a gyermek egyéni
fejlődésére, a csoportszerveződés folyamatára.

Az óvodapedagógus alakítsa megfelelő tudatossággal és következetességgel a közösségi élet
szabályait, segítse elő a baráti kapcsolatok alakulását, fejlesztését.

Megfelelő módszertani tudatossággal motiválja a gyermeket a közösség érdekében végzett
munkára. Motivációs módszerek alkalmazásával alakítsuk ki a gyermekekben, hogy örömmel
és érdeklődéssel kapcsolódjanak be a közös együttlétbe.

Reális, egyénre szabott értékeléssel mind az óvodapedagógus, mind az óvoda dolgozó,
járuljanak hozzá a gyermek pozitív énképének alakulásához. Ügyeljünk arra, hogy a gyermekek
én-képe a különböző tevékenységek során és kapcsolatokban differenciálódjék.

A felnőttek példája segítse elő a gyermekek viselkedéskultúrájának fejlődését.

Az óvodapedagógus éljen a nonverbális kommunikáció eszközeivel az érzelmek kifejezésének folyamatában.

A gyermek egyéni sajátosságának megfelelő segítség nyújtása a gondozás során (elősegítve az önállósodást). Adjunk elegendő teret a gyermekeknek önérvényesítő törekvéseik megvalósítására.

Megfelelő tapintattal és módszerrel közelítsünk a zárkózott és a visszahúzódó gyermekek felé. A gondozás során beszéljünk a gyermekkel, alakítsunk ki bizalommal teli kapcsolatot, készítsük a gyermekeket testi szükségleteiknek szóbeli kifejezésére. Ebbe a bizalmi körbe vonjuk be a dajkát is.

Vegyük figyelembe a gyermekek eltérő szükségleteit, egyéni fejlődési ütemüket.

A szervezett mozgásfejlesztés, a mindennapos testmozgás biztosítása.

A gyermekbalesetek megelőzése (megfelelő eszközök, folyamatos felügyelet, baleset-mentes környezet, a gyermekek figyelmének felhívása a balesetveszélyekre).

Egymás és önmagunk testi épségének óvása, az életünk minősége iránti felelősségérzet felébresztése.

Adjunk lehetőséget a gyermeknek társas kapcsolatainak, egymáshoz és a felnőttekhez való viszonyának átélésére, gyakorlására.

Az óvodapedagógus saját példaadásával nevelje a gyermeket a másság elfogadására.

Vegyük igénybe a segítő hálózat szolgáltatásait az óvodában a speciális ismereteket és sajátos törődést igénylő gyermekek neveléséhez. (heti egy alkalommal logopédus, fejlesztő pedagógus, zene-pedagógus, mozgásfejlesztő szakember által vezetett foglalkozások, ill. konzultáció a szakemberekkel.)

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére:

- Az első alakváltozás befejeződése.
- A saját személye körüli alapvető tisztálkodási, öltözködési teendők önálló végzése.
- Az egészséges életmód, a testápolás, az egészségmegőrzés szokásrendszere megalapozódott. Önállóan mosakodnak, törülköznek, szükség szerint kezet mosnak, körömkefét használnak.

- Önállóan, megfelelő sorrendben öltöznek, vetkőznek. Ruhájukat rendezetten helyezik el, ki- és begombolják. Hőérzetüknek megfelelően öltöznek, vagy vetkőznek.
- A zsebkendőt szükség esetén helyesen használják.
- Testi szükségleteik kielégítését szándékosan irányítani tudják.
- Lelkileg egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére képessé válik arra, hogy nyitott érdeklődéssel készen álljon az iskolába lépésre. Testileg, lelkileg és szociálisan éretté válik.
- Elsajátítják a kulturált étkezés alapvető szabályait, helyesen használják az evőeszközöket (kés, kanál, villa).
- A finommotorika olyan fejlettsége, amely lehetővé teszi az iskolai tanulás megkezdését, felkészült az írástanulásra.
- A mozgáskoordináció megfelelő fejlettsége.
- Az jobb és bal oldaliság kialakult.
- A normákat és szabályokat betartják és betartatják társaikkal, a pozitív környezeti attitűdökkel rendelkeznek.
- Önállóan végeznek, vagy önként bekapcsolódnak a környezetük értékóvó és értékteremtő tevékenységébe.
- Kialakul nemzeti identitásuk.

VI. 2. Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösség nevelés

**„Az Úrnak félelme tiszta, megáll mindörökké;
az Úrnak ítéletei változhatatlanok
s mindenestől fogva igazságosak.”¹³**

Célja:

Olyan gyermekek nevelése, akik képesek a környezetükben lévő keresztyén értékek megőrzésére, a szépre való rácsodálkozásokra, az öröm érzésének kifejezésére, segítségadásra, a különbözőség elfogadására, a felnőttekkel és a társakkal való pozitív, kiegyensúlyozott viszony kialakítására.

Az óvodapedagógus feladatai

¹³ Biblia: Zsolt. 19.10.

Nyitott, nyugodt, barátságos, empátikus keresztyén szellemmel áthatott viselkedésminta nyújtása (pozitív és negatív megnyilvánulásaiban egyaránt).

Közös élményekre épülő közös tevékenységek szervezése (óvoda–család-gyülekezet).

Az intervenciós gyakorlat megvalósítása. (Az óvodapedagógus segítségének felajánlása a családoknak.)

Ha szükséges, tárjuk fel a gyerekek interakciós problémáit: kezeljük konfliktusaikat, keressük meg azok okait, tapintatosan törekedjünk az okok megszüntetésére.

A gyermek befogadásának gondos megtervezése, türelmes, tapintatos véghezvitele (előzetes kapcsolat-felvétel a családdal, szülőkkel történő befogadás, óvodapedagógusok, pedagógiai munkát segítő szakember, dajka jelenléte).

Az újonnan érkező gyermekek beszoktatása, a gyermekek személyiségétől függően az óvodapedagógus és szülő közös megegyezése alapján. A beszoktatás időszakában, olyan személyes bánásmóddal kell közeledni a gyermekhez, amelynek alapja a sajátos szükségleteinek kielégítése. Ez fogja enyhíteni a gyermekben a bizonytalanság és kiszolgáltatottság érzését, és ezt a traumatikus időszakot, vagyis a biztonságvesztettség állapotát segít eloszlatni. A befogadás során nemcsak a gyermek, de a szülő is tapasztalhasa az óvónő empátikus magatartását: az együttérzést azzal, hogy a leválás a szülő, különösen az anya számára is nehéz érzelmi állapot. Ezzel alapozhatja meg a pedagógus a szülőkkel való együttműködést hosszú távra, amely a gyermek biztonságérzetének alappillére.

Az óvodai életben már otthonosan mozgó gyermek napi tevékenységei során alkalmazható személyes bánásmóddal, a gyermekek fejlődésének elősegítése. A gyermekek alapos megismerése, a fejlődés rögzítése a gyermekek egyéni fejlődési naplójában, egyéni fejlesztési tervében.

A csoport nevelési tervében fordítsunk gondot a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű, ill. a sajátos nevelési igényű gyermekek csoportba való integrálásának, közösségben való fejlesztésének tervezésére. A gyermekek óvodába kerülésekor jelezze az óvónő a gyermekvédelmi felelősnek, hogy ki a hátrányos helyzetű gyermek.

Állítsunk fel egyértelmű szabályrendszert, azt működtessük következetesen és rugalmasan. Minden szabály, elvárás célja egy és ugyanaz: a gyermek fokozatosan jusson el addig, hogy tudatosan bánjon az önfegyelem eszközével: a nevelők és gyerekek előtt legyen egyértelmű, hogy milyen magatartás elfogadott, illetve nem kívánatos a csoportban; ezek betartatásában legyünk következetesek. Ellenőrzéssel, értékeléssel, dicséréssel és pozitív megerősítéssel motiválva. (Itt is példa a Biblia. Amikor Isten szólt; először bátorító szót hallunk, csak azután következnek a parancsok.) A követelmények növekedésével egyidejűleg be kell vonni a

gyermeket a szabályok kialakításába, önmaguk fejlesztésébe; amennyiben megtanulták azok betartását, hagyni kell működésüket, egymás szabályozását. A szabályok és a fejlesztés stratégiájába vonjuk be munkatársainkat és a szülőket is.

A keresztyén együttéléshez szükséges kompetenciák kialakítása, formálása, melynek során megalapozódnak a gyermekek erkölcsi, akarati tulajdonság-jegyei (pl. egymásra figyelés, alkalmazkodás, segítőkészség, empátia, kommunikációs rendszer, viselkedés, közösségi élethez alkalmazkodó kulturált önérvényesítés stb.).

A kedvező érzelmi hatások érdekében alkalmazzunk nyugodt, kiegyensúlyozott, szeretetteljes bánásmódot, modellértékű óvodapedagógusi és dajkai magatartással.

Isten és mások iránti tisztelet, alázat, megbecsülés pozitív attitűdjét alakítsuk a nevelőmunka folyamatában az óvónő és a gyermek, a gyermek-dajka, és gyermek-gyermek kapcsolatok viszonylatában.

Segítsük kibontakozni egyéniségüket és összetartozásukat a közös tevékenységekben, teret engedve az önkifejező, önérvényesítő törekvéseiknek.

Pozitív érzelmeket keltő élményanyag biztosítása. Fordítsunk gondot ezek feldolgozására (időintervallum biztosítása az élmények között): közösségi, esztétikai, lelki-érzelmi, természethez kapcsolódó stb. élmények.

Szervezzünk olyan közös élményekre épülő vallásos óvodai életet, amely segíti a keresztyén gyermekek erkölcsi és akarati tulajdonságainak fejlesztését, szokás- és normarendszerének megalapozását.

Ismertessük meg a gyermekek szűkebb és tágabb környezetének egyházi hagyományait, alapozzuk meg a szülőföldhöz való kötődésüket, fejlesszük a nemzeti identitástudatukat, mely a keresztyén kulturális értékek a hazaszeretet és a szülőföldhöz és családhöz való kötődés alapja.

Segítsük Istenhez való viszonyulásának kialakulását, a keresztyének közösségébe való beilleszkedését. Nyújtsunk segítséget a gyermekek és családtagjaik számára a gyülekezetbe való bekapcsolódáshoz.

Tudatosítsuk a gyerekekben, hogy különböző lehetőségekkel, képességekkel élünk ezen a világon, de nem ezek alapján kell értékelnünk embertársainkat, sőt önmagunkat sem, hanem úgy, ahogyan Isten értékeli minden embert. Értékünk egyforma.

A Biblia mércéje szerint valamennyien tartozunk egymásnak segítséggel, támaszadással. Legyen modell az óvodapedagógus, az óvoda más dolgozóinak kommunikációja, bánásmódja, a gyermekek magatartásának alakulása szempontjából.

A munkatársainkhoz, a szülőkhöz való keresztyén viszonyulásunk is legyen mintaértékű. A tiszteletadásban is nyújtsunk mintát, legyen az óvodapedagógus tiszteletre méltó.

Az óvodai nevelés terén elért eredmények a pedagógus kellő pedagógiai tudatosságát tükrözzék. A gyermekekről vezetett dokumentáció, az elért eredmények és fejleszthető /fejlesztendő területeket reálisan tükrözzék.

Biztosítson az református óvodai élet elegendő gyakorlási lehetőséget az erkölcsi tulajdonságok és az akarat fejlődéséhez.

A feladatok végrehajtásához ajánlott eljárások

A megelőzés

A leghatékonyabb eljárás a helytelen viselkedésű gyermek megsegítésére, olyan csoportszellem kialakítása, amelyben lehetőségük van választásokra.

A gyermekek rendszeres kirívó magatartása során az a helyes, ha először magunkban keressük a hibát. Érzem-e, hogy szeretem, megértem, vagy pontosabban kellene ezt kifejeznem.

A gyermek szükségleteinek, érzelmi jogosságának elismerése

Ajánlatot vagy biztató szót adunk: "Valószínűleg sikerül megegyeznetek, esetleg együtt játszani, ha nem stopperrel mérjük az időt, míg egyikőtöktől átkerül a másikhoz a játék. Beszéljétek meg, és döntsétek el!"

Az agresszió nélküli magatartást csak interakciókban lehet elsajátítani.

Átterelés

Itt ismernem kell a gyermek cselekedete és szándéka közötti kapcsolatot. (Pl. Egy kavicsokat dobáló gyermeknek felkínálhatunk más dobálni valót, vagy olyan helyre visszük, ahol nem okozhat balesetet.

A természetes következmény módszere

Lényege, hogy hagyjuk a gyermeket saját magatartásának következményeiből okulni.

A háttérben maradás módszere

Akkor alkalmazzuk, ha a negatív viselkedés a mi figyelmünk felkeltését célozza. Fokozott figyelmet fordítsunk az ilyen gyermekekre, amikor helyesen viselkedik.

Fegyelmezés

E módszerrel csak akkor kell élnünk, ha a gyermek korábbi eljárásaink ellenére is helytelenül viselkedik. Ilyenkor távolítsuk el őt egy időre, ahol a többiektől távol csendesen foglalkozhat.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

- Az énkép alakulásában vannak pozitív célok, értékek a gyermek előtt (Jó akar lenni, betartja a szabályokat, eleget tesz a követelményeknek).
- Fel tudják ismerni pozitív adottságaikat és hiányosságaikat is, hiányosságaikkal próbálnak frusztráció nélkül számolni.
- Megjelennek az önérvényesítés elfogadható formái, a kommunikációra való készség.
- Képesek a közösségi normák beépítésére. Egyre több szabályhoz tudnak alkalmazkodni.
- Életkornak megfelelő mértékben megjelenik a frusztráció és kudarctűrő képességük.
- Életkornak megfelelő helyzetfelismerő készség kialakulása. Bizonyos szükségleteik kielégítésének késleltetésére való képesség kezdeti szinten megjelenik.
- Együttműködési készség mutatkozik meg: ötleteiknek átadása, másokénak elfogadása, alkalmazkodás.
- Oldott, fesztelen, nyitott közeledés a környezethez.
- Mások iránti tisztelet, megbecsülés, ennek nyomán az Isten iránti tisztelet átélése nyilvánul meg magatartásában.
- Jó és rossz értékítéletre való képesség az elemi bibliai normák alapján.
- A működő lelkiismeret megmutatkozik, megtanulják, hogy a **lelkiismereti konfliktus gyógyírja a bocsánat** (őszinteség, bocsánatkérés, együttérzés, megbocsátás gyakorlása, segítőkészség, önzetlenség, figyelmesség, konfliktus-helyzetek nyílt tisztázására való készség megmutatkozása).
- Az egészségesen fejlődő gyermekek képessé válnak az iskolai élet és a tanító elfogadására, fokozatosan kialakuló együttműködésre, kapcsolatteremtésre felnőttel és gyermektársaikkal egyaránt.
- Feladattudatuk kialakulóban van, s ez a feladat megértésében, feladattartásban, a feladatok egyre eredményesebb elvégzésében nyilvánul meg.
- Kellőképpen alakul kitartásuk, munkatempójuk, önállóságuk, önfegyelmük, amely biztosítja a tevékenységekben való aktív, kreatív közreműködésüket.

- A biztonság, védettség megélése. A mennyei Atya szeretetét, az Ő állandóságát ismerjék meg, legyen ez biztonságérzetük bázisa.
- A negatív érzelmek helyes kezelésére, kulturált kimutatására való törekvés, Az érzelmi beleélés (empátia) képességének megjelenése (együttérzés, segítőkészség, figyelmesség, önzetlenség megnyilvánulásai).
- Az érzelmeket képesek fölismerni és mások számára érthető formában és megfelelő módon tudják kifejezni (szimulációs játékok).
- Derűs, kiegyensúlyozott érzelmi beállítódás jellemzi őket.
- Átélik, hogy összetartozni jó (jó összetartozni az ügyessel és a kevésbé ügyessel is, jó összetartozni az erőssel és a gyengébbel is, mert jó, ha valaki ki tud segíteni, és jó, ha valakinek én segíthetek, együtt jobban boldogulunk, mint egyedül).
- Kialakul érzelmi kapcsolatuk a gyülekezettel („a mi templomunk élménye”, kapcsolat a lelkipásztorral, gyülekezeti tagokkal, a gyülekezet közösségi élményt jelent, érzik odatartozásukat).

VI. 3. Az anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

„Célunk a gyermeket Istennel való kapcsolatra segíteni, a keresztyén hit érzelmi többletével, s a korosztálynak megfelelő ismeretek közvetítésével.

A kisgyermek még nem ismer külön vallásos témákat, mégis ekkor dől el, hogy később tudatosan is el tudja-e majd fogadni hitéletében Isten szeretetét, a Szentlélek naponkénti vezetését.”¹⁴

VI.3.1. Anyanyelvi nevelés

VI.3.1.1. Célja

A családi nyelvi szocializációs folyamat, az életkori sajátosságok, a beszédképesség fiziológiai és biológiai összetevőinek figyelembe vételével a beszédképesség fejlesztésének olyan szintre emelése, amely megfelelő a gyermek változó körülmények közötti nyelvi-, kommunikációjához.

¹⁴ A Ref. Óv. Nev. Keretprogramja

VI.3.1.2. Tartalma

Mindenekelőtt tisztelegnünk kell a Teremtő csodálatos alkotása előtt, hogy mi, emberek beszélhetünk.

A beszéd képessége az, amely élesen kiemeli az embert a többi élőlény közül – sajátosan humán-specifikus képesség, amelynek humán-specifikus anatómiai, idegéletani háttere van.

Komoly összefüggések állnak e képesség mögött! Programunk elején megfogalmaztuk, hogy szemléletünk komplex, átfogó, az az alapállásunk, hogy pedagógiai tevékenységünk mindig az egész személyiségre hat, akkor is, ha éppen egy adott részterülettel foglalkozunk. Ez jól tetten érhető a beszédnevelés terén. Összefüggés fedezhető fel a mozgás összerendezettség és a beszédképesség között, a beszédképesség alakulása nagyon sokrétűen hat ki a szociális fejlődésre, tanulásra, gondolkodási képességre.

A beszédképesség fejlesztése éppen az életkori sajátosságok miatt az óvodáskorban nagy jelentőséggel bír. A beszédképesség több részképességből tevődik össze (beszédeszlelés, a megértés, hangképzés stb.), a fejlesztésnél ezekre tudatosan oda kell figyelni. Mi is a beszéd?

A beszéd és a nyelv egymás kontaktusában értelmezhető, a beszédképesség mindkettőt feltételezi. A beszédképességnek fiziológiai és biológiai összetevői is vannak (erre komolyan kell gondolnunk abban az esetben, ha éppen ezeken a területeken sérült gyermeket nevelünk integráltan).

A beszédnek szociális jellege van – a közösségi lénnyé válás legfontosabb eszköze. A beszéd kommunikációs eszköz.

A beszéd és a kultúra elválaszthatatlan. (Maga a nevelés is nyelvi közegben, a nyelv révén megy végbe, noha nem szorítkozik csupán verbális eszközökre.)

A nyelvi-, kommunikációs képességek fejlődése szempontjából döntő tényező a családi nyelvi szocializációs folyamat. A családi modell ismeretében, abból kiindulva lehet a gyermeket fejleszteni. A gyermekek óvodába lépéskor különböző fejlettségű beszédképességgel rendelkeznek, melynek több oka lehet:

A családi modell milyensége.

A gyerek adottságai és fejlődésének üteme.

A gyermek személyisége (nyitott, vagy zárkózott).

VI.3.1.3. Az óvodapedagógus feladatai:

Magas beszédkultúra, amelyet folyamatosan ápol, fejleszt. Mivel az óvodáskorú gyermek mintakövetéssel tanul, az óvodapedagógus megnyilvánulásai modell értékűek legyenek.

A gyermek életkorának, nyelvi fejlettségének, érdeklődésének megfelelő beszédhelyzetek teremtése.

Éljen a Biblia nyelvi kincsével, modelljeivel, választékos szókincsével a gyerekek között.

A tárgyi környezet kialakításánál is figyeljen a beszédhelyzetek lehetőségeinek biztosítására: beszélgetésre motiváló képek elhelyezése (különösen hatásos, ha a gyerekek családi fotóit – a befogadásnál jelentős vigaszforrás is -a csoport közös élményeiről készült képeket helyezünk el időnként; mesesarok (mesélő kuckó) kialakítása, ahol intim beszélgetésekre is van lehetőség könyvek nézegetése közben; bábok, paraván, jelmezek biztosítása.

Oldott beszédkörnyezet folyamatos fenntartása, az anyanyelvi nevelés folyamatos szem előtt tartása (az egész napot hassa át). Minden tevékenységnél tudatosan gondoljon az anyanyelvi fejlesztés lehetőségeire (pl. a használt szavakat értik-e a gyerekek, ne kelljen 1-2 szómagyarázatnál többet beiktatni a tevékenységbe).

Legyen kezdeményező és egyben tapintatosan türelmes a kapcsolatteremtésben, a hibákat tapintatosan kezelje.

Magas szintű kérdéskultúrával rendelkezzen, támaszkodjon a gyermek természetes közlésigényére.

Legyen érdeklődő a gyermekek megnyilvánulásai iránt, nevelje arra a gyerekeket, hogy egymás felé legyenek ők is érdeklődők. Adjon elég időt, személyes odafigyelést mindenki számára. (Ebben sokat jelent, hogy nyomon követjük, hogy ki hiányzik, miért hiányzik, rajzolunk, levelet írunk a hosszan hiányzónak. Így alakul a gyerekek érdeklődése a másik iránt, a visszavárt gyereket meg fogják hallgatni, ha elmondja, mi történt vele. Az ilyen figyelmességre jó alkalom a reggeli áhítat ideje.)

Az óvónő szervezzen beszédfejlesztő tevékenységeket, amelyeknek során játékosan fejlesztheti a beszéd részképességeit (artikulációs gyakorlatok, nyelvi játékok, mondatfűző játékok, percepciót fejlesztő játékok stb.; a programhoz kapcsolunk majd ilyen gyűjteményt).

Vegye észre a részképesség zavarokat, gyanú esetén kérje szakember segítségét.

Ismerje fel a beszédhibákat, a hiányzó vagy rosszul képzett hangokat, a hangszín és a beszédritmus rendellenességeit, a gyermekek szakirányú fejlesztésére keressen lehetőséget.

VI.3.1.4. A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

- A gyermekek fesztelenül, szívesen beszélnek, érthetően, folyamatosan kommunikálnak.
- Képesek mások beszédének megértésére, a megértett beszédnek megfelelő cselekvésre.

- Beszédük megfelelően magába foglalja a nyelvtani megfeleltetéseket. Különböző mondatstruktúrákat, mondatfajtaikat alkotnak.
- Szókincsük gazdag, minden szófajt használnak, rendelkeznek az aktív szókincsüknek megfelelő gyűjtőfogalmakkal.
- Képekről kérdések alapján és önállóan is képesek összefüggések felfedezését kifejezve beszélni.
- Artikulációjuk megfelelő, beszédük tartalmazza a mondanivalójának megfelelő kommunikatív jelzéseket.
- Képesek megérteni mások kommunikatív jelzéseit.
- Beszédfegyelmeük kialakult: képesek figyelmesen végighallgatni másokat.
- Verbális memóriájuk fejlődik: képesek a szöveg visszaadásra részletekbe menően.
- Tisztán ejtik a hangokat.
- Képesek a fonémák elkülönítésére (ehhez kapcsolható majd az írott beszéd megtanítása (írás-olvasás)).

VI.3.2. Értelmi fejlesztés és nevelés

VI.3.2.1. Célja

Az óvodás gyermek értelmi kompetenciáinak fejlesztése. A tanulástámogató környezet megteremtése által, a tanulási folyamat során figyelembe véve a gyermekek előzetes tapasztalatait és ismereteit.

VI.3.2.2. Tartalma

Az óvodáskorú gyermek spontán érdeklődésére, kíváncsiságára, a meglévő tapasztalati bázisára alapozva ismereteinek, tapasztalatainak rendszerezése, bővítése, értelmi képességeinek (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás, kreativitás) tudatos fejlesztése.

Az óvodai életben ennek a fejlesztésnek a fő színtere a mással nem helyettesíthető szabad játék. Az értelmi nevelés tehát egy olyan fejlesztőprogram felépítését jelenti, amely minden gyermekben (akár kiemelkedő, akár átlagos, vagy gyengébb, fejletlenebb képességekkel bír) kialakítja azokat a képességeket, motivációkat, amelyek alapján örömet jelent számára a tanulás, az önfejlesztés.

Programunk specialitásából, a református keresztyén szellemiségből fakadóan az ismeretek bővítésébe beleértjük a bibliai, keresztyén hitünkhöz kapcsolódó (életkornak megfelelően kialakított) ismeretanyagot is.

VI.3.2.3. Az óvodapedagógus feladatai:

A gyermek spontán szerzett ismereteinek, tapasztalatainak rendszerezése és bővítése kötetlen és kötött foglalkozások formájában.

Játékos helyzetek, tanulási alkalmak teremtése.

Élményszerzési lehetőségek megszervezése, amelyekben a gyermek érzékszervei útján szerezhethet tapasztalatokat (ezek során a percepció fejlesztése, a mozgásérzeti szféra mobilizálása).

Komplex módszerek alkalmazása.

Idő és lehetőség biztosítása az együttműködésre, a próbálkozásra, tévedésre, az újrakezdésre.

Az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés lehetőségének biztosítása, mely épít a gyermeki érdeklődésre, kérdéseire, válaszáira.

Olyan attitűdök, motivációk kialakítása, amelyek képessé teszik a gyermeket váratlan, vagy komplex helyzetek megoldására, és amelyek kapcsán egyre több örömet talál a kihívások legyőzésében, az önfejlesztő tanulásban.

Differenciált, egyéni képességek szerinti fejlesztés, az egyéni képességek, hajlamok, rátermettségek, adottságok tudatos számbavétele, együttes felfedezése a gyerekekkel.

Kommunikációs lehetőségek gazdag repertoárjának kialakítása.

Figyelemkoncentrációs tevékenységek biztosítása.

Döntési helyzetek biztosítása életkornak megfelelően.

A játékszituációkban jelentkező és egyéb spontán helyzeteket is használja fel az óvodapedagógus az értelmi képességek kibontakoztatására (természetesen a játék szabadságának megsértése nélkül).

Mindezt hassa át a keresztyén szellemiség, melyben szem előtt tartjuk, hogy Isten nagyon fontos szerepet szánt az ember értelmének, önálló gondolkodásának: „*Gondoljátok meg jól a ti útitokat!*”¹⁵

Ezért **megengedhetetlen minden olyan módszer alkalmazása, amely kikapcsolja, megkerüli a tudatos gondolkodást (meditatív módszerek)!**

¹⁵ Biblia: Agg. 1,5.

VI.3.2.4. A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére:

- Elemi ismeretekkel rendelkeznek önmagukról és környezetükről.
- Örömet jelent számukra az ismeretszerzés.
- Érthetően, folyamatosan kommunikálnak és beszélnek. Kommunikációs lehetőségek gazdag repertoárjával rendelkeznek.
- Észlelésük egyre pontosabb, valóság hűbb.
- Képesek rövidebb-hosszabb idejű figyelem összpontosításra.
- Valósághoz közeli a képzeleti működésük.
- Megjelennek a problémamegoldó és kreatív gondolkodás vonásai.
- Az emlékezetük életkoruknak megfelelő fejlettségű.
- Rendelkeznek elemi fogalmakkal, alakuló fogalmi gondolkodással.
- Elemi összefüggések fölismerésére való képességük az életkoruknak megfelelő fejlettséget mutat.
- Különböző helyzetekben elemi szinten való eligazodás jellemzi őket.
- Megjelenik a gondolkodás önállósága, a megfontolt döntés elemi képessége.

VI.4. Kulturális-esztétikai nevelés**VI.4.1. Célja**

A gyermek életkorának megfelelő kulturális értékek megismertetésével az esztétikai élmények biztosítása, az esztétikai igényszint alakítása, esztétikai örömök megélésére nevelés.

VI.4.2. Tartalma

1. Tanulják meg élvezni a gyerekek a valódi értékeket. Milyen értékeket? A szép zenét, a magyar kulturális (zenei, mozgásos, verbális) anyanyelvünket, református kultúránkat, a szépség bármilyen formában való megjelenését (természetben, emberi alkotásokban, érzelmekben, szavakban, hangokban, hangulatokban stb.), saját embervoltunkban, képességeinkben rejlő értékeinket, stb). Ezeket Isten éppen arra adta, hogy örüljünk, személyiségünk harmóniája erősödjön, az élet terhei alól felszabaduljunk.
2. A szép fogalmának kialakításakor is a Biblia az értékrendünk alapja. Isten esztétikai értékrendjének visszatükröződését látjuk a teremtettségben, amely még így, a

bűneset utáni megromlott, az ember által már súlyosan megrongált állapotában is csodálatos.

VI.4.3. Az óvodapedagógus feladatai

Maga is tudjon feloldódni esztétikai örömeiben, fordítson gondot kulturális életére, műveltségét fejlessze folyamatosan.

Saját kulturális értékrendjének is legyen meghatározója a Szentírás.

Ismerje a református kulturális értékeket (pl. énekeskönyvünk).

Megjelenése, mozgása, beszéde, magatartása magasan kulturált, igényes, szolid legyen.

Az óvoda természeti és tárgyi környezetének gondos és igényes alakítása és megőrzése.

A pedagógiai folyamatok tudatos megtervezése és levezetése. Gyűjtsön, biztosítson ötletgazdag eszközöket, anyagokat a játékos tanulás és az alkotási folyamat sikeres megvalósításához.

A gyermekeknek nyújtson szabadságot alkotókedvük, fantáziájuk kibontakoztatásához.

Törekedjen arra, hogy a gyerekek megismerhessék a helyi, nemzeti és nemzetiségi (roma) kulturális hagyományokat, értékeket (akár élményszerző séták, intézményen kívüli, helyszíni foglalkozások alkalmával.)

VI.4. 4.A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

- A gyermekek örömmel fogadják a nemzeti és multikulturális értékeket.
- Megismerkednek a népi és nemzetiségi kultúra (természetesen nem a babonás hagyományokra, hiedelmekre gondolunk), a helyi, nemzeti és nemzetiségi (roma) kulturális hagyományok elemeivel.
- Megismerkednek református kultúránk alapelemeivel: zeneiség, puritán esztétikai kultúra, a református templom jellegzetességei stb.
- Megismerkednek a környezetformálás, alkotás örömeivel.
- Igényükké válik a környezet rendje, a szépség, a természet közelsége, megfigyelése, óvása. Saját megjelenésükre nézve is kialakul megfelelő igény szintjük.
- A mozgásban megjelenő, kifejeződő szépség örömeit is fölfedezik.

VI.5. Hitéleti tevékenység

**„Magad kell, hogy lángolj a hitben,
ha másokat akarsz meggyújtani”**

„Az óvodába érkező gyermek kezdetben kezeink összekulcsolását lesi el, később ajkainkról a szavakat is. Nem kell tehát erőltetni, mivel a szeretett óvónővel napokon belül együtt mondják az étkezéshez, lefekvéshez kapcsolódó rövid imákat. Rövid időn belül pedig megkezdhetjük a mindennapi áhítatot. Az óvónő halkán énekel, összekulcsolja a kezét és fejét meghajtván csendesen, egyszerű szavakkal imádkozik.”¹⁶

VI.5.1.Célja

Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjával egyetértésben az óvodai nevelés fő feladatait figyelembe véve, az egész óvodai életet átható keresztyén szellemiség megismertetése, a református hitélet megalapozása konkrét gyakorlati keretek között a Biblia üzenetének közvetítésével.

VI.5.2. A tevékenység tartalma

- Igehallgatás: bibliai történetek, mondatok (aranymondás).
- Gyermek Bibliák forgatása. (A Gyermekbibliák közül is csak az fogadható el, amelynek szövege hű a Szentíráshoz, s illusztrációja művészi színvonalú.
- Imádság: kötött – a napirend tevékenységeihez kapcsolódva (napkezdés, étkezések, elalvás); az óvodapedagógus által mondott kötetlen; a gyermekek egyszerű, kötetlen imádságai.
- Hitélethez kapcsolódó énekek hallgatása, megismerése.
- Diavetítés, bibliai történetek DVD-ről. (A diaképek használatánál is tudatosítani kell, hogy ezek nem fényképek az egykori történetekről, hanem egy művész rajzolta le őket).
- Részvétel a gyülekezeti hitéletben (pl. ünnepek alkalmával, egyéb alkalmak).

¹⁶ Ref.Óv:Ker.Pr.

VI.5.3. Gyermekáhítatok

Gyermekáhítatot mindennap tartunk a csoportokban.

Az áhítatok jelentik az imádságra nevelés bázisát. Az imádság az Istennel való kapcsolat-felvétel formája. A gyerekek számára legyen természetes, hogy ahogyan hozzánk beszélhetnek, elmondhatják kéréseiket, vágyaikat, bajaikat, köszönetüket Mennyei Atyánknak is, Aki ugyanúgy figyel rájuk.

Ezt leginkább más pedagógiai programok beszélgető köréhez hasonlíthatnánk, de mégsem azonos azzal. A gyermekáhítatok alkalmi közösségápolást jelentenek Istennel és keresztyén testvéri közösség építését szolgálják a csoportban. A napirendbe rugalmasan kapcsoljuk be, lehetőleg a reggeli időszakban, amikor már mindenki megérkezett. Az áhítathoz nyugalmat kell biztosítani, tapintatosan mindenkit bele kell vonni, a játékokat azonban nem fontos elrakni (de nem is tilos). Az áhítatokba a nevelő-oktató munkát közvetlenül segítő munkatársak is kapcsolódjanak be. Jó, ha az igazgató is jelen van néha, szívesen vesszük, ha más dolgozók is bekapcsolódnak időnként. Ezzel erősítjük az egész óvoda testvéri légkörét.

Az áhítatok során beszélgessen közösen az egész csoport, derülhessenek ki az egyéni vágyak, bánatok, örömök, vegyük számba a hiányzókat, tartsuk számon, hogy mi van velük. A gyerekek személyes adatait is gyakorolhatjuk (persze oldottan), miközben Isten iránti hálát építünk életünkért, szüleinkért, otthonunkért.

Érezzék a gyerekek, hogy fontosak számunkra, Isten számára, legyenek egymás számára is azok. Mindig legyen időnk meghallgatni egymást.

Ilyenkor előveszünk egy-egy témát hitéletünk köréből, amely érdekli őket, vagy kérdéseikre, vagy a felmerülő gyerek gondokat, örömeiket kapcsoljuk hitünkhöz.

Beszélgethetünk egy-egy Igéről (aranymondásról), amely érthetővé tehető a gyermekek számára.

A gyermekek számára legyen természetes dolog Isten jelenvalósága, az, hogy Ő figyel ránk, bátran fordulhatnak Hozzá.

VI.5.4. Imádságra nevelés

Az imádság a keresztyén ember lelki lélegzetvétele. Nem pusztán vallási rítus. Maga Jézus mondta, hogy lélekből kell fakadnia! Az imádságot tehát soha ne erőltessük, várjuk meg, amíg a gyermek belsejéből fakad. Meg kell szokni, hogy az imádság szent dolog, olyankor nem figyelünk másra (ne legyen zavaró körülmény), hisz ehhez elcsendesedésre, Istenre figyelő

szívre van szükség. Fontos, hogy a gyerekek a felnőttektől is azt lássák, hogy imádsága szívből jövő, hogy ő is kapcsolatban van Istennel.

Fő feladatunk, hogy a gyermekeket tanítsuk meg imádkozni. Ennek része, hogy megtaníttuk az imádkozás formáját, szokásrendszerét (kezünket összetesszük, fejet hajtunk, szemünket is becsukjuk – Isten iránti tiszteletünk jeléül és az odafigyelés segítségére).

Arra is tanítsuk meg a gyerekeket, hogy Isten minden imádságra figyel, de soha ne feledkezzünk meg arról (pl. a kirándulásra kért jó idő, vagy betegségből való gyors gyógyulás), hogy nem mindig úgy hallgatja meg, ahogyan mi szeretnénk, de biztos, hogy mindig a javunkat akarja. Az imádság nem varázsszer, Isten nem „ima-automata”.

VI.5.4.1. Az imádsággal való megismerkedés folyamata

- Egyszerű kötött imádságokkal kezdjük (napkezdő, étkezés előtti, utáni imádság; hálaadó, lefekvés előtti imádság, stb.).
- A gyermekek előtt saját szavainkkal mondott rövid, egyszerű imáinkkal nyújtunk példát (kezdetben mondhatják rövid részenként, utánunk, majd követhetik némán magukban).
- Fokozatosan szoktatjuk rá a gyerekeket, hogy ők is imádkozzanak saját szavaikkal (egyéni imádság). A közös imádság során mindenki áment mondhat az egyénileg elmondott imádságra. Szokják meg, hogy magukban kövessék társuk imáját, belsőleg csatlakozzanak hozzá. Soha ne vágjanak egymás szavába – az óvodapedagógus halkan, finoman segítse a megszólalás rendjét, az imaközösség gördülékenységét.
- Tanítsuk meg a gyermekeket kérni, hálát adni, megköszönni, Istent dicsérni. Fedezzük fel együtt, hogy mindennap van miért hálát adni (egészségünk, családunk, táplálékunk, a napsütés vagy éppen az eső, a frissen hullott hó, meghallgatott imádságunk, gyógyulás, stb.).
- Örvendezzünk a gyerekekkel az élet apró örömei felett, beszéljük meg az élet kisebb-nagyobb gondjait is. Ezek adják imádságainknak a tartalmát a napi áhítatokon. Így a napot már reggel testvéri és Istennel való közösségben kezdjük, Istentől kérünk erőt, békessége, áldást a napjainkra.

VI.5.5. A bibliai történetek, hitéleti foglalkozás

A bibliai történetek elmondásának elsődleges célja ebben az életkorban, hogy Isten szeretetéről, Isten és ember kapcsolatáról az empátián átélte történetek segítségével élményeket, tapasztalatokat szerezzenek a gyerekek. Az óvodáskor a legfogékonyabb időszak, amikor egész életre meghatározó lehet Isten szeretetének, közelségének élménye.

VI.5.5.1. A történet kiválasztásának kritériumai

- A gyermekek életkorának, ismereteinek, fejlettségi szintjének, a csoport aktuális állapotának, problémáinak, az ünnepi aktualitásokat figyelembe véve.
- **A történet ne keltsen félelmet a gyermekekben, ne tartalmazzon számukra feldolgozhatatlan tartalmat, érzelmeket.**
- Az Ige valódi üzenetétől ne térjünk el, ugyanakkor előadásmódunk legyen gyerekszerű, az életkori sajátosságaiknak megfelelő.
- Mielőtt a gyermekek elé vesszük a történetet, tanulmányozzuk az Igeszakaszt, hogy nekünk mit üzen azon keresztül Isten, s az után gondolkodjunk arról, hogy mit mondhat a gyermekeknek. Minden történetnél meg kell keresni az Ige fő üzenetét. Két kérdést kell megválaszolnunk: Mi az Ige fő üzenete? (**igeszzerűség**) Mit üzen az Ige a gyermek számára itt és most? (**gyermekszerűség**).

VI.5.5.2. A történet elmondásának öt „arany szabálya”:¹⁷

- Igyszerűen (a teljes Szentírással összhangban).
- Egyszerűen
- Dramatikus eszközöket használva, a gyermek érdeklődését fenntartva.
- Átélessel („éljük” mi is, és az alakok is).
- Szemléltetve (láttassuk a gyermekkel azt, amiről szó van – szemléltető eszközökkel vagy érzékszervek bevonásával kapcsolódjunk élménybázisukhoz).

VI.5.6. Útmutatás a hitéleti tevékenységek gyakorlásához

Azzal együtt, hogy a keresztyén szellemiség az egész óvodai életet áthatja, hitünket konkrét gyakorlati formában is megéljük, kifejezzük – nemcsak magatartásunkkal, hanem hitéleti

¹⁷ Gyökössi Endre nyomán

tevékenységekkel. A hitet gyakorló tevékenységeket is az óvodáskorú gyermek életkori sajátosságainak figyelembevételével (játékosság, egyéni bánásmód) kell megszervezni. Olyan szavakra, fogalmakra alapozva kell beszélnünk, amelyeket már ismer a gyermek, ezek meglévő tartalmait bővítjük, pontosítjuk, gazdagítjuk. A hitéleti szókincset átgondoltan gyarapítjuk. **A bibliai történetek szentsége és üzenete sérül, ha nem figyelünk a gyermeki gondolkodás sajátosságaira – kerüljük az elvont allegorikus képeket, fogalmakat.**

A hitélethez kapcsolódó ének- és zenehallgatási anyag szervesen épüljön be a kodályi elveken nyugvó ének-zenei nevelésbe.

Törekedjünk a családok bevonására, megnyerésére (erre jó alkalom a beszoktatás ideje), támaszkodjunk az aktív hitéletet élő családokra, a gyülekezeti háttérre. A hitéletbe való bevonásnál azonban soha nem lehetnek elvárásaink, nem alkalmazhatunk kényszert, a mi dolgunk a lehetőség, Isten hívásának szeretetteljes felkínálása.

Hitéleti tevékenységeinket hassa át a közvetlenül megnyilvánuló Krisztusközpontúság, a gyermeki lelkiület, amelyet Urunk nemcsak az óvodában vár tőlünk: „*ha olyanok nem lesztek, mint ez a kisgyermek...*” – ez azonban nem gyermetagséget jelent. A hitélet gyakorlata mindig legyen „*életre bátorító*”¹⁸.

VI.5.7. Az óvodapedagógus feladatai

Értékrendünknek legyen alapja a Szentírás.

A gyermekeket megtanítsuk imádkozni. Az imádság mindig legyen őszinte, szívből jövő. Imádkozzunk a csoportunkért, a gyermekek családjáért.

A gyermeki rácsodálkozás, érdeklődés felkeltése Isten tetteire, megváltó munkájára, figyelembe véve a gyermekek életkori sajátosságait, egyéni fejlődésüket.

Az óvónő attitűdje legyen türelmes, bizalmat és biztatást sugárzó.

Keresztyén erkölcsi értékek gyermekszerű közvetítése.

A bibliai történetek alapos ismerete, átgondolt, változatos, érdekes továbbadása, ragaszkodás azok valódi üzenetéhez.

Az imádság meleg, elfogadó, őszinte, meghitt légkörének kialakításával Isten jelenlétének, közelségének érzékeltetése (ehhez az kell, hogy a gyerekek között is elsősorban Istennel vegye fel a kapcsolatot imájával, ne a gyermekeknek imádkozzék).

¹⁸ Forrás: Bodó Sára gondolata

A tevékenységhez szükséges csendes, szent légkör megteremtése, a feltételek biztosítása (a gyermeket áhítat alatt és után lehetőleg ne fegyelmezzük).

Gondoskodjunk arról, hogy a csoportszobában legyen elérhető a gyermekek számára a Gyermek Biblia (sohasem a mesekönyvek közé keveredve!). A bibliai történetek igaz, valós események, élesen különüljenek el a meséktől.

Adjunk lehetőséget, bátorítást arra, hogy a gyerekek a jól ismert történeteket művészeti jellegű tevékenységeikben megjeleníthessék (rajz, dramatizálás, játék).

Legyen biblikus istenképünk. Alakítsunk ki a gyermekekben Istenről olyan képet, amely szerint Isten szeret, gondoskodik, megőriz, mindig jelen van, mindig ad (legnagyobb ajándéka Jézus Krisztus). Úgy fogad el amint vagyunk, aki elfogadásával együtt mégsem hagy úgy, amint vagyunk (megszabadít a bűn törvényszerűségéből, a félelmekből).

Tapintatosan vezessük rá a gyerekeket arra a bibliai szabályra, hogy Istent, magát nem ábrázolhatjuk, nem jeleníthetjük meg. (Erre akkor is figyelniünk kell, mikor mi illusztrálunk!)

Kapcsolódjunk keresztyén gyülekezethez, gyakoroljuk hitünket!

Ismerjük a Bibliát, református hitvallásainkat (Heidelbergi Káté, II. Helvét Hitvallás)

Pedagógusi hivatásunkban Isten előtti felelősséggel, Istennek szolgálva dolgozzunk!

Ápoljuk Istennel és más hívőkkel való kapcsolatunkat, munkatársainkkal is törekedjünk keresztyén testvéri kapcsolatra!

Használjuk ki a hit közvetítésének lehetőségeit, ennek során támaszkodjunk a spontán gyermeki érdeklődésre.

Szervezzünk hitéleti foglalkozásokat, amelyekre gondosan felkészülünk.

Naponként tartsunk rövid áhítatokat a gyermekeknek (egy bibliai mondat vagy gondolat, ének, imádság, beszélgetés).

Munkánkat hassa át a szeretet, az Isten iránti bizalom, az ebből fakadó pedagógiai optimizmus! („Ne szóval szeressünk, hanem cselekedettel és valóságosan!” „Tudván azt, hogy a ti munkátok nem hiábavaló az Úrban.”¹⁹)

Az eredményekért elsősorban Istennek lehetünk hálásak, Neki adjuk a dicsőséget. „Az sem számít, aki ültet, az sem, aki öntöz, hanem csak Isten, Aki a növekedést adja”²⁰”

Munkánknak legyen motivációja Isten Igéjének biztatása: „Aki az ilyen kisgyermekek közül egyet is befogad az én nevemben, az engem fogad be.”²¹

¹⁹ Kor.15;58

²⁰ Biblia: 1.Kor. 3,7.

²¹ Jézus mondja: Mk. 9,36-37

VI.5.8. A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

- A gyermekek örömmel hallgatnak bibliai történeteket, néhányat maguk is tudnak reprodukálni.
- Megismerkednek kötött imádságokkal, megismerik a szabad imádság lehetőségét, szokás-rendjükben megjelenik az imádság (pihenéshez, étkezéshez kapcsolódóan).
- Néhány szóban maguk is imádkoznak saját szavaikkal, tudják, hogy bármikor fordulhatnak Istenhez imádságban (ennek gépiességétől, teljesítmény jellegétől nagyon óvni kell őket!).
- Hisznek Isten létezésében.
- Gyermeki bizalom épül bennük Mennyei Atyánk iránt.
- A megismert hitbeli, erkölcsi vonatkozásokat próbálják életükben megvalósítani.
- Szívesen forgatják a gyermek Bibliát, felismerik, látták már a teljes Szentírást (A Gyermekbibliák közül is csak az fogadható el, amelynek szövege hű a Szentíráshoz, s illusztrációja művészi színvonalú.).
- Ismernek református énekeket, egyéb lelki énekeket.
- Szívesen jönnek el a templomba, otthonosan mozognak a gyülekezeti környezetben.
- 3-5 kötött szövegű imádság ismerete (Úri Ima, asztali áldások stb.).
- Értik és gyakorolják, hogy az Ige, az imádság, az Istenhez kötődő dolgok szentek, ennek megfelelő magatartást tanúsítanak ezekkel kapcsolatban.
- Természetes, a gyermekekben belső igénnyé válik az, hogy állandó kapcsolatban álljanak az Úrral. Belülről jövő igényükké válik az imádkozás, önállóan is képesek imádkozni, esetleg saját maguk által alkotott imádságot is megfogalmazznak.
- Megtanulják az Úrtól tanult imádságot is, azt önállóan el is mondják.
- Ismerik a Biblia alapvető kijelentését, az evangélium lényegét: Isten jó és szent, feltétel nélkül szeret.

VII. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI

„És örömet találj mindabban a jóban,
amelyet ad néked az Úr, a te Istened,
és a te házadnépének..”²²

VII. 1. Játék

A játék az emberi tevékenység olyan sajátos formája, mely végigkíséri az ember egész életét és az emberiség életét. A játék önként, szabadon választott tevékenység, amelyben nincs kényszer. A játék lényege az embernek az a képessége, hogy tükrözze a valóságot, és át is alakítsa azt. A gyermeki játék által a gyermek hatni tud környezetére, az őt körülvevő világra, és közben játékaival változást idéz elő a valóságban. A gyermek a valóságot nem úgy tükrözi vissza, ahogy azt mi felnőttek a valóságban tettük. A gyermek életkorának megfelelő játékot játszik. Úgy játszik, ahogy életkora és fejlettsége meghatározza, úgy fejlődik, ahogy a játéka segíti ebben.

VII.1.1. Célja

Olyan tevékeny, gazdag óvodai program szervezése, amely elősegíti a kisgyermek elemi pszichikus szükségletének kielégítését, a keresztyén erkölcs jellemzőinek megalapozását és gyakorlását. Az óvoda nevelés folyamán a gyermekek érzelmileg gazdag, mások iránt nyitott, céltudatos, alkotó gyermekekké válnak.

VII.1.2. Tartalma

3-4-5 éves korban

Gyakorló játékok:

- Ismétléses cselekvések közben anyagok, eszközök megismerése, szöveg-, dallam-, mozgásismétlő játékok, egyszerű szabályjátékok, játékszabályok megismerése, elfogadása, követése.

Szimbolikus szerepjátékok:

- Egyszerű szabálykövetések (egyenként és csoportokban), utánzáson alapuló cselekvések, játékjavítások, közreműködések apró hibaelhárításban óvónői irányítással.

²² Biblia: 5 Móz.26.11.

Bábmozgatási kísérletek.

Konstruáló játékok:

- Összerakosgató, összeszerelhető játékok egyéni elképzelések alapján.

(4)- 5-6-7- éves korban

Gyakorló játékok:

- Ismétléses cselekvések közben anyagok, eszközök megismerése, szöveg-, dallam-, mozgásismétlő játékok, egyszerű szabályjátékok, játékszabályok megismerése, elfogadása, követése, a részképességekben enyhe lemaradást mutató gyermekeknél, illetve új eszközök megismerésekor.

Szimbolikus szerepjátékok:

- Játékszabályok elfogadása, betartása.

A környezet jelenségeinek, eseményeinek beépítése önálló vagy csoportos játékba.

Olyan szabad-képzettársításokat követő szabad játékfolyamatok –tevékenységek, melyek elősegítik kreativitásuk fejlődését, erősítő, élménynyújtó tartalommal bírnak.

Játékok egyszerű javítása.

A gyermeki fantázia kibontakozását segítő anyagok felhasználása, játékszerek készítése.

Ajándéktárgyak készítése

Bábkészítések.

Önálló bábozás (mese, történet és bábválasztás).

Konstruáló játékok:

- Összerakosgatások, szerelések egyszerű az élethelyzeteknek megfelelő tárgyak elkészítésével (a valóság és a képzelet közelítésével).

Szabályjátékok:

A játéktevékenység során verbális, mozgásos és manipulatív játéktevékenységek során a szabály követése.

A játék az óvodáskorú gyermek legfontosabb és legfejlesztőbb, alapvető tevékenysége, a amelynek minden nap visszatérően, hosszan tartóan és lehetőleg zavartalanul ki kell elégülnie. Kiválthatja helyzet, eszköz, szerep, élmény. Legfőbb indítéka a tevékenységvágy és a kíváncsiság. Ebben a korban ez a tevékenység mindent áthat, a gyermek formálódásának az alapja. A játék elsősorban arra való, hogy a gyermek számára örömforrás legyen, majd pedig arra, hogy segítse az őt érő hatások feldolgozásában. Kiemelkedő mentálhigiénés szereppel bír az óvoda számára. A gyermekek tapasztalataikat, élményeiket játsszák el, gyakran átalakított formában, eközben negatív élményeket, szorongásaikat „kijátsszák” magukból, érzelmileg feldolgozzák.

A játék során az új dolgok beépülnek a gyermek életébe, személyiségébe. A játék társas kapcsolataiban tanult, hallott erkölcsi ítéletek, viselkedésminták aktualizálódnak a különböző spontán élethelyzetekben. A játéknak személyiségfejlesztő hatása van, mivel a gyermekeknek kreatív együttműködésre, kompromisszumok kötésére van szükségük a zavartalan játék-tevékenységhez. A gyermek a játékban megéli a döntés szabadságát. Ennek a szabadságnak az együttélés szabályai, a társakkal való együttműködés viselkedési szokásai adják meg az ésszerű korlátait. Így alapvető jelentőségű a szocializáció folyamatában.

A gyermekek egyéni megfigyelésére a szabad játéktevékenység kínálja a legmegfelelőbb alkalmat. Képet kaphatunk ismereteiről, élményeiről, mozgásigényéről, beszédképességéről, érzelmi állapotáról, szociális és értelmi fejlettségének egészéről. A játék a gyermeki személyiség tükré, azonban játékának megértéséhez, jogos következtetések levonásához ismernünk kell a család pillanatnyi helyzetét, körülményeit, a gyermek érzelmi állapotát és annak hátterét is.

A kisgyermek első valódi játszótársa a családban és az óvodában is a felnőtt: a szülő, az óvodapedagógus. A felnőtt folyamatosan utánozható mintákat nyújt a játéktevékenységre, a már kialakult szabad játékfolyamatba bevonható társ marad, elakadás esetén segít, kezdeményez. A mintaválasztást a gyermek érzelmei határozzák meg.

Nagy felelőssége van tehát annak a felnőttnek, akihez a gyermek érzelmileg kötődik. Jelenléte segíti a gyermekek közötti játékkapcsolatok kialakulását.

Az óvoda felnőtt dolgozóinak keresztyén viselkedésmintája beépülnek a játékba, így a gyermekek gyakorolják a keresztyén erkölcs megnyilvánulásait: szeretet, megértés, alkalmazkodás, önzetlenség (udvariassági formák), stb.

VII.1.3. Az óvodapedagógus feladatai

1. Optimális játékfeltételek biztosítása:

- ✓ Nyugodt légkör biztosítása

Idő biztosítása

Hely biztosítása

Játékeszközök biztosítása

Élmények nyújtása.

Legyenek meg az állandó játékhelyek, de legyünk rugalmasak, vegyük figyelembe a napi játékgigényt. A csoportszobát időnként átrendezhetjük a csoport sajátos játékszokásaihoz igazodva. Tartsuk szem előtt az állandóság és a rugalmasság egyensúlyát.

Az egyes életkorokhoz, a csoport fejlettségéhez igazodó és a fejlődést biztosító, változatos eszközöket kell biztosítanunk játékhöz. Fontos, hogy a játék esztétikus, fantáziát megmozgató legyen. A játékszerek kiválasztásánál a baleset-megelőzésre, a tisztán tarthatóságra figyelünk. Az óvodapedagógus átgondoltan biztosít új élményeket, tapasztalatokat, beépíti a gyerekek családi és egyéb élményeit is. Olyan élménybázist alakít ki, amely segíti a gyermekeket a negatív hatások kiszorításában.

VII.1.4. Játékvezetés, játékra hatás

Az óvodáskorú gyermek még a felnőttekre szorul, ezért semmiben, így a játékban sem szabad magára hagyni, pusztán szemlélődni fölötte. Ez nem jelenti azt, hogy folyton bele kell avatkozni a játékba, de azt igen, hogy játsszunk a gyerekekkel! A játék vezetése során fontos feladat a konfliktusok feloldásában való segítség, ha azt a gyerekek még nem képesek maguk megoldani. A játékvezetés során alapelv a játék szabadságának, a gyermek személyiségének tiszteletben tartása. A csoportba integrált sajátos nevelési igényű gyermekek bevonása a játékba személyes törődést, tapintatos odafigyelést igényel.

Az óvodapedagógus jelenlétével, a játékban való részvételével tudatosan nyújt mintát. A játékvezetés a gyermekekkel való szeretetteljes kapcsolaton alapul.

„Aki mindig készít valamit -, de rám figyel, odabújhatok, de figyelhetünk együtt is, ha jól esik. ... tudja, mikor kell felállnia, hová kell odamennie, és ott mit kell mondania vagy tennie ahhoz, hogy a játék nyugalma megőrizze, ill. további lendületet kapjon az.”²³

²³ Kövér Sándorné dr.: Ajánlások a Helyi Nevelési Programok továbbfejlesztéséhez (Debreceni Egyetem – Kövér Sándorné dr.: Ajánlások a Helyi Nevelési Programok továbbfejlesztéséhez (Debreceni Egyetem Hajdúböszörményi Pedagógiai Főiskolai Kara 2003.) 10.o.

VII.1.5. Fejlesztés a játékban

A játék minden területen fejlesztő hatású, spontán tanulási forma. Ebben a tevékenységben fejlődik, fejleszthető, pl. a mozgás, a testséma, a kommunikáció (verbális és nonverbális), a képzelet- és a társas kapcsolatok, fontos lehetőség a perifériára kerülés megelőzésében, vagy a csoportba való beilleszkedésben stb.

VII.1.6. A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére

- Önállóak, képesek kezdeményező megnyilvánulásokra.
- A megismert szabályokat megtanulják, követik és betartják.
- Ki tudják választani a tevékenységekhez megfelelő anyagot és eszközt élményeik eljátszásához.
- Elfogadják társaik javaslatait, ötleteit.
- Képesek csoportban való játékra.
- Elfogadják a különbözőséget.
- Pozitívan formálódik kreatív együttműködésük.
- Önállóan is képesek a konfliktusok pozitív megoldására.
- Szervezőkészségük fejlődik.

VII.2. Verselés, mesélés

VII.2.1. Cél

A gyermekek érzelmi, értelmi és erkölcsi pozitív személyiségjegyeinek megalapozása, és fejlesztése, a gyermek lelki higiéniájának megteremtése és megőrzése.

Olyan irodalmi alkotások közvetítése a gyermekeknek, amelyeknek tartalma nem ütközik hitéleti nevelésünk céljaival, sőt erősíti azokat.

VII.2.2. A tevékenység tartalma

Életkornak, a komplexitás elvének, hitünk erkölcsi szempontjainak, a gyermekek érdeklődésének megfelelő mesék, versek, mondókák, elbeszélések, folytatásos történetek megismerése a magyar irodalom, a világirodalom és a népi művészet köréből.

Óvodáskorban evangéliumot **hirdetünk**: Jézus mit tett értünk, és ezért Ő mit kíván tőlünk.

Az Biblia üzenetét tolmácsoló verseket különösen keresztyén ünnepi alkalmakra tervezzük. Tanulásukat nem ajánlatos más versekkel összekeverni.

A gyermekek dramatikus játéka, bábozás. Dramatikus játékok (irodalmi művek eljátszása mozgással, testtartással, érzelmek kifejezésével).

A csoport életkori sajátosságainak és az esztétikai igényességnek megfelelő könyvgyűjtemény napi használata.

A mesesarok kialakítása, szabad használata.

Beszélgetések a napi tevékenység. során.

Beszédművelés (beszédhallás, beszédmegértés, beszédmozgás fejlesztése, légző gyakorlatok, hangadás gyakorlatok artikulációs gyakorlatok, nyelvtörők, ritmus gyakorlatok, időtartam gyakorlatok, hangsúly- és hangerő gyakorlatok).

Idő és téri egymásutániség – történeti sorba rendezések.

Mondókák (népi mondókák, kiszámolók, hintázók, labdázók, párválasztók, felelgetők, lovagoltatók, csiklandozók, altatók).

Verseket (népköltészeti alkotások, klasszikus és mai gyermekversek)

Könyvek, folyóiratok nézegetése.

Színházi élmények nyújtása.

Helyi gyűjtésű magyar és más népek meséi, mondókái, játékaik leírásai.

VII.2.3. A verselés, mesélés tartalma

- Mondóka, vers, mese, dramatikus játék

A vers, a mese a gyermek érzelmi-értelmi, anyanyelvi és erkölcsi nevelés fejlesztésének legfőbb eszköze.

A gyermekek kettős tudattal élik meg meseélményeiket, a képzeletbeli beleélés segíti és megalapozza a műalkotás befogadását. A mese oldja a szorongást, belső képteremtésre tanít.

A népi mondókák és népmesék az anyanyelv sajátos ritmusát, dallamát, hangzóvilágát közvetítik. Ugyanez érvényes a jelentős írók és költők műveire is. Ezért az óvodában helye van a népi és irodalmi műveknek is. A ritka, régies tájnyelvi szavakat, szókapcsolatokat magyarázzuk meg, mert csak ezeknek a megértése teszi átélhetővé a gyermek számára a művek jellegzetes hangulatát. Semmiképpen ne hagyjuk ki ezeket a régies nyelvi élményeket a gyermekek életéből, de mindig figyeljünk arra, hogy egyszerre ne túl sok kifejezés szoruljon magyarázatra.

Az óvodában a 3–7 éves gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodóan a népi – népmesék, népi hagyományokat felelevenítő mondókák, rigmusok, a magyarság

történelmét feldolgozó mondavilág elemei, meséi –, a klasszikus és a kortárs irodalmi műveknek, valamint más népek, nemzetiségek meséinek egyaránt helye van.²⁴ A válogatásánál gondolnunk kell arra, hogy olyanokat válasszunk, amelyeknek tartalma nem ütközik hitéleti nevelésünk céljaival, sőt erősíti azokat.

A mesélővel való személyes kapcsolatban a gyermek nagy érzelmi biztonságot él át. A mindennapos mesélés a kisgyermek mentális higiéniájának elmaradhatatlan eleme. Kiemelt jelentőséget tulajdonítunk a személyes kontaktusnak. Ahhoz, hogy a gyermekek irodalmi élményhez jussanak, közvetítőre van szükség. Kezdetben a gyermek befogadó és mi – óvodapedagógusok- vagyunk az előadók, ezért nagyon sok igényes és változatos mintát kell nyújtunk. A közösen átélt irodalmi jellegű örömök és élmények elszakíthatatlan szálakkal kötnek össze bennünket a gyermekekkel. Mivel a tömegkommunikáció egyre ritkábban közvetít pozitív tartalmakat, (már a gyermekműsorok, mesék is tele vannak agresszióval), a szülőket is biztatjuk a személyes mesélésre. Arról is szeretnénk meggyőzni őket, hogy nemcsak az óvodában, hanem a szülő-gyermek kapcsolatban is fontosak a mesélés során kialakuló meghitt pillanatok.

Verset, mondókat azért tanítsunk, hogy a gyermek örömeit, élményeit gazdagítsuk, és a felszabadult verselést, mesedramatizálást másnak is megmutassuk, mások ünneplését is gazdagítsuk vele.

A kicsiknél az irodalmi tevékenységet a mozgással kísért mondókákkal kezdjük, jó szolgálatot tesznek ezek már a befogadás idején is. Az irodalmi kezdeményezések között kiemelt szerepet kap a mesefeldolgozás. A felnőttek közös bábozásának, dramatizálásának az élménynyújtáson túl, célja a nyelvi minták (mondatszerkesztés, párbeszéd) közvetítése. Természetesen a gyermekek számára is alkalmat kell adni a bábozásra, dramatizálásra. Itt is szerepet kap a művészeti komplexitás, hiszen a közösen barkácsolt eszközök, díszletek mélyítik, személyessé teszik az élményt.

VII.2.4. Az óvodapedagógus feladatai

A felhasznált irodalmi anyag igényes összeválogatása életkornak megfelelően.

Az Biblia üzenetét tolmácsoló verseket különösen keresztyén ünnepi alkalmakra tervezzük.

A Bibliát kezeljük kiemelt figyelemmel. A könyvespolcon a mesés könyvektől elkülönítve tároljuk, ezzel is felhívva a gyermekek figyelmét a Biblia kiemelt szerepére.

²⁴ Óvodai Nevelés Alapprogramja

A tevékenységhez szükséges megfelelő hely, idő és nyugalom megteremtésével a mindennapok során kapjanak kiemelkedő szerepet az anyanyelvi nevelésben a magyar gyermekköltészet sajátos meséi, mondókái, dúdolói, dajkai hagyományai.

Könyvek biztosítása a gyermekek számára.

A dramatizáláshoz, bábozáshoz eszközök biztosítása.

Alapozzuk meg az irodalom szeretetét, fejlesszük a gyermekek esztétikai fogékonyságát.

Helyes kiejtés, beszédritmus alakítása. Alakítsuk és fejlesszük beszédüket, kifejezőkészségüket, hogy törekedjenek a helyes és szép kiejtésre, a megfelelő hangsúlyozásra és beszédritmusra.

A mondókázással, meséléssel és verseléssel segítsük elő, hogy a gyermekek tájékozódhassanak a külvilág és az emberi belső világ érzelmi viszonylatairól, a megfelelő viselkedésformákról. Ezek segítségével szélesítsük látókörüket, segítsük elő érzelmi, értelmi és erkölcsi fejlődésüket és fejlesztésüket.

Válogassunk olyan gyermekirodalmi alkotásokat, népi, vagy irodalmi műveket amelyek üzenete, mondanivalójuk erősítik a heti bibliai történet megértését és befogadását.

Teremtsük meg a mindennapos mesélést, mondókázást és verselést, s ez legyen a nevelés elmaradhatatlan eleme, amely visszaigazolja a kisgyermek szorongásait, és egyben megoldást és feloldást kínál.

Mozgással kísért szövegmondás gyakorlása. Kifejezőkészség, beszédkezdő növelése. Ösztönözzük őket a saját vers- és mesealkotásra, önkifejezésre, annak mozgással – és vagy ábrázolással történő kombinálására.

Legyen példaértékű a mesélő előadása, beszéde, stílusa, amely elősegíti a gyermek érzelmi biztonságát.

Fordítsunk nagy gondot igényes beszédkultúránkra, annak folyamatos fejlesztésére.

Legyen az óvodapedagógus előadásmódja hatásos, érdeklődést keltő, igényes. Hasssa át az irodalom az óvodai nevelés más területeit is, így a sajátos feladatainak betöltése mellett segítse elő a belső képalkotást, a gyermeki élmény feldolgozását.

Biztosítsunk lehetőséget a differenciált bánásmód alkalmazására, a nyelvi hátrányos helyzetű, és nyelvi kiemelkedően fejlett gyermekeknél, valamint teremtsük meg a speciális fejlesztés feltételeit a sajátos nevelési igényű gyermekek esetében.

Szülő, nagyszülő, nagyobb testvér segítségével szervezzük meg az etnikai kisebbség kultúrájához tartozó mesék, versek, illetve népi klasszikus és kortárs irodalmi művek bemutatását.

Beszédviselkedés alakulása (beszédfegyelem, figyelem). Ünnepi alkalmakkor csak olyan gyermekek közös szereplésére gondoljunk, akik ezt szívesen, szorongástól mentesen vállalják.

Beszédszervek folyamatos edzése.

Beszédészlelés, beszédmegértés, beszédképesség fejlesztése.

Metakommunikációs készségek fejlődése.

Vokális mimika alakulása (hangszín, hangerő, tempó, szünet).

VII.2.5. A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

- Az érthető, kifejező, beszédképesség alapjai kialakulnak, Érthetően, folyamatosan jól kommunikálnak, a meta-kommunikatív jelzéseket használják, értik.
- Szeretik a mesélést, maguk is segítenek az ehhez szükséges feltételek kialakításában. Igénylik a hallott irodalmi művek újra hallgatását.
- A magyar népmesei szófordulatok passzív szókincsükbe beépülnek.
- Beszédfegyelemük kialakul, beszédkedvük erősödik.
- Verbális emlékezetük fejlődik: megjegyzik a mese legfontosabb elemeit, az ismert meserészletet szóban kiegészítik, képesek önálló mesemondásra (persze nem feltétlenül szó szerint).
- Gondolkodásuk, képzeletük, szándékos figyelmük fejlődik.
- Képesek egy megkezdett mese saját fantáziájuk alapján történő folytatására.
- Ismernek az ünnepekhez kötődő alkalmi verseket.
- Óvják a könyveket, szívesen nézegetik azokat, a képek alapján képesek mesék, történetek felidézésére.
- Gondolataikat, érzelmeiket mások számára érthető formában, életkoruknak megfelelő tempóban és hangsúllyal tudják kifejezni.
- Használják a különféle szófajokat, a különböző mondat szerkezeteket. Mondatfajtaikat alkotnak.
- Tisztán ejtik a magán- és mássalhangzókat.
- Végig tudják hallgatni és megértik mások beszédét.
- Képesek önállóan rövidebb, hosszabb irodalmi művet felidézni, előadni.
- A dramatizáláshoz és bábozáshoz szükséges eszközöket megfelelően ki tudják választani és használni.
- Használják a sajátos népmesei motívumokat, szófordulatokat, a hagyományos, tájjellegű kifejezéseket.

- El tudják különíteni a mese és a valóság elemeit.

VII.3.Ének, zene, népi játék, tánc

“A zene lelki táplálék és semmi mással nem pótolható.

Aki nem él vele: lelki vérszegénységben él és hal.

Teljes lelki élet zene nélkül nincs.

Vannak a léleknek régiói, amelyekbe csak a zene világít be.”

(Kodály Zoltán)

VII.3. 1. Cél

A népi kultúra különböző területeinek hagyományörző funkcióival a zenei képességek fejlesztésén túl, a magyar zenei anyanyelv kialakulásának megalapozása.

A református zenei anyanyelv felhasználása, a szerető mennyei Atya megismertetésére is.

Kodály Zoltán, Forrai Katalin nyomdokain szeretnénk járni. Átérezzük annak a felelősségét, hogy az óvodáskor a zenei anyanyelv, a zenei ízlés megalapozásának a korszaka.

“Az éneklés a fegyelmezés egyik gyengéd és kedves formája.”²⁵

„Énekelni mindig lehet, amikor arra belső indítást érzünk. Keresztyén énekeink tanítását azonban nem ajánlott a népi gyermekdalokkal együtt megoldani, erre külön alkalmat teremtsünk.”²⁶

VII.3.2. A tevékenység tartalma

- Népi mondókázás.
- Életkornak megfelelő hangterjedelmű dalok, népi dalos játékok éneklése, játszása.
- Zenehallgatás (elsősorban élő zene: az óvodapedagógusok éneke, hangszeres játéka).

²⁵ Luther

²⁶ Ref.Óv.Kerettanterv

- Énekes játékokhoz kötődő mozgás. Fokozatosan ismerik meg a gyermekek az egyszerű játékos mozdulatokkal játszható dalos játékokat, majd a csigavonalban, hullámvonalban járást, szerepcserés, párválasztós, sorgyarapító játékokat dalos, vonulások, táncok, kapuzók, kapcsolódós játékok).
- A gyermek néptáncok alapelemeinek megismertetése.
- Egyszerű hangszerek használata.
- Élménynyújtás a felnőttek néptáncával (néptáncosok meghívása).
- Rögtönzött hangszerek készítése, hangszeres zenehallgatás.
- Egyszerű dallamok improvizálása.
- A ritmust, lüktetést érzékeltető, gyakorló tevékenységek.
- A református zenei anyanyelv énekeinek éneklése, hallgatása.
- Népi énekes, mozgásos játékok és válogatott kortárs művészi alkotások.
- Ölbeli játékok, altatók, hintáztatók, hajladozók tapsoltatók.
- Magyar népszokások és a néphagyomány dalai, játécai más népek dalai.
- Népszokások, a nagy ünnepkörökhöz kapcsolódó népdalok és műalkotások (pl. karácsony, pünkösd).
- Etnikai kisebbség és a migráns gyermekek kultúrájához tartozó dalok, játékok.

VII.3.3. Az óvodapedagógus feladatai

Az óvodai nevelés tervezése és szervezése a mindennapok során, hogy a református óvoda keresztyén szellemisége a zenei nevelésen keresztül is áthassa az egész napot.

A zenei tevékenység megtervezése, megszervezése, eszközök biztosítása.

Ritmusérzék fejlesztése: egyenletes lüktetés, dalok, mondókák ritmusa, tempóérzék, ütemérzék, mozgáskultúra, a ritmus mozgásos kifejezése.

Hallásfejlesztés: hangmagasság, hangszín érzékelése, környezet, és egymás hangjának felismerése kifejezése, tonális érzék fejlesztése

Éneklési készség fejlesztése: hangterjedelem bővítése, hangképzés, tiszta éneklés.

Ízlésfejlesztés, esztétikai fogékonyság formálása.

A felhasznált zenei anyagok igényes, életkornak és képességszintnek megfelelő összeállítása.

A spontán helyzetek kihasználása az éneklés, a mondókázás és a megnyugtató ölbeli játékok erejével (már a befogadás idején is). A spontán játékok továbbfejlesztése körjátékokkal.

Zenei műveltségünk, zenéhez való viszonyunk legyen igényes. Nyújtsunk zenei élményeket! Az óvónő mindennapos énekes és hangszeres játéka példaértékű legyen a mindennapok folyamán.

Módszertani kultúránkat folyamatosan fejlesszük.

Gyakran énekeljünk.

Teremtsünk lehetőséget a gyerekek zenei önkifejezésére.

Ismerjük és használjuk a református zenei anyanyelvet (énekeskönyvünk, igényes gyermekdalgyűjtemények²⁷)

Komplex zenei képességek fejlesztése: formaérzék, zenei emlékező képesség, kreativitás, belső hallás.

Tudatos tervszerű, folyamatos munkával fejlesszük a gyermekek képzeletét, zenei alkotókedvét.

A környezet hangjainak megfigyelésén túl, ismertessük meg a gyermekekkel a népi gyermekdalok, az énekes játékok és zenélés örömét, melyek örömet nyújtanak a gyermekeknek, egyben felkeltik zenei érdeklődésüket formálják zenei ízlésüket, esztétikai fogékonyságukat, és mozgáskultúrájukat.

Ismertessük meg az énekes népi játékok és igényesen válogatott kortárs művészeti alkotásokat a gyermekekkel, melyek fontos eszközül szolgálnak a gyermek zenei képességeinek és zenei kreativitásának alakításában.

Az SNI gyermekek esetében a beszédkedv felkeltése, kommunikációra ösztönzés.

A zenehallgatási anyag megválasztásánál időnként az etnikai kisebbséghez tartozó gyermekek saját zenéjük, játékaik, dalaik előadásával fejlesszük zenei hallásukat, ritmusérzéküket.

VII.3.4. A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

- Képessé válnak az igényes zenei élmények befogadására, ízlésük az igényesség felé mutat.
- Kialakul belső motivációjuk az éneklésre, zenélésre.
- Kedves dalaikból repertoárjuk van (min. 10-15 dal).
- A zenehallgatás szükségletükké válik.

²⁷ Kiss Lászlóné: Jézust áldja énekünk (RPI Bp., 2003.)

- Egyéni képességüknek megfelelően tisztán képesek megfelelő hangmagasságban énekelni különféle hangterjedelmű dalokat.
- Természetes tempóban járnak, segítség nélkül tudnak tempót tartani.
- Ismernek hangszereket, felismerik azokat hangjukról.
- Ritmusérzékük kialakul, az egyenletes lüktetés automatizálttá válik, amelyet tapssal, járással, ritmushangszerekkel ki tudnak fejezni, megkülönböztetik a dal ritmusától.
- Ismernek egyszerű ritmusokat, képesek dallam- és ritmusmotívumok visszaadására.
- Ismernek egyszerű ritmushangszereket, képesek azokat használni.
- Zenére történő mozgásuk összerendezett, esztétikus (egyöntetűen járnak körbe, vagy különböző térformákba, szép testtartással).
- Fölismerik a magas és mély éneklés, zenélés közötti különbséget, a dallam magasságbeli mozgását, képesek térben kézmozgással mutatni. Megkülönböztetik a halkabb, hangosabb, magasabb, mélyebb, gyorsabb, lassabb dallamokat és ritmusokat. Ismerik és alkalmazzák ezeket a fogalompárokat.
- Felismerik, reprodukálják a hangerő változásait.
- Zenei emlékezetük, belső hallásuk működik (képesek dallamotívumok visszaéneklésére, ismert dalok dúdolásról való fölismerésére, dallambújtatásra, dalok ritmusának belső hallás alapján való eltapsolására). Felismerik a hallott dalt vagy mondókát, a dallam és ritmusmotívumok alapján az előre meghatározott 2-3 dalból vagy mondókából.
- Felelgetős dalt énekelnek az óvónővel vagy a csoporttal.
- Képesek megfelelő mozgással kifejezni a dalritmust és az egyenletes lüktetést.
- Tudnak egyszerű táncos mozgásokat végezni helyes testtartással.
- Képesek végighallgatni a bemutatott műveket.
- Ismernek és önállóan énekelnek alkalmi dalokat ünnepkörökhöz kapcsolódva.
- Ismernek néhány térforma-alakítási lehetőséget (kör, csigavonal stb.)
- A dallamhoz önállóan kitalálnak mozgást és játékot.
- Az etnikai kisebbséghez tartozó gyermekek megismerik, ápolják és őrzik saját kultúrájuk dallam és mozgásvilágát.

VII.4. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

VII.4.1. Célja

Rajzolás, festés, mintázás, képalakítás, a kézimunka, ábrázolás különböző fajtáival, eszközeivel, valamint a műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, szokásokkal, hagyományokkal, nemzeti szimbólumokkal, az esztétikus tárgyi környezet eszközeivel, a gyermek élmény- és fantáziavilágának képi, téri, szabad önkifejezése, vizuális élmények átélése, a gyermeki személyiség fejlesztése.

VII.4.2. A tevékenység tartalma

- Kirándulások során szerzett természeti tárgyak gyűjtése (termések, virágok, levelek, ágak bogyók, gyümölcsök stb.), ezek tartósítása, préselése, albumok készítése. A szerzett tapasztalatok felhasználása játék közben, téralkotás, változatos építmények, különböző téri alakzatok létrehozása, a növényi részekből játékeszközök, rögtönzött bábok készítése.
- Élmények megjelenítése a képalakítás folyamatában (mintázás, ember, állatalakok, játékfigurák, ajándékkészítés, koszorúk, gyöngyök, láncok stb.).
- Ajándékkészítés (nyírás, ragasztás, hajtogatás, képszerkesztés).
- Tapasztalatok szerzése (érdekes formájú és színű, változatos felületű természetes formák, kavicsok, gyökerek, ágak, színes virágok, kalászok gyűjtése, virágkoszorú fonás, láncok, füzérek, csákók, párták készítése).
- Környezetredezés, termék díszítése.
- Mézeskalácssütés.
- A tapasztalatszerzés bővítése vízen, vízparton, hegyvidéken.
- Múzeumok, kiállítások, tárlatok látogatása.
- Gyurma- és agyagedény készítés sodrással, nyomkodással, felrakással, tapasztással, karcolással.
- Nád és vessző felhasználása, kismesterségek megismerése, kosárfonás.
(alkalom esetén látogatás a helyi népi fafaragónál, munkájának megismerése)

- A tapasztalatok, megfigyelések során szerzett élmények képi megjelenítése festés, rajzolás, ragasztás, kompozíció készítés, levélnyomat, kollázs, montázs, textilkép, színkeverés, ritmusképzés, díszítés által.
- Az évszakok adta lehetőségek megteremtése. (homokvár építés, csuhé-kunyhó, hóember, hóvár, hófestés, hókuckó, színes jégkészítés, madáretető készítése, elhelyezése, aszfaltrajzok, stb).
- Szövőkeret készítése, szövés, terítő, falikép, szőnyeg, babaruha, bábok készítése.
- Cselekvéses jelenetek ábrázolása, élmények kifejezése (bábozás, mese- vers élmények, családi események, ünnepek, ünnepélyek).

VII.4.3. Az óvodapedagógus feladatai

Felnőtt közreműködésére van szükség ahhoz, hogy a gyermekek megtanulják észrevenni az Isten által teremtett természet szépségeit, az ember és a természet harmóniájának esztétikáját, az emberi alkotások értékét.

1. Esztétikus, derűt sugárzó környezet kialakításával egész nap folyamán biztosítsunk lehetőséget az ábrázoló tevékenységekre.
2. Ébresszünk kedvet az ábrázoláshoz, teremtsünk oldott légkört, biztosítsuk az élményeket.
3. Megfelelő élménynyújtással -a gyermekek előzetes tudására építve- adjunk lehetőséget a gyermekeknek új tapasztalatok szerzésére.
4. Fejlesszük esztétikai érzéküket az egyéni fejlettséghez és képességekhez igazodva alakítsuk és fejlesszük a gyermekek képi-, plasztikai kifejező-, a komponáló-, térbeli tájékozódó- és rendezőképességét.
5. Ismertessük meg a gyermekeket az eszközök használatával a különböző anyagokkal a rajzolás, mintázás és a kézimunka különböző alapelemeivel, és eljárásaival.
6. A gyermekek munkáját csakis önmagukhoz viszonyítsuk. Értékeléskor a tevékenységre tegyük a hangsúlyt (ötletesség, eredetiség, önállóság).
7. Gyűjtsünk, kínáljunk fel, biztosítsunk érdekes anyagokat, technikákat, eszközöket.
8. A használt technikákat alaposan ismerjük, és pontosan ismertessük meg a gyerekekkel, hogy később ők is biztonsággal kezeljék.

9. Ismertessünk meg művészeti alkotásokat is a gyerekekkel, hiszen a gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül. (Műalkotások és a képolvasás hatása a képi gondolkodásra, véleményalkotásra.)
10. Biztosítsuk a technikák sok gyakorlásának lehetőségét, fordítsunk elegendő időt a tevékenységre, annak nyugodt befejezésére. Törekedni kell a gyermeki alkotások közösségi rendezvényen való bemutatására és a tehetségek bátorítására.
11. Alakítsunk ki a nyugodt tevékenységhez megfelelő szokás- és szabályrendszert.
12. Tiszteljük a gyermek alkotásának szabadságát.
13. Az eszközök folyamatos biztosításával ösztönözzük a gyermekeket az alkotásra, az önkifejezésre, a környezet esztétikai alakítására és az esztétikai élmények befogadására.
14. Segítsük elő a gyermekek tér-, forma és színeképzeteinek gazdagodását, képi gondolkodásukat, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, igényességük alakulását.
15. Különböző anyagok és technikák megismertetésével fejlesszük finom-motorikus képességüket, alkotó kedvüket.
16. Neveljünk a hagyományok tiszteletére.
17. **Helyezzük előtérbe a természetes anyagokat, termékek felhasználását.**
18. **Készítsük a gyermekeket új megoldások keresésére, a kreatív, környezettudatos gondolkodásra, fenntarthatóságra.**
19. Ismertessük meg a gyermekkor játékait és a népi kismesterségeket őrző technikákat (kosárfonó, fafaragó, szövő, stb.).
20. Engedjünk teret az etnikai kisebbség vizuális kultúrájának, a színek hangsúlyos jellegének.
21. Az ábrázoló tevékenység irányítása során a gyermekek egyéni fejlettségének és fantáziájának megfelelően adjunk teret egyéni elképzeléseik, élményeik kifejezésére.
22. Az alkotás folyamatának beszéddel kísérése, érzelmi, esztétikai benyomások megfogalmazása.

VII.4.4 A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

- Kedvelik a vizuális tevékenységet.
- A képalkotásban egyéni módon jelenítik meg élményeiket, elképzeléseiket.

- Ismerik és megfelelően használják a rajzolás, festés, alkotás, kézimunka eszközeit, különböző alapelemeit és eljárásait, azokat jártasság és készség szinten használják.
- Alakul képi-, plasztikai kifejező-, komponáló-, térben való tájékozódó, helyzetfelismerő-, rendező és döntési képességük. Térben és síkban is képesek alkotásra, fölfedezik a téri viszonyokat, kiterjedéseket, formákat.
- Finom-motorikájuk olyan szintre fejlődik, hogy egyre gazdagabb, pontosabb, részletesebb.
- Érzelmi élményeket szereznek képzőművészeti, népművészeti alkotások közvetítésével, műalkotásokról alakul értékítéletük.
- Nyitottak a szép iránt, fejlődik esztétikai érzékenységük és igényességük. Képesek a szép meglátására a természetben, a tárgyi környezetben.
- Egyéni képességüknek megfelelően megnevezik a színeket, azok árnyalatait,
- biztonsággal kezelik azokat.
- Segítenek a környezet díszítésében, szívesen készítenek ajándékokat.
- Meglátják a dolgok szépségét és meg tudják különböztetni a jót és rosszat, a szépet és csúnyát.
- Fejlődik arányérzékük.
- Formaábrázolásukban, emberábrázolásukban megjelennek a részletek, a megkülönböztető jegyek, az egyszerű mozgásformák.
- Alakul a kitartásuk, feladattartásuk, munkájuk igényes befejezésére.
- Képesek az alkotásra, önkifejezésre, a környezetesztétika alakításra és az esztétikai élmények befogadására.
- Fejlődik alkalmazkodó képességük, személyiségük akarati tényezői pozitívan változnak.
- Az egyéni képességüknek megfelelően gazdagodik a gyermekek élmény és fantáziavilága és annak képi kifejezése.

VII.5. Mindennapos mozgás

A gyermek legalapvetőbb szükséglete, természetes megnyilvánulási formája a mozgás. A rendszeres, örömmel végzett, közösségben történő testmozgás hozzájárul a gyermek optimális személyiségfejlődéséhez, továbbá az egészséges életvitel kialakulásához. A tevékenység alapvető szervezeti keretei a következők:

- a) spontán, aktív szabad játékban megjelenő mozgásos tevékenység,
- b) irányított, mindennapos mozgásfejlesztés,
- c) szervezett mozgásos tevékenység.

VII. 5.1. A spontán, aktív szabad játékban megjelenő mozgásos tevékenység

A spontán, aktív szabad játék kiemelt szerepet kap az óvodai nevelés során. A mozgásos tevékenységek természetes formában, a gyermekek belső motivációjára épülve jelennek meg a játékban. A szabad mozgás hozzájárul a testi-lelki egyensúly kialakításához és fenntartásához. A gyermek a játék során szabadon választja meg mozgásformáit, eszközeit, társait és a játéktér kereteit. A mozgásos játékok során fejlődik az egyensúlyérzék, a térérzékelés, a ritmusérzék és a koordináció. Az udvari játék, futás, mászás, egyensúlyozás, labdázás, kerékpározás során a gyermek mozgásigénye természetes módon kielégül. A rendszeres mozgás fejleszti a nagy- és finommotorikát, az állóképességet, és segít a feszültségek oldásában. A szabad játék során a gyermek megtapasztalja a kockázatvállalást, az erőhatásokat és saját testi határait. A mozgásos tevékenységek során fejlődik a kitartás, az önbizalom és a társas együttműködés is. A közös mozgásos játékokban kialakulnak a társas szabályok és a kooperációs készségek. A játék során tanult mozgásminták megalapozzák a későbbi tanulási képességeket. A mozgás komplex módon fejleszti az idegrendszeri érzéshöz szükséges feltételeket. A különböző játékszituációkban a gyermek saját tempójában, élményszerűen fejlődik. A természetes mozgásformák beépülnek a napi rutinba, és segítik a gyermek harmonikus fejlődését. Az óvodapedagógus támogató szerepet tölt be, megfigyel, inspirál és biztonságos kereteket biztosít. A gyermekek egyéni sajátosságaihoz igazodva lehetőséget teremt az önkifejezésre mozgáson keresztül. Az inkluzív szemlélet megjelenik a mozgásos játékokban is, minden gyermek megtalálhatja a saját lehetőségét a részvételre. A változatos mozgáslehetőségek elősegítik az egészséges életmód szokásainak megalapozását. A természeti környezet mozgásra ösztönző lehetőségei kiemelt figyelmet kapnak. A szabad játék során szerzett mozgásos tapasztalatok meghatározóak a gyermek egész személyiségfejlődése szempontjából.

VII.5.2. Irányított, mindennapos mozgásfejlesztés

A gyermek testi fejlődése szoros kapcsolatban áll értelmi, érzelmi és szociális éréssel, ezért a mozgásos tevékenységek tudatos beépítése az óvodai élet minden napján elengedhetetlen. Az óvodapedagógus feladata, hogy a gyermekek életkorához, fejlettségi szintjéhez,

mozgásigényéhez és egyéni szükségleteihez igazodva alakítsa ki a változatos mozgáslehetőségeket.

A mozgásos játékok, feladatok spontán formában is megjelennek a szabad játék során, ugyanakkor a szervezett, irányított mozgásfejlesztés tudatosan tervezett és rendszeres módon történik. A mindennapos testmozgás része lehet a reggeli torna, a mozgásos játék, az akadálypálya, körjáték, célba dobás, gurítás, kúszás-mászás, egyensúlyozás, valamint különböző sporteszközök használata. A fejlesztés célja a nagymozgások, finommotorika, koordináció, egyensúlyérzék, tér- és időérzékelés, valamint a testséma tudatosítása.

Az egészségfejlesztő testmozgás része az óvodai mindennapoknak, amely elősegíti a gyermekek mozgáskultúrájának, testtudatának fejlődését, hozzájárul a harmonikus testi-lelki állapot kialakulásához. A mozgás során fejlődik az állóképesség, az izomzat, valamint csökken a feszültség és a viselkedési zavarok előfordulása.

A zenére, ritmusra végzett mozgásos feladatok – mint például ritmusgyakorlatok, táncos játékok, népi gyermekjátékok, mozgásos mondókák – különösen fontos szerepet töltenek be az érzelmi és szociális kompetenciák fejlődésében. A zenei mozgásfejlesztés elősegíti a ritmusérzék, a figyelem, az emlékezet, a szabálytudat és az együttműködési készség fejlődését is. A népi játékok és táncok által a gyermekek megismerkednek a magyar kulturális hagyományokkal, miközben természetes formában mozognak, játszanak és örömet élnek át.

A mindennapos mozgásfejlesztés nemcsak a mozgásos képességek fejlesztését szolgálja, hanem megalapozza az egészséges életmód szokásainak kialakulását is. A rendszeresen biztosított mozgásos tevékenységek örömteli élményei hozzájárulnak a gyermekek kiegyensúlyozott fejlődéséhez, a közösséghez való pozitív viszonyuk erősítéséhez és a tanulási képességek megalapozásához.

VII.5.3. Szervezett mozgásos tevékenység

VII.5.3. 1.Cél

A gyermekek egyéni fejlettségi szintjéhez igazodó mozgásos játékok és feladatok által a pszichomotoros készségek és képességek alakítása, formálása és fejlesztése. A mozgás és az értelmi fejlődés kedvező egymásra hatásának biztosítása.

VII.5.3.2. A tevékenység tartalma

Gimnasztikai – szabadgyakorlatok

- Kartartások, karizom gyakorlatok, kar-, láb-, törzsmozgások, testhelyzetek, ritmusos, keresztezett mozgások kialakítása a mozgáskoordináció kialakulása érdekében.

Koncentrációs – mozgásgyakorlatok

- Kéziszer-gyakorlatok (bot, babzsák, szalag, karika, labda stb.)

Járások, futások

- Természetes járás irányválogatásokkal.
- Speciális járárok, állatjárárok utánzása.
- Ritmusra járárok.
- Futás egyenes vonalban és irányváltással.
- Lassítás, gyorsítás.
- Akadályok leküzdése.
- Versenyfutás.

Szökdelések, ugrások

- Helyben és haladva (páros lábon, váltott lábbal).
- Akadályokon át (le, fel, át).

Dobások, labdás gyakorlatok.

- Labdadobások, labdaészlelés.
- Labdagurítások, labdavezetések.
- Labda fel, és ledobások (alsó és felsődobások).

Támasz- függés- és egyensúlygyakorlatok

- Talajon (csúszás, mászás, kúszás, egyensúlyozás).
- Padon, zsámolyon, bordásfalon, vízszintes és függőleges irányban gurulások.
- Egyensúlyozás emelt szeren (pad).

Foglalkozások a szabadban

- Téli játékok (hógolyózás, szánkózás).
- Atlétikai vonatkozású gyakorlatok.
- Népi játékok.

A tartáshibák, lábstatikai rendellenességek megelőzését szolgáló preventív és korrekciós lehetőségek, mint pl. a játékos láb- és tartásjavító torna, a szabadidős tevékenységek során is

VII. 5.3.3. A tevékenység tartalmának korcsoportonként bontása

- **3-4 évesek:** Természetes mozgások, nagymozgások (járás, futás, csúszás, kúszás térden, tenyéren mászás). Eközben ismerkednek testrészeikkel és azok funkcióival.
- **4-5 évesek:** Nagyobb szerepet kap a tér mozgásos megismerése: különböző irányokban végzett mozgások során; az egyensúlyérzék és a szem-kéz, szem-láb koordinációjának fejlesztése. Hangsúlyossá válik az oldaliság tanítása (jobb-bal oldal, kéz, láb), kialakulása (a gyermekek oldalisága élettani meghatározottságú, ezért ezt csak megfigyelnünk és figyelembe vennünk kell, beleavatkozni nem szabad!)
- **5-6-7 évesek:** az észlelés, az alaklátás, a formaállandóság fejlesztése. Ez kiegészül a finom-motorika fejlesztésével, melyet természetes módon, torna eszközök különböző fogásmódjával, kisebb testrészekkel végzett mozgásokkal – labdák, botok, szalagok, kendők, karikák, babzsákok fokozott használata, kézfej, ujjak, lábfej, lábujjak gyakorlatai érünk el.

VII. 5.3.4. Az óvodapedagógus feladata

A gyermek testi szükségleteinek kielégítése, a szabad mozgás lehetőségének biztosítása. Testséma, téri tájékozódás, nagy és finom mozgások fejlesztése. A mozgáshoz, testsémához, oldalisághoz kapcsolódó szókészlet fejlesztése.

Alakítsuk a rendszeres mozgással a személyiség akaratitényezőit, a gyermekek alkalmazkodó képességét, a gyermekek egészséges életvitelét. Törekedjünk a testi képességeik fejlesztésére (erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség, társra figyelés).

Alakítsuk a gyermekekben egészséges versenyszellemet, segítsük elő a közösségek (kisebb csoportok) alakulását.

Biztosítsunk egészséges életmódot erősítő egyéb tevékenységeket a teremben és a szabad levegőn. Helyes légzéstechnika. Kommunikációs készség alakítása beszédviselkedési, -magatartási szokások, szabályok gyakorlásával.

Az egyéni szükségleteket és képességeket figyelembe véve minden gyermek számára teremtsünk alkalmat spontán és szervezett formában az óvodai nevelés minden napján mozgásos tevékenységekre, ismeretszerzésre, mindennapos tornára.

Fejlesszük térbeli tájékozódásukat, helyzetfelismerésüket, döntési képességüket. Pontos érthető utasítás feldolgozása, mozdulatokkal történő végrehajtása. Szókincsbővítés. Téri relációs viszonzszavak gyakorlása (névutók).

Fejlesszük egyensúlyérzéküket, teherbíró képességüket és az egyes szervek teljesítőképességét. A mozgáskultúra fejlesztése mellett alakítsuk mozgás műveltségüket, különösen a népi mozgásos és egyéb játékok által.

Fejlesztő eszközök biztosítása.

Baleset-megelőzés.

A bátortalanok biztatása, egyéni bánásmód, a sajátos nevelési igényű gyermekek testi képességeinek figyelembevételével, ha szükséges személyükre kialakított mozgásprogram (egyéni fejlődési naplóban).

A gyakorlás lehetőségének biztosítása, testnevelés foglalkozáson a várakozás kiküszöbölése.

VII. 5.3.5. A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

- A gyerekek örülnek a mozgásnak, szívesen élnek a mozgáslehetőségekkel.
- Testi fejlődésük kiegyensúlyozott, erőnlétük, teljesítő képességük növekszik, s ez lehetővé teszi a sikeres iskolai munkát.
- Mozgásuk harmonikussá, összerendezetté válik, képesek azt szándékosan irányítani.
- Cselekvőképességük gyors, a mozgásban kitartóak.
- Egyéni képességeiknek megfelelően alakul és fejlődik testsémájuk, térbeli tájékozódásuk, teherbíró képességük és az egyes szerveik teljesítőképessége.
- Finommotorikájuk, szem-kéz koordinációjuk fejlődése eléri az írás elsajátításához szükséges szintet.
- A testileg egészségesen fejlődő gyermek hatéves kora körül eljut az első alakváltozáshoz.
- Megváltoznak testarányai, megkezdődik a fogváltás.
- Testük arányosan fejlett, teherbíró.
- Mozgásukat, viselkedésüket, testi szükségleteik kielégítését szándékosan irányítani képesek.
- Egyre több szabályhoz tudnak alkalmazkodni.
- Mozgás közben képesek irányt változtatni, ismerik a térirányokat és alkalmazkodnak azokhoz, használják kifejezéseit (jobbra, balra, előre, hátra, stb.).

- Versenyjátékok során alakul kudarcűrő képességük, frusztrációs toleranciájuk.
- Erősödik csapatszellemük.
- Ismerik és megfelelően használják a tornaszereket, vigyáznak saját és társaik testi épségére.
- A testi képességeik, mint az erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség alkalmassá teszik a gyermekeket a feladatok elvégzésére. Az iskolába kerülő gyermekek eleget tudnak tenni a befogadó intézmény elvárásainak.
- Képesek sor és köralakításra.
- A különböző mozgásos tevékenységek során képesek az egyensúlyozásra, mozgásuk koordinálására.
- Gömbérzékük fejlődése során tudják a labdát dobni, pattogatni, célózni vele.
- nélkül szeret.

VII. 6. A külső világ tevékeny megismerése

**“...és látta Isten, hogy amit
alkotott, igen jó” (1 Móz 1,31),**

VII.6.1. Célja

A valóság felfedezése során olyan tapasztalatok szerzésének elősegítése, amely a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a közösséghez való tartozás élményének, a nemzeti, a családi és a tárgyi kultúra értékeinek, megismerése, ezek szeretetének, és védelmének megtanulását szolgálja.²⁸ A teremtett világ szépségének megláttatása, a gyermekek feladattudatának felébresztése, a szűkebb és tágabb természeti- emberi- tárgyi és társadalmi környezet formai, térbeli, mennyiségi viszonyainak megismerése, megbecsülése és ápolása.

Annak megláttatása a gyermekekkel, hogy amit Isten teremtett az jó, mert ha ez sikerül, boldogabbak lehetünk.

VII.6.2. A cél eléréséhez a tartalmi munka megtervezéséhez a következőket kell ismernünk és figyelembe venni:

- helyi sajátosságokat;

²⁸ Óvodai Nevelés Alapprogramja

- csoport összetételét;
- gondolkodásuk fejlettségét;
- aktualitásokat (jeles napok, ünnepek stb.);
- linearitás – koncentrikusság elvét;
- komplexitást;
- játékosságot;
- gyermekközpontúságot;
- természetszerűséget;
- életszerűséget;
- hagyományokat,
- a gyermek előzetes tudását,
- aktivizálhatóságát,
- egyéni munkára való képességét,
- eszközzel való bánni tudását.

A környezet a Teremtő Isten műve, amelyért felelősek vagyunk. „*Ami megismerhető Istenből, nyilvánvaló előttünk, ... ami ugyanis nem látható Belőle, ... az a világ teremtésétől fogva alkotásainak értelmes vizsgálata révén meglátható.*”²⁹)

A gyermek természetében rejlik a nyitottság, amely fogékonnyá teszi őt a világ szépségei iránt. A gyermek megismerésének alapja, ahogy már erről beszéltünk is, az érzékelés, a tapasztalás, a tevékenység. Erre építünk a környezettel való kapcsolatának építésében, a környező világ megismertetésében, amely a közvetlen, a valós környezetben történik. **A környezettel való ismerkedés is az óvodai élet egészében érvényesülő folyamat,** amely a környezettel való kapcsolattartáson, a hétköznapi élet apró történésein keresztül valósul meg. Ez a folyamat a befogadás idején kezdődik meg, amikor a gyermek ismerkedik óvodai környezetével, aminek kapcsán elfogadja, megszereti azt, otthonossá válik számára.

VII.6.3. Az óvodapedagógus feladatai

Tervezzük meg tudatosan a tanulási folyamatot, készüljünk fel átgondoltan a fent leírtak figyelembevételével. Legyünk, rugalmasak a megvalósításban, a gyermeknek pedig biztosítsunk szabad választást a tevékenység kivitelezésében.

²⁹ Biblia: Róma 1,19-20.

Biztosítsunk alkalmat a gyermekeknek a környezet felfedezésére, olyan tapasztalatok szerzésére, melyek szükségesek a teremtett környezetben való, életkoruknak megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz.

A környezettudatos magatartás megalapozása és alakítása. Tudatosítsuk a gyermekekben azt, amit Isten az emberre feladatot bízott: őrizzük és gondozzuk a Földet és az élővilágot.

A megismerési folyamat megszervezése tevékenység-központú legyen, minél több érzékszervet működtessen.

Neveljünk a környezet szeretetére, védelmére, segítsük elő a pozitív érzelmi viszonyok kialakulását a természethez, az emberi alkotásokhoz. Szervezzük tapasztalatszerző kirándulásokat.

Alakítsuk ki a szülőföldhöz, a nemzeti kultúra hagyományaihoz fűződő pozitív érzelmi viszonyt, a helyi szokások, néphagyományok felelevenítésével, térségünk értékeinek megőrzésével, a cigány kultúra ápolásával, a családi, tárgyi kultúra értékeinek megőrzésével.

Alapozzuk meg a környezethez való pozitív viselkedési formákat, az ehhez szükséges jártasságokat és készségeket.

Biztosítsunk elegendő alkalmat, időt, helyet, eszközöket a gyermekek számára a spontán és szervezett formában lévő tapasztalat- és ismeretszerzésre.

Ismertessünk meg a gyermekekkel mennyiségi, alaki, nagyságbeli és téri viszonyokat, melyeket tevékenységeikben alkalmazhatnak.

Segítsük elő a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek, ítélőképességének fejlődését a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában.

Alakítson ki szép környezetet a gyermekek számára, ebbe a formáló munkába vonja be a gyerekeket is (környezet esztétika).

Az óvodai környezet biztonságosságának megteremtése.

Az étkezés keresztyén kultúrájának biztosítása: imádság, asztali ének éneklése, kulturált beszélgetés étkezés közben, udvarias magatartás; az ételek nevét mindig mondja el, ne adjon teret az étellel kapcsolatos hálátlanságnak.

Tudatosítsa, hogy környezetünk Isten ajándéka (a természeti és a társadalmi is, pl. a róluk gondoskodó felnőttek, a gyülekezet, az óvodai gyermekközösség, a város, stb.). A Teremtőnek felelősséggel tartozunk környezetünk iránt.

VII.6.4. A tevékenység tartalma

Az óvoda épületével, közvetlen környezetével (gyülekezetünk épületei, parókiaudvar, templom, templomudvar) való megismerkedés, hogy otthonos biztonsággal mozogjanak benne a gyerekek.

Séták, kirándulások alkalmával (elsősorban az óvoda környékén, de néha távolabbra is).

A természet aktuális szépségeinek felfedezése (tavak, folyók, hegyek, erdő stb.).

Kerti munkák, madarokról való gondoskodás.

A környezet megóvására irányuló tevékenységek végzése. (szelektív hulladékgyűjtéssel való ismerkedés, falevél összegyűjtése, kerti virágok öntözése, óvása)

Élmények, megfigyelések a természetben (kezdve az udvaron).

A természetről szóló irodalmi alkotások megismerése.

A környezetet (természeti és társadalmi) bemutató könyvek forgatása, képek nézegetése.

A gyülekezeti életbe való bekapcsolódás.

Résztétel a közlekedésben, az alapvető közlekedési szabályok elsajátítása, gyakorlása.

Spontán, vagy szervezett beszélgetések kezdeményezése a társadalmi jellegű élményekről (pl.: család, gyülekezet).

Termések gyűjtése, természetsarok gondozása.

Udvari tevékenységek gyakorlása, az esztétikus környezet kialakításához, fenntartásához.

Résztétel a családi szokásokhoz, hagyományokhoz kapcsolódó munkálatokon (betakarítás, szüret, veteményezés, lekvár főzés stb.).

Ismerkedés az évszakokhoz kapcsolódó zöldségekkel, gyümölcsökkel, termésekkel, azok hasznosításával (befőzés).

A környezetkultúra és a biztonságos életvitel szokásainak gyakorlása.

Ismerkedés ünnepek és jeles napok szokásaival, néphagyományaival, tevékenységeivel. (Születés és névnapok, Mihály-napi vásár, az Adventi ünnepkörhöz kapcsolódó szokások, Mikulás, karácsony, Farsang, március 15., húsvét, Föld Napja, Anyák Napja, Gyermeknap, Évzáró).

Látogatás az iskolába.

Időszakonkénti vásárok, vásári játékok.

Matematikai tapasztalatok szerzése

Matematikai kapcsolatok felfedezése, gyakorlása tér- sík és mennyiség szemlélet alakítására.

Becslések, összehasonlítások a mennyiségi-, alaki-, nagyságbeli és téri viszonyok megállapítására.

A számfogalom megalapozására mérési, összehasonlítási tevékenységek halmazokkal.

Számlálások egyéni képességekhez igazodó számkörben. Matematikai tapasztalatszerzés során számfogalom alakítása, gyakorlása, matematikai kifejezések megismerése, gyakorlása.

Tükörrel való ismerkedés, játékos tevékenységek.

Játékos tevékenységek által ok-okozati összefüggések keresése, problémamegoldó gondolkodás alakítására.

Építéssel, síkbeli formákkal, alkotásokkal geometriai tapasztalatok szerzése.

VII.6.5. A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

- A gyermekek elemi ismerettel rendelkeznek önmagukról megnevezik saját testrészeit, érzékszerveiket.
- Biztonsággal tájékozódnak a szűkebb környezetükben. Ismerik személyes adataikat Tudják nevüket, lakcímüket, Be tudnak mutatkozni, (lakcím, saját nevük- az udvarias bemutatkozás módja, szüleik pontos neve, saját életkoruk, szüleik foglalkozása, testvéreik neve).
- El tudnak igazodni a családi kapcsolatokban.
- Ismerik a környezetükben élő állatokat, növényeket, a róluk való gondoskodást.
- Ismerik a házi és vadállat fogalmát, ismernek házi és vadállatokat, madarakat, rovarokat.
- Megnevezik saját testrészeit, érzékszerveiket.
- Különbségek tudnak tenni az évszakok között, tudják a napok, hónapok, napszakok sorrendjét, a napszakokhoz kapcsolódó tevékenységeket.
- Megnevezik a közlekedési eszközöket, ismerik az elemi közlekedési szabályokat.
- Ismerik lakóhelyük nevezetességeit, művészeti alkotásait.
- Ismerik a gyülekezeti élet szokásait, hagyományait.
- Tudják, hogy a világ szépségeit, valamint saját életüket is, a Teremtő Istennek köszönhetik.
- Ismerik a legfontosabb ünnepeket.
- Ismerik szűkebb lakóhelyüket, a környezetükben élő növényeket, állatokat, azok gondozását és védelmét. Részt vesznek az elemi természetvédelmi tevékenységek végzésében (téli madárvédelem, gyomtalanítás stb.).
- Kialakul igényük a környezetük megóvására.
- Felismerik a napszakokat, az időjárás jellemzőit, megkülönböztetik az évszakokat.

- Ismerik és a gyakorlatban alkalmazni képesek a gyalogos közlekedés alapvető szabályait. Megnevezik a közlekedéssel kapcsolatos ismertebb fogalmakat, eszközöket.
- Felismerik az öltözködés és az időjárás összefüggéseit.
- Ismerik és csoportosítani tudják a természeti és társadalmi környezet jelenségeit, dolgait, felismerik az ok-okozati összefüggéseket.
- A környezetben lévő matematikai összefüggéseket fölismerik, matematikai fogalmaik alapszinten kialakulnak.
- Felismerik a mennyiségi, alaki, nagyságbeli és téri viszonyokat.
- Bővül matematikai ismeretük s tapasztalatuk.
- Képesek alapvető matematikai műveletekre: összehasonlítás, sorba rendezés, szétválogatás, pótlás, megadott és önálló szempontok szerint is.
- 10-es számkörben kialakul szám – és mennyiségfogalmuk.
- Képesek matematikai tartalmú megállapítások megfogalmazására.
- Fejlődik tér-, sík- és mennyiségszemléletük, számfogalmuk. Képesek geometriai tulajdonságok megfigyelésére.
- A térbeli tájékozódásban a jobbra-balra irányok és állások megkülönböztetése.
- Értik és követik az irányokat, helyeket, kifejező névutókat (pl.: alá, fölé, mellé, közé, stb.).
- Képesek rész és egész viszonyának megfigyelésére. Biztonsággal végeznek mennyiségi és minőségi összehasonlításokat.
- Fejlődik ítélőképességük. Igaz és hamis állításokat meg tudnak különböztetni.
- Az általánosítás olyan szintjére jutnak, amelyben kifejeződik az őket körülvevő világban gyakori gyűjtőfogalmak ismerete.

VII. 7. Munka jellegű tevékenységek

**“És fogta az Úristen az embert
és elhelyezte az Éden kertjében, hogy azt
művelje és őrizze .” ³⁰**

VII.7.1. Célja

Már gyermekkorban értsék meg, hogy Istentől, mint szeretett lénytől kapjuk feladatainkat.

³⁰ Biblia:1Móz 2,15

A gyermekek életkorának és egyéni képességüknek megfelelő munka jellegű feladatokon, pozitív élményeken keresztül a szolgáló élet alapjainak lerakása.

VII.7.2. Tartalma

- **Önkiszolgálás:** öltözködés, tisztálkodás, étkezés (étkezésnél jussunk el az önálló étel-szedéshez, a folyadék kancsóból való kitöltéséhez)
A környezet rendjének megőrzése, helyreállítása (a már nem használt játékok helyrerakása, játszás után a csoportszoba rendjének helyreállítása, a rendrakás ellenőrzése, a csoportszoba esetenkénti átrendezése, egy-egy játéktér alaposabb rendbe rakása „nagytakarítás”)
- **Naposi munka:** akkor célszerű fokozatosan bevezetni, ha a gyerekek az önkiszolgálás során már megtanulták a terítés munkafogásait. Önként, örömmel végzett tevékenység legyen.
- **Segítés az óvodapedagógusnak, felnőtteknek, társaiknak:** eszközök kiosztása, összeszedése, az öltöző és a mosdó rendjének megőrzése, kisebbek, rászorulóak segítése, csoportszoba átrendezése, ünnepek előkészítése. Közreműködés növények ápolásában óvónői segítséggel: élősarok gondozása, az óvoda udvarának tisztán tartásában való részvétel (pl. ősszel az avar összegyűjtése), madáretető feltöltése stb.

Alkalomszerű feladatok, megbízások teljesítése:

- üzenet közvetítés,
- játék javítások,
- csoportszoba takarítás,
- ajándékkészítés, díszítómunkák egyéni ötletek alapján,
- segítségadás kisebbeknek,
- növények gondozása, évszakokhoz kapcsolódó munkák végzése /gyűjtőmunkák/,
- kisállatgondozás.

VII.7.3. Az óvodapedagógus feladata

Biztosítsunk olyan munkajellegű tevékenységet a tapasztalatszerzésre és a környezet megismerésére, amelyek ösztönzik a gyermeket a munkára, melyet önmagáért, vagy társáért tesz és örömet nyújt számára. (Amit a gyermek meg tud tenni önállóan, ne tedd meg helyette!)

Neveljünk a munka és a környezet értékeinek megbecsülésére, a környezet-esztétikai értékek megbecsülésére, saját és mások munkájának elismerésére.

Aktív munka során képességek, készségek, tulajdonságok kialakítása. (Vállalj némi kockázatot, hogy gyakorolhasson! Érezze a bizalmadat, s ő is elhiszi: „képes vagyok rá”!

A munka az istenképűség része!

Az óvodapedagógus a gyermekkel való együttműködés során adjon konkrét, reális, vagyis saját magához mérten fejlesztő értékelést a gyermek számára.

A munka olyan célra irányuló tevékenység legyen, amely a gyermektől belső figyelmet, kötelességvállalást és annak teljesítését igényli.

Az óvodai munka méltóképpen szolgálja az iskolai tanulást, ahol a megfelelő teljesítmény a fontos.

Az elvégzett munka öröme erősítse és szolgálja keresztyén szellemiségüket.

Tapasztalatszerzések által alakítsa az együttműködési készségüket, céltudatosságukat, fejlessze önállóságukat és önfegelmüket.

Az újrakezdés, a hibajavító próbálkozás, segítse az akaratuk fejlődését, eredményre törekvésüket.

Akaratukat időnként értékeljük, érvényesítve a differenciált elvárást.

A munka jellegű tevékenységek területén nyíljék alkalom a szülőkkel való együttműködésre. Munkahelyük, kertjük, üzletük megismertetésével, az óvodában történő javítási munkák gyerekek között való végzésével, nagyszülők, szülők régi kézműves mesterségeik bemutatásával.

VII.7.4. A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

- Önállóan képesek a tevékenységek és vállalt feladatok elvégzésére.
- Segítenek a felnőtteknek és társaiknak.
- Önállóan és társaikkal együtt, illetve értük pontos és felelősségteljes munkát végeznek.
- Helyesen használják az evőeszközöket.
- Ügyelnek az egészséges és biztonságos környezetre, annak fenntartására.
- Hőérzetüknek megfelelően öltöznek és vetkőznek, ruhájukat rendezetten helyezik el.
- Rendeltetésszerűen használják a kerti szerszámokat. Szeretnek közösen dolgozni, észreveszik az általuk is elvégezhető teendőket.

„...hogya megáldjon tégedet az Úr, a te Istened

a te kezeidnek minden munkájában, a melyet végzesz.”³¹

VII. 8. Tevékenységekben megvalósuló tanulás, melyet áthat a keresztyén szellemiség

**“Neveld
a gyermeket a neki megfelelő módon,
még ha megöregszik, akkor sem tér el
attól.”³²**

VII.8.1. Cél

Az óvodásgyermek kompetenciáinak fejlesztése oly módon, hogy az érzelmileg motivált cselekvő gondolkodási szintről eljuttassuk a konkrét fogalmi gondolkodás elemi szintjére. Olyan attitűdök és motivációk alakítása, amelyek képessé teszik a gyermekeket arra, hogy váratlan és komplex élethelyzetekkel megbirkózzanak, és egyre több örömet leljenek az önfejlesztő tanulásban.

VII.8.2. A tanulás tartalma

Utánzásos minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás.

Spontán játékos tapasztalatszerzés.

Lehetséges megoldások keresése, gyakorlati probléma- és feladatmegoldás.

A gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő közvetlen tapasztalatszerzések lehetőségének biztosítása, ismeretszerzés a szűkebb és tágabb természeti-, emberi-, tárgyi és társadalmi környezetből (óvoda környéke, középületek, parkok, szobrok, folyók, hegyek, történelmi események).

Az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, összefüggések keresése, felfedezése, jelenségek változásainak megfigyeltetése, a figyelem ráirányítása a lényeges, közös jegyekre.

Kreatív gondolkodást, képzeletet mozgósító tevékenységek szervezése.

Megfigyelések, kísérletek végzése közösen és önállóan.

³¹ Biblia: 5 Móz.14.29.

³² Biblia: Péld.22,6

Az óvodáskor a legtagabb értelemben vett tanulás intenzív szakasza. Ez felelősséget ró az őt körülvevő felnőttekre! Az óvodáskorú gyermek nyitott mindenre, nyitott Istenre is! – ez a gyermeki érdeklődés az a kapcsolódási pont, amelyen keresztül hitünk tartalmait is közvetíthetjük.

VII.8.3. Az óvodapedagógus feladata

A gyermek tanulási képességeinek kibontakoztatása és fejlesztése az óvodapedagógus folyamatos, átfogó feladata, amely a teljes óvodai életet átszövi.

1. Az attitűdök erősítése, képességek fejlesztése, melynek során a gyermekek előzetes tapasztalataira, ismereteire építünk. Mindezt a gyermekek természetes kíváncsiságára cselekvő aktivitására, felfedező kedvére a közvetlen, sok érzékszervét foglalkoztató tapasztaláson alapuló tanulási folyamatban kívánjuk elérni.
2. A teljes személyiség fejlődésének elősegítése, a felfedezés lehetőségének biztosítása, kreativitásának erősítése. a játékos tevékenységekben megvalósuló tanulással, az óvodai nevelésünk során.
3. A tanulási folyamat tudatos átgondolása, megszervezése és megfelelő irányítása.– tudva azt, hogy Isten előtt tartozunk elszámolni arról, hogy mit tárunk a gyermek elé, milyen lehetőségeket adunk számára.
4. A gyermekek előzetes tapasztalataira építve, a tanulást támogató környezet megteremtése. a tanulás tartalmában is a keresztyén szellemiség érvényesüljön: a megismerés Istentől kapott lehetőség, ajándék, feladat a teremtettségbe helyezett ember számára.
5. Utánzás, spontán játékos tapasztalatszerzés során a személyiség fejlődésének, fejlesztésének elősegítése, a figyelem ráirányítása a dolgok Istentől eredő közös és eltérő jellemzőire. Az együtt-játékozás, együttélés megismerése.
6. Teremtünk olyan tanulási lehetőségeket, melyek elősegítik a tanuláshoz szükséges magatartási formák és akarati tulajdonságok megalapozását, kialakítását.
7. A tanulás irányítása során személyre szabott pozitív egyéni, fejlesztő értékeléssel segítsük elő a gyermek személyiségének kibontakozását.
8. Biztosítsuk a játékba és játékos tevékenységekbe integrált tanulási folyamatok megvalósulását az egyéni képességek figyelembevételével, minden szervezett és spontán tanulásban.
9. A gyermekek tovább haladási lehetőségeit tekintve szükséges az alapok hiányának pótlása (SNI).
10. Értelmi képességek kibontakoztatása, fejlesztése.

11. Kapcsolatteremtő képesség fejlesztése.

12. Törekedjünk olyan légkör kialakítására, amelyben a gyermekek minél természetesebben, szorongások nélkül és érdeklődéssel végzik tevékenységüket. Mindig biztosítsuk a javítás lehetőségét! A gyermek mindig érezze, hogy bátran kérdezhet, kérdései nem maradnak válaszolatlanul (legfeljebb néha még az óvó néninek is utána kell néznie).

13. A hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű, ill. sajátos nevelési igényű gyermekek tanulási folyamatát kísérjük nagyobb figyelemmel, szükség esetén kérjük szakember segítségét. Minden gyermek fejlődését kövessük nyomon az egyéni fejlődési naplóban, de az ilyen gyermekről részletesebben készítsünk feljegyzéseket.

14. A pedagógus feladata, hogy figyelembe vegye a gyermek egyéni adottságait, családi és környezeti tapasztalatait, és ezekre építve biztosítsa a tanulás sokszínű, élményalapú formáit.

15. Tudatosan teremtsen meg a tanuláshoz szükséges feltételeket, támogató, biztonságos és ingergazdag környezetet alakítva ki, amelyben a gyermek saját élményeire, tapasztalataira, meglévő ismereteire támaszkodva fejlődhet és motivációja megerősödhet.

Az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységi formákban, szervezeti és időkeretekben valósul meg a tanulás.

Az óvodapedagógushoz fűződő érzelmi kötődés ebben az életkorban befolyásolja a tanulás mélységét és a későbbi intellektuális kompetencia szintjét.

VII.8.4. A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

- A szociálisan egészségesen fejlődő gyermek készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására.
- Képesek a fokozatosan kialakuló együttműködésre, kapcsolatteremtésre felnőttekkel és gyermektársaikkal egyaránt.
- Egyre több szabályhoz tudnak alkalmazkodni, késleltetni tudják szükségleteik kielégítését.
- Feladattudatuk kialakulóban van, s ez a feladat megértésében, feladattartásban, a feladatok egyre eredményesebb elvégzésében nyilvánul meg: kitartásuk, munkatempójuk, önállóságuk, önfegyelmük alakulása biztosítja ezt.

- Önálló, konkrét ítéletalkotásra képesek, felismerik a jelenségek közötti ok-okozati összefüggéseket.
- Az önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés, a közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés és felidézés, megnő a megőrzés időtartama.
- A felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés.
- A cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van.
- Ismerik a viselkedés alapvető szabályait, kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek.
- Vannak elemi mennyiségi ismereteik.
- A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek iskolaérettségi kritériumai tükrözik a befogadó intézmény elvárásait. A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében a folyamatos, speciális szakemberek segítségével végzett pedagógiai munka eredményeként a fogyatékosságuknak megfelelő legmagasabb fejlettségi szintet elérik.

VIII. Megemlékezések, ünnepek, jeles napok az óvodában

VIII.1 Éves munkatervben tervezve

VIII.1.1. Őszi ünnepkör.

- szept. 29. Mihály-napi vásár/ Vásárolás,
- Szüret, befőzések, betakarítás,
- Október 31 (A reformáció ünnepe.)

VIII.1.2. Téli ünnepkör

- Advent
- dec. 6. (Mikulás nap)
- dec.13. (Luca nap, lucázás)
- dec.25-26 (Karácsony napja)
- Farsangi időszak

VIII.1.3. Tavaszi ünnepkör

- Márc.8. (Nőnap)
- Március 15. (Nemzeti ünnep)
- Húsvéti ünnepkör: Virágvasárnap /Húsvét előtti vasárnap/, Nagypéntek, Húsvét márc. 22 - ápr. 25 között
- Május 1. (Május fa díszítés)
- Anyák napja: május első vasárnapja
- Áldozó csütörtök (Húsvét után 40 nappal)
- Pünkösd /Húsvét után 50 nappal./
- Gyermeknap,
- Évzáró

VIII.1.4. Nyári ünnepkör

- aug. (az új kenyér ünnepe)

VIII.2. Hagyományápolás javasolt tartalma korcsoportonként

VIII.2.1. Őszi ünnepkör

3-4 évesek: A kicsik figyelemmel kísérik a nagyobbak őszi munkáit a kertben. Megfigyelik a természet változásait. Ismerkednek a természetes anyagokkal. Szüleikkel, óvónőjükkel terméseket, terményeket gyűjtenek, rakosgatnak. Megfigyelik, mit készítenek a nagyobbak, illetve az óvónőjük az őszi vásárra. Hallgatnak népmeséket állatokról, altatódalokat, őszi népdalokat, mondogatnak mondókákat szőlőről, dióról, almáról. Óvónőjükkel hintáztatót, ringatót, hangutánzókat, egyszerű népi játékokat játszanak. Szemeznek szőlőt, kóstolnak mustot. Kedvük szerint vehetnek részt a Mihály-napi vásárban.

4-5 évesek: Óvónőjükkel közösen elkészítik a csoport őszi kalendáriumát, figyelemmel kísérik a Jeles napokat. Gyűjtenek terméseket, magvakat, leveleket, az őszi sétákon, családi kirándulásokon, azokat rendezgetik és felhasználják ábrázoló tevékenységükben. Készíthetnek befőttet óvónőjük segítségével. Kukoricát morzsolhatnak, a szemeket és a csutkát felhasználják

játékukban. Készíthetnek vásárfiát segítségünkkel. Egyszerűbb kikiáltókat, névcsúfolókat, énekes népi játékokat tanulnak, mellyel szerepelnek a Mihály-napi vásáron. Hallgatnak népmeséket. Részt vesznek a szüreti mulatságban. Segítenek azt Advent koszorú és naptár készítésében.

5-6-7-8 évesek: A gyermekek óvónőjükkel együtt elkészítik a csoport őszi kalendáriumát, melyen közösen kitalált jelképekkel megjelölik a Jeles-napok körüli teendőket. Ezen a naptáron szerepelhetnek a csoport életével kapcsolatos események is pl. születés-névnap, stb. Folyamatosan figyelik, és elvégzik a megjelölt tevékenységeket. Számon tartják azokat a napokat, amelyekhez időjárás megfigyelések fűződnek. Gyűjtenek terméseket, magvakat, leveleket, felhasználják azokat ábrázoló tevékenységükben. Készítenek magtermény gyűjteményt, a természetes anyagokat folyamatosan gyűjtik. Részt vesznek az őszi kerti munkálatokban /diószüret, betakarítás, levél seprés stb./ Befőttet tesznek el télire, készíthetnek káposztasalátát, birsalma lekvárt, aszalhatnak szilvát. Aktívan részt vesznek a Mihály-napi vásározás előkészületeiben. Készítenek egyszerű vásárfiákat, portékákat óvónőjük segítségével. Rendezhetnek be "Laci konyhát", játszhatnak népi ügyességi játékokat, dalos játékokat. Tanulnak vásári kiáltókat, találós kérdéseket, árulják portékáikat. Táncolhatnak népzeneire egyszerűbb lépésekkel. Népzénét, népmeséket hallgathatnak. Leánykérő, párvalasztó népi játékokat játszanak. Szemeznek szőlőt, préselnek, kóstolnak mustot. Ha van rá lehetőség részt vesznek alma-vagy diószüreten, szőlőszüreten, kukoricatörésen. András nap utáni vasárnapra Adventi koszorút készítenek. A gyermekek folyamatosan ismerkednek a népi kismesterségekkel, ellátogatnak azok színhelyeire, tájházakba, kézműves házakba.

VIII.2.2. Téli ünnepkör

3-4 évesek: A kicsik ismerkednek az Advent és a Karácsony jelképeivel. Az Adventi naptár alapján minden nap készülnek egyszerűbb feladatokkal a Karácsonyra. Figyelemmel kísérik az Adventi koszorú készítését, a gyertyagyűjtást. Rövid dalt, verset tanulunk Mikulásra, Karácsonyra. Fogadják a „Lucázókat”. Óvónőjükkel sok népi gyermekjátékot játszanak (ölbeli gyermekjátékok). Készítenek egyszerűbb díszeket a fára, meglephetik szüleiket kis ajándékokkal.

Ismerkednek a karácsonyi dalokkal. Kedvük szerint megtekinthetik a nagyobbak karácsonyi műsorát.

Farsangra egyszerű technikával fejdísz díszítenek. Kedvük szerint öltözhetnek jelmezbe, és vehetnek részt a farsangi mulatságon. Egyszerűbb népi mondókákat tanulnak, hallgatnak tréfás meséket, kikiáltókat.

4-5 évesek: Segítenek óvónőjüknek a téli kalendárium, és az adventi kalendárium elkészítésében. Figyelemmel kísérik a tennivalókat. Fogadják a nagyokat a Luca-napján. Egyszerű karácsonyfadíszeket készítenek egyedül, szüleiket ajándékkal lepik meg. Ők is készülnek az óvodai ünnepre dalokkal, köszöntő rigmusokkal, versekkel. Hallgatnak Karácsonyi énekeket, meséket, történeteket. Farsangra jelmezeket díszítenek különböző technikákkal. Énekelnek, táncolnak az óvodai mulatságon. Hallgatnak és tanulnak tréfás dalokat, verseket, népmeséket. farsangi kikiáltót.

5-6-7-8 évesek: Óvónőjükkel együtt elkészítik a csoport téli kalendáriumát, az óvoda Adventi kalendáriumát. Megjelölik, és figyelemmel kísérik, elvégzik a megbeszélt jelképek alapján a teendőket. Az Adventi koszorún meggyújtják a gyertyát. Mikulásra verssel és dalokkal készülnek. Luca-napján ellátogatnak a csoportokba, a közeli intézményekbe, az Idősek Otthonába. Szüleiknek, a gyülekezetnek meglepetést készítenek. Karácsonyra. asztali dísz, ablakdísz, karácsonyfadíszeket készítenek, szalma, gyékény, alma, dió fenyőágak, szalagok felhasználásával. Sütnek és díszítenek mézeskalácsot. Figyelemmel kísérik a téli időjárást. A babaszobában karácsonyi nagytakarítást végeznek.

Farsangi időszakban jelmezeket készítenek változatos technikával, termések, természetes anyagok felhasználásával. Farsangi népszokásokkal ismerkednek meg (állat-alakoskodások, lányok táncba hívása). Részt vesznek a farsangi versenyjátékok szervezésében, a mulatságban. Segítenek jelmezük készítésében, a csoportszoba hangulatának kialakításában. Tanulnak újévi mondókákat, jókívánságokat, farsangi kikiáltókat, névcsőfolókat, találós kérdéseket, népi dalos játékokat. Népmeséket, népdalokat hallgatnak. Készítenek madáretetőt, gondoskodnak a madarak téli etetéséről. A tél folyamán is gyakorolják a népi kismesterségek technikáit.

VIII.2.3. Tavaszi ünnepkör

3-4 évesek: Kedvük szerint kapcsolódhatnak a nagyobbak tavaszi játékaiba. A fiúk tanulnak nőnapra és húsvéti köszöntőt és felköszöntik a lányokat, édesanyjukat és locsolkodnak. Készíthetnek hímes-tojást, óvónőjük segítségével, egyszerű technikával.. Kedvük szerint vehetnek részt a Pünkösdi ünnepen. Játsszanak egyszerű dalos játékokat, népi mondókákat tanulnak, hallgathatnak népzene, állatmeséket.

4-5 évesek: Bekapcsolódnak a tavaszi kalendárium elkészítésébe, figyelemmel kísérik a teendőket a megbeszélte jelképek alapján. A fiúk tanulnak nőnapra és húsvéti köszöntőt és felkösöntik a lányokat, édesanyjukat és locsolkodnak, a lányok díszítenek tojást egyszerűbb technikával. Kedvük szerint díszíthetik a Májusfát, részt vehetnek a Pünkösdlésben. Játsszanak tavaszi játékokat, és bekapcsolódnak a nagyobbak játékába, a kézműves tevékenységekbe. Készítsenek apró ajándékot édesanyjuknak.

Hallgatnak és tanulnak népmeséket, népdalokat, népi mondókákat, találós kérdéseket. A tavaszi kerti munkálatokban kedvük szerint vehetnek részt.

5-6-7 évesek: Óvónőjükkel elkészítik a csoport tavaszi kalendáriumát. Megjelölik a megbeszélte jelképekkel a teendőket. Készülnek a Jeles-napokra. Hallgatnak és tanulnak tavaszi játékokat, dalokat, népi mondókákat, találós kérdéseket, népmeséket. A fiúk tanulnak nőnapra és húsvéti köszöntőt és felkösöntik a lányokat, édesanyjukat és locsolkodnak a lányok díszítenek hímes tojást változatos technikával és egyéb húsvéti díszeket. A babaszobában Húsvéti nagytakarítást végeznek.

A Húsvét utáni első óvodai napon locsolkodnak. Készítenek Húsvéti jelképeket. „Komálnak” egymással, és a kisebb csoporttal is. Süthetnek a komatálba sütemény. A májusfára díszeket készítenek (szalagok, fonatok, üvegek stb.). Versenyezhetnek, ki tud felmászni a díszekért.

Ügyességi játékokat, vetélkedőket, tavaszi játékfüzéreket játsszanak, táncolhatnak népzene. A Pünkösdi ünneplésbe bevonhatják szüleiket, testvéreiket is, részt vehetnek a kézműves tevékenységekben. A virágos kertben elvégzik a tavaszi munkálatokat. Ellátogatnak, tájházakba, múzeumokba, népi kismesterségek színhelyére, kirándulnak. Készítsenek apró ajándékokat édesanyjuknak.

VIII.2.4. Nyári ünnepkör

3-7 évesek: Nyáron óvodánkban összevont csoportok működnek. A gyermekek életkoruknak megfelelően vehetnek részt a tevékenységekben, kedvük szerint. A legnagyobbak nyári táborozásra mehetnek óvónőjükkel. Egész nyár folyamán lehetőségük van a népi kismesterségek gyakorlására. A gyümölcsökből, zöldségekből készíthetnek salátákat, amit elfogyaszthatnak. Játsszanak a homokban, vizezhetnek, sarazhatnak, építhetnek homokvárat, kemencét. Játsszhatják az egész évben tanult népi játékokat, mondókázhatnak, hallgathatnak népmesét, népzene. Készíthetnek óvónőjükkel aratókoszorút, süthetnek István napra kenyeret.

IX. AZ ÓVODA SAJÁTOS FELADATAI

IX.1.1. Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek

- sajátos nevelési igényű gyermek,
- beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek,
- kiemelten tehetséges gyermek,
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek.

IX.1.2. Formája

Az integráció megvalósításánál figyelemmel kell lennünk mind a HHH gyermek mind a, sajátos nevelési igényű gyermek, mind pedig a csoport érdekeire, optimális fejlődésük érdekében. A csoportlétszám kialakításánál figyelembe kell venni, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek több törődést igényelnek, ezért egy csoportba maximum 3 gyermeket integrálunk, az ilyen gyermek a csoportlétszámot a szakértői vélemény javaslata mértékében csökkenti.

IX.1.3. A fejlesztés tervezése, a fejlődés nyomon követése

A sajátos igényű gyermekek fejlődését a csoportban való jelenlétük megfigyelése után szakember segítségével és irányításával kialakított pedagógiai munkával végezzük. Elősegítjük a közösség tevékenységeibe való bekapcsolódásukat, a csoportban végzett játékos tevékenységek tervezésénél ezt mindig figyelembe vesszük. Személyre szabott fejlesztésüket a gyógypedagógus egyéni fejlesztési naplóban tervezi meg, fejlődésüket itt követi nyomon, aminek megismerésére igényt tartunk.

IX.2. A gyermekvédelemmel összefüggő pedagógiai tevékenység

X.2.1. Gyermekek és ifjúságvédelem

**„...a gyermeknek,
figyelemmel fizikai és szellemi érettségének hiányára,
különös védelemre és gondozásra van szüksége...”³³**

IX.2.2. A gyermekvédelem célja

A gyermekek védelme a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítése, veszélyeztetettségének megelőzése és megszüntetése, valamint a szülői vagy más hozzátartozói gondoskodásból kikerülő gyermekhelyettesítő védelmének biztosítása.

IX.2.3. A gyermekvédelem tartalma

- A harmonikusan fejlődő gyermekek preventív jelleggel való figyelemmel kísérése.
- A halmozottan **hátrányos** helyzetű gyermekek, családok helyzetének lehetőségeinkhez mérten-megkönnyítése, segítése.
- Az SNI gyermekek fejlesztése a szakember segítségével, szükség esetén a családvédelem és a gyámügyi hatóság közreműködésével.
- A káros hatások megelőzése, ill. megszüntetése pedagógiai eszközökkel.
- Fejlődési napló pontos vezetése, a szülők tájékoztatása.
- Jelzőrendszer működésének elősegítése, esetmegbeszélésen való részvétel.
- Együttműködés a gyermekvédelembe bevont szakemberekkel, hatóságokkal.

IX.2.4. Az óvodai gyermekvédelem feladatai

A gyermekeket oltalmazása, a gyermekek speciális életkori szükségleteinek kielégítése, az optimális fejlesztő közeg biztosítása.

A gyermekek preventív jelleggel való figyelemmel kísérése. Aktív segítő, sőt akár beavatkozó gyermekvédelem.

A gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok ellátása, a gyermek, fejlődését veszélyeztető körülmények megelőzése, feltárása, megszüntetése, a gyermek mindenek felett álló érdekét szem előtt tartva.

A hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatásával, valamint a gyermek- és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatok folyamatos, hatékony végzése.

³³ ENSZ Nyilatkozat a Gyermek Jogairól

A gyermekek fejlődését veszélyeztető okok felderítése és pedagógiai eszközökkel a káros hatások megelőzése, illetőleg ellensúlyozása.

Szükség esetén a gyermek érdekében intézkedés kezdeményezése.

A gyermek- és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatok ellátását segítő gyermekjóléti szolgálattal való állandó kapcsolattartás.

A szülők figyelmének felhívása a gyermek fejlődési sajátosságaira

Családlátogatás, nevelési segítség (szükség szerint többször is) fejlesztő, felzárkóztató óvodai programok szervezése.

A szülővel való egyeztetést követően a gyermek Pedagógiai Szakszolgálati vizsgálatának elősegítése, javaslat egészségügyi ellátás igénybevételére,

Indokolt esetben javaslat tétel rendszeres és rendkívüli gyermekvédelmi támogatásra.

A gyermekek veszélyeztetettségének megelőzésében és megszüntetésében való együttműködés a gyermekjóléti szolgálattal, illetve a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot ellátó más személyekkel, intézményekkel és hatóságokkal.

IX. 3. A gyermekek szociális hátrányának enyhítését segítő tevékenységek

IX.3.1. A szociális hátrány fogalma

A hátrányos helyzetű gyermekeknek tekintjük azokat, akiknek alapvető szükségletkielégítési lehetőségei korlátozottak. Családja szűkebb társadalmi környezete az átlaghoz képest negatív eltérést mutat, elsősorban szociális, kulturális téren. Amennyiben a szükséges hátrányok halmozódnak és a család nem tud kiemelkedni helyzetéből, a gyermek halmozottan hátrányos helyzetűvé válik, ami gyakran veszélyeztetettséghez vezet.

IX.3.2. A szociális hátrány kialakulásához vezető tényezők

- alacsony jövedelmi, fogyasztási szint,
- rossz lakáskörülmények,
- a szülők alacsony iskolázottsági, műveltségi szintje.
- a családjára, szűkebb társadalmi környezetére jellemző elhanyagoló nevelés, gondozás, valamint a családban a devianciák halmozott előfordulása (alkohol, drog, brutalitás, bűncselekmény).
- különböző jellegű szociális tényezők gátolnak a gyermek adottságaikhoz mért fejlődésükben.

- csonka családban felnövő gyermekek (elvált szülők, árva, félárva gyermekek)
- munkanélküli szülők gyermekei
- dislexia, disgráfia, figyelemzavar

Átmenetileg hátrányos helyzetűek

- áttelepült, beköltözött (új) gyermekek
- tartós betegség miatt hátrányos helyzetű gyermekek.
- Következménye lehet a gyermek esélyegyenlőtlensége.

IX.3.3. A szociális hátrány enyhítésének lehetőségei, enyhítését segítő tevékenységek

- Helyzetfelmérés után a tevékenység céljának, éves ütemtervének, valamint a lehetőségek számbavételével a hátrányok enyhítését szolgáló tevékenységformák megtervezése.
- A konkrét tervezést félévente meg kell ismételni az egyéni fejlesztési/fejlődési napló alapján.
- Rövidebb, hosszabb ideig tartó támogatásuk, anyagi segélyezésük, lehetőség szerinti társadalmi integrációjuk.
- Különböző programok szervezése, amely elősegíti a hátrányos helyzetű gyermekek beilleszkedését, folyamatos fejlődését, egyéni képességeinek kibontakoztatását.
- Tartós, szakemberekkel való együttműködés, általuk nyújtott támogatás igénybevétele.

IX. 4. Sajátos nevelésű gyermekek integrációja

IX.4.1. A többi gyermekkel részben vagy egészben együtt történő integrált nevelés a gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések.

**„Mi erősek tartozunk azzal, hogy az erőtlenek gyengeségeit hordozzuk,
és ne a magunk kedvére éljünk.**

**Mindegyikünk felebarátjának kedvezzen,
mégpedig annak javára, épülésére.”³⁴**

³⁴ Rom 15:1-2

A hitéleti nevelés szerves része az integrált nevelésnek, ill. az integrált nevelés a hitéletnek, hiszen Isten elfogadó szeretete minket is arra indít, hogy készek legyünk a befogadásra. A hitteli közegből következik a problémák nyílt kezelése, egymás hordozása. A sajátos nevelési igényű gyerekeknek különösen nagy szüksége van Isten közelségére. A befogadás során pedig bizonyosan megtapasztaljuk, hogy Isten mindenkiben helyezett el a közösség számára értéket, így kölcsönösen gazdagodunk.

IX.4.1.1. Az integrált nevelés célja, feltételei

A gyermeki jogok és alapvető szabadságok tiszteletben tartásának megerősítése az egyenlő hozzáférés biztosításával.

Integrált nevelés feltételei

- a feladat szerepeljen az óvoda, alapító okiratában,
- megfelelő tárgyi feltételek biztosítottak legyenek,
- megfelelő személyi feltételek adottak legyenek, a nevelési, illetve pedagógiai program tartalmazza a szükséges sérülés specifikus pedagógiai és egészségügyi rehabilitációs, rehabilitációs feladatokat.

IX.4.1.2. A sajátos nevelési igényű gyerekek, szülők jogai

- Felzárkóztatását egyéni haladási tempóban és egyéni foglalkozás keretében – egyéni fejlesztési terv alapján szervezzék meg.
- A pedagógusok minden esetben vegyék figyelembe a gyermek tanulási zavarát, sajátos nevelési igényei miatt részesüljön különleges bánásmódban, kiemelt figyelemben.
- Az SNI gyermekeknek joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították.

IX.4.1.3. Az integrált nevelés tartalma

- A szűkebb és tágabb környezet megismerése.
- A közvetlen környezet elemi szintű megfigyelése.
- Az ismeretek tevékenységbe ágyazott alkalmazása.
- Önkiszolgálás, együttműködés felnőttekkel, gyermekekkel.
- Alapvető higiénés szokások gyakorlása a napi és hetirendnek megfelelően.
- Helyes viselkedési formák gyakorlása, együtt játszás, együttélés.

- Hagyományok megismerése, ápolása, ünnepeken való részvétel.
- Értelmi szintnek megfelelő játékok, mondókák, mesék.
- Egyszerű ritmushangszerek használata.
- Zene, játék, mozgás, beszéd összekapcsolása.
- Az ábrázolás eszközeinek és technikáinak megismerése, alkalmazása.
- A testséma megismerése, játékos formában történő izomerősítés.
- A téri irányok gyakorlása, mozgáskoordináció.

IX.4.1.4. Az integrált nevelés során, az óvodapedagógus feladata

- A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek egyéni és differenciált fejlesztése, érdeklődésük felkeltése a szűkebb- tágabb környezetük iránt.
- Megfelelő szervezési mód, módszer, motiválás és eszköz megválasztása, az elérhető képességek kibontakoztatására, fejlesztésére.
- Speciális szakemberekkel való összehangolt munka eredményeként egyéni fejlesztési terv összeállítása és végrehajtása, a pozitív szociális magatartási minták közvetítése.
- Egyéni bánásmód alkalmazása, a gyermek iránti elvárást fogyatékosságának mértéke határozza meg.
- A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek egyéni, veleszületett képességeinek megismerése és minél hatékonyabb fejlesztése, valamint adottságaikra épülő, majd gyakorlás és céltudatos fejlesztés által kibontakoztatott teljesítményük növelése.
- A család szokásait, sajátosságait figyelembe véve az intervenciós gyakorlat érvényesítése, azaz a segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásainak alkalmazása.

IX.4.1.5. Az integrált nevelés megvalósításának formái

A sajátos nevelési igényű gyermekek érdekében integrációt az óvoda olyan formában valósítja meg, hogy az a gyermek egyéni szükségleteihez és sajátos fejlődési üteméhez igazodjon.

- **Szociális integráció**, mely során a többségi intézményben elhelyezett integrálást megalapozó csoport tudatosan és rendszeresen kapcsolatot tart a kortársközösséggel.
- **Funkcionális integráció** során a sajátos nevelési igényű gyermekek a többségi társaikkal együtt nevelkednek. Óvodánkban a funkcionális integráció mindkét foka megvalósulhat, így a **részleges integráció**, amikor csak az idő egy részében, egyes tevékenységek alkalmával vesz részt az adott gyermek vagy gyermekcsoport a többi

gyermekcsoport életébe, vagy a **teljes integráció**, melynek keretében a fogyatékos gyermek a gyermekcsoport minden tevékenységi formájába bekapcsolódva vesz részt ép társaival az óvodai nevelésben.

Az integráció megvalósításánál figyelemmel kell lennünk mind a HHH gyermek mind a, sajátos nevelési igényű gyermek, mind pedig a csoport érdekeire, optimális fejlődésük érdekében. A csoportlétszám kialakításánál figyelemmel kell lenni arra, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek több törődést igényelnek, ezért **egy csoport kivételével**, a csoportba felvehető SNI gyermekek száma maximum 3 fő lehet.

IX.4.1.5.1. A fejlesztés tervezése, a fejlődés nyomon követése

A sajátos igényű gyermekek fejlődését a csoportban való jelenlétük megfigyelése után szakember segítségével és irányításával kialakított pedagógiai munkával végezzük. Elősegítjük a közösség tevékenységeibe való bekapcsolódásukat, a csoportban végzett játékos tevékenységek tervezésénél ezt mindig figyelembe vesszük. Személyre szabott fejlesztésüket a gyógypedagógus egyéni fejlesztési naplóban tervezi meg, fejlődésüket itt követi nyomon, aminek megismerésére igényt tartunk.

IX.4.2. Gyógypedagógia

Mottó:

*„Az élet egyszerű, de
gyönyörű
paradoxonja,
ha úgy érezzük, hogy
valaki
őszintén elfogad olyannak, amilyen vagyok.
Akkor máris hajlandó vagyok
elmozdulni e pontról
elgondolkozni, hogyan szeretnék megváltozni,
fejlődni, mássá válni,
még inkább azzá, amivé válnom csak
lehetséges.”
/Tomas Gordon/*

IX.4.2.1. A gyógypedagógiai terápia célja:

A gyógypedagógiai tevékenység célja tágabb értelemben a sérült akadályozott személyek speciális nevelési szükségleteihez igazodó, szakszerűen tervezett, személyiségalkító komplex-nevelési, fejlesztési terápiás és rehabilitációs tevékenység, mely az akadályozottság, korlátozottság csökkentésére irányul.

A fejlesztés célja, hogy az óvoda pedagógiai programjában foglaltakkal és a sajátos nevelési igénnyel összhangban elősegítse gyermek optimális fejlődését.

- Az elvárások igazodjanak a sajátos nevelési igényű gyermek fejlődésének üteméhez.
- A gyermek fejlesztése a számára megfelelő területeken valósuljon meg.
- A gyermeket a nevelés, a fejlesztés ne terhelje túl.
- A rehabilitációs, rehabilitációs célú fejlesztő foglalkozások programjai váljanak az óvoda pedagógiai programjának tartalmi elemévé.

Célunk, hogy a gyermek számára olyan feltételrendszer teremtsünk, amely figyelembe veszi a sérülés változatosságát, a speciális nevelési szükségleteket. A fejlesztés elősegítse a harmonikus személyiségfejlesztést, a testi, szociális, értelmi képesség fejlődését, preventíven megelőzze az iskolai tanulási zavarokat, az iskolában való helytállás érdekében.

IX.4.2.2. Az óvodákban megvalósuló integrált nevelés célja

A sajátos nevelési igényű gyermekek családi nevelésének, közösségbe való beilleszkedésének elősegítése, a többi gyermekkel együtt történő integrált neveléssel. Az együttneveléssel az intézmény többet vállal, magasabb értéket kínál a sajátos nevelési igényű gyermeknek, mint részvétet és védettséget.

IX.4.2.3. A gyógypedagógiai tevékenységek feladata

A gyógypedagógus a szakértői véleményben leírt fejlesztendő területeket figyelembe véve végzi a foglalkozásokat, ez kiegészül a saját megfigyeléseivel, tapasztalataival, a gyermek személyiségével. Mindezek alapján a fejlesztés magába foglalja a vizuális, akusztikus, taktilis mozgásos észlelés folyamatait, a motoros képességek, a kognitív képességek, a beszéd- és nyelvi készségek fejlesztését. Az egyes fogyatékosági típusok függvényében más-más terület kap nagyobb hangsúlyt. A komplex gyógypedagógiai fejlesztő tevékenység feladata:

- elősegítse a gyermekek alkalmazkodó készségének, akaraterejének, önállóságának, érzelmi életének fejlődését.
- Irányuljon a személyes kapcsolatok, az énkép kialakítására, az önismeret fejlesztésére, attitűdök, normák kialakítására.
- Egyre pontosabb érzékelés, észlelés segítsen elő.
- Fejlessze a figyelem összpontosítását, a gondolkodást, az emlékezetet.
- Fejlessze a verbális és nonverbális kommunikációt,
- a nagymozgások kialakítását, korrigálását,
- az egyensúlyérzéklet,
- a manuális készségeket.
- Segítse a beszédszervek ügyesítését, a beszéd indítását,
- a játéktevékenység fejlesztését.

A gyógypedagógus feladata

- Az SNI-s gyermekek szüleinek, nevelőinek tanácsot ad.
- A szakértői véleményben meghatározott fejlesztési területek alapján egyéni fejlesztési tervet készít.
- Ellátja az SNI-s gyermek gyógypedagógiai habilitációs, rehabilitációs fejlesztését a szakvéleményben meghatározott rendszerességgel.
- Szakmailag nehezen megítélhető vagy határesetek tisztázása végett az oki háttér feltárására vizsgálatra irányítja a gyermeket.

IX.4.2.4. A gyógypedagógiai habilitációs, rehabilitációs tevékenység, meghatározó fejlesztési módszerek

A gyermekek habilitációs, rehabilitációs célú fejlesztésének az alapja a szakértői bizottság szakértői véleménye. Az óvodai nevelőmunka során figyelemmel kell lenni arra, hogy:

- a sérült kisgyermek harmonikus személyiségfejlődését az elfogadó, az eredményeket értékelő környezet segíti;
- a gyermek iránti elvárást fogyatékoságának, autizmus spektrum zavarának vagy egyéb pszichés fejlődési zavarának jellege, súlyosságának mértéke határozza meg;
- terhelhetőségét biológiai állapota, esetleges társuló fogyatékosága, személyiségjegyei befolyásolják

A habilitációs, rehabilitációs tevékenység közös céljai és feladatai:

- hiányzó vagy sérült funkciók kompenzálása vagy helyreállítása, a meglévő ép funkciók bevonásával;
- különféle funkciók egyensúlyának kialakítására;
- speciális eszközök elfogadtatása;
- egyéni sikereket segítő tulajdonságok, funkciók fejlesztése;
- kimagasló képességeket mutató gyermek támogatása;

A habilitációs, rehabilitációs tevékenység meghatározó tényezői:

- fogyatékoság típusa, súlyossága
- diagnosztizálásának és a speciális ellátás megkezdésének ideje,
- életkora, pszichés és egészségi állapota, rehabilitációs műtétei,
- képességei, kialakult készségei,
- kognitív funkciói, meglévő ismeretei,
- családi háttere.

A gyógypedagógiai fejlesztés magába foglalja a vizuális, akusztikus, taktilis, mozgásos észlelés folyamatait, a motoros képességek, a beszéd- és nyelvi készségek és az értelmi képességek fejlesztését. Az egyes fogyatékosági típusok függvényében más-más terület kap nagyobb hangsúlyt.

Fejlesztési módszerek:

- a cselekvéses tanulás,
- kommunikációs beágyazottság,
- kis lépésekben haladás,
- folyamatos motiváció,
- optimális mértékű segítségnyújtás,
- differenciálás,
- ismétlés,
- állandóság.

IX.4.2.5 A sajátos nevelési igényű gyermekek sérülésspecifikus fejlesztésének elvei, feladatai óvodai nevelés során

IX.4.2.5.1. A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermek fejlesztése

A mozgásszervi fogyatékos gyermek óvodai nevelése során kiemelt feladat a mozgásos akadályozottságból eredő hátrányok csökkentése, megszüntetése, a tágabb és szűkebb környezet minél sokrétűbb megismertetése, és így módon az életkornak megfelelő tapasztalatszerzésre, a megtanult mozgás alkalmazására nevelés.

Óvodáskorú mozgáskorlátozott gyermek fejlesztése, nevelése speciális szempontok figyelembevételét várja el, az óvodai nevelés valamennyi területén.

- Mozgásfejlesztés;
- Önellátás, önkiszolgálás fejlesztése;
- Játéktevékenység;
- Nyelvi fejlesztés;
- Éneklés, zenei nevelés;
- Rajzolás, kézügyesség fejlesztése.

Mozgásfejlesztés során az életkori sajátosságoknak megfelelő tartási és mozgási funkciók segítése, a hely- és helyzetváltoztatás és a manipuláció javítása a nagy- és finommozgások célirányos fejlesztésével, az írás megalapozását célzó egyéb fejlesztésekkel. A mozgásfejlesztésben hangsúlyt kell kapnia a különböző önellátást, önkiszolgálást, helyváltoztatást segítő, támogató eszközök szükség szerinti használat kialakításának is.

Gyógypedagógiai szempontú csoportosítás

A gyógypedagógiai szempontú csoportosítás pedagógiai megközelítésű, ami a betegség következtében kialakult mozgásképet veszi alapul. Ez alapján a fő mozgáskorlátozottsági kategóriák a következők:

- **Végtagredukciós fejlődési rendellenességek és szerzett végtaghiányok**

A végtagredukciós rendellenességek körébe a végtagok részleges vagy teljes hiánya tartozik, amely bármelyik végtagra kiterjedhet, és lehet veleszületett vagy betegség, baleset következtében később szerzett végtaghiány. A hiányzó végtagot művégtaggal lehet pótolni, aminek használatára meg kell tanítani a gyermeket. Egyoldali felső

végtag hiány esetén a gyermek az ép karját fogja használni, de ügyelni kell arra is, hogy a meglévő csonkot is használja. Fontos szempont, hogy a gyermek a csonkkal képes érezni, a művégtaggal nem.

- **Petyhüdt bénulást okozó kórformák**

Ide tartoznak mindazok a mozgásszervi elváltozások, amelyeknél az izomzat tónusa normál nyugalmi körülmények között is kórosan csökken, petyhüdté válik. A mozgás pontos végrehajtását az izomzat gyengesége akadályozza. Lehet az izom tónusa gyengébb, tónustalanabb, petyhüdt, lehet teljesen tónustalan, de lehet feszesebb is a normál tónusnál.

- **(Korai) agyi károsodás következtében kialakult mozgás-rendellenességek**

A leggyakoribb központi idegrendszeri sérülés a korai agykárosodás, melynek latin neve: cereбрalis paresis (CP). A mozgás-rendellenesség típusát meghatározza, hogy a sérülés az agy melyik területét vagy területeit érinti. A kórfolyamat kiterjedhet egyoldali alsó és felső végtagra, a két alsó végtagra vagy mind a négy végtagra. A korai agykárosodás tüneteinek főbb jellemzői:

- izomtónus változás (feszes, váltakozó, gyengült);
- koordináció- és egyensúlyzavar;
- a humánspecifikus mozgások zavara, akadályozottsága, esetleg képtelensége;
- kóros tartásformák, deformitások;
- a beszéd motoros szerveinek érintettsége.

- **Ortopédiai elváltozások és egyéb eredetű mozgás-rendellenességek**

Az ortopédia körébe tartozó elváltozások egy része elsődleges mozgásszervi betegségként jelenik meg, másik része pedig következményes rendellenességként, valamelyik mozgásszervi megbetegedés tüneteként. A mozgáskorlátozottság kísérői lehetnek a különböző gerincelváltozások, tartási rendellenességek.

Az egyéb eredetű mozgás-rendellenességek közé azok az elváltozások tartoznak, amelyek az eddigi kategóriák egyikébe sem sorolhatók. Ezek származhatnak az ízületek veleszületett vagy szerzett elváltozásaiból, a csontrendszer betegségeiből

vagy lehetnek reumatológiai eredetű elváltozások. A mozgáskorlátozottsághoz a megváltozott mozgás, az izomegyensúly eltolódása, a végtagok deformitása miatt gyakran társul következményes gerincelváltozás.

Önellátás, önkiszolgálás fejlesztése során törekszünk az önellátási funkciók fejlesztésére és az életkornak megfelelő mindennapos tevékenységek elősegítésére.

A mozgáskorlátozott gyermeket a **játéktevékenységben** is akadályozottak, mivel ebben az életkorban ez a fő tevékenységforma, ezért nagy gondot fordítunk a játékhoz használt tér átalakítására, a játéktevékenység egészének, esetleg egyes részeinek adaptálására. Az egyes játéktevékenységek során fontos feladat a mozgáskorlátozott gyermek aktív szerepének előmozdítása és bekapcsolódásának elősegítése.

Anyanyelvi fejlesztés során fontos feladat a mozgáskorlátozott gyermek bevonása minden nyelvi és kommunikációs képesség fejlesztését célzó tevékenységbe, szükség esetén sajátos fejlesztési célok kitűzésére.

A mozgáskorlátozott gyermek fejlesztésébe az **éneklés, zenei nevelés** is beépítendő. A tevékenység pozitív hatása előnyösen befolyásolhatja a mozgásfejlődést, társas cselekvést jelent, fejleszti a ritmus- és tempóérzékelést.

Rajzolás, kézügyesség fejlesztése a tevékenység során kiemelt feladatunk a tapasztalatszerzés biztosítása, a cselekvéses ismeretszerzés lehetőségének megteremtése. A mozgáskorlátozott gyermek eltérő tapasztalatokkal rendelkezik, észlelési problémái, testséma-zavarai lehetnek, kevesebb ismerettel rendelkezhet az őt körülvevő világról. Alkalmat adunk a minél sokrétűbb, mozgásos tapasztalatszerzésre, fejlesztjük a kognitív funkciókat, különböző észlelési területeket, a figyelmet, emlékezetet, téri tájékozódást.

Az óvodapedagógus főbb feladatai a mozgáskorlátozott gyermek fogadását megelőzően

- Megismeri a gyermek szakértői véleményét. Az óvodapedagógusnak tisztában kell lennie a gyermek diagnózisával, a sérülés okával, a hozzá kapcsolódó tünetekkel és következményekkel, valamint a legszükségesebb teendőkkel és fejlesztési lehetőségekkel.
- Információt gyűjt a gyermek mozgáskorlátozottságáról (pl. Mit tud önállóan megtenni? Amennyiben segédeszközt használ, képes-e önállóan használni? Mennyire képes az életkorának megfelelő önellátásra?).
- Megismeri a gyermek gyógyászati segédeszközeit (pl. támbot).

- Megismeri a szükséges speciális eszközöket, speciális módszereket.
- Az óvoda pedagógiai programja alapján nevelési tervet készít, szükség esetén egyéni fejlesztési tervet ír.
- A csoportszoba kialakításánál figyelembe veszi a mozgáskorlátozott gyermek egyéni sajátosságait.
- Felkészíti a csoportjába járó gyermekeket a mozgáskorlátozott gyermek fogadására.
- Felkészíti a csoportjába járó gyermekek szüleit a mozgáskorlátozott gyermek elfogadására.
- Felveszi a kapcsolatot a mozgáskorlátozott gyermek szüleivel.
- Felveszi a kapcsolatot és együttműködik a szomatopedagógussal.

Az óvodapedagógus főbb feladatai a gyermekcsoport felkészítésben

- Az óvodapedagógus hangsúlyozza gyermekeknek, hogy mozgáskorlátozott társuk nem tehet állapotáról, és ő is ugyanolyan kisgyermek, mint ők, neki is vannak vágyai, igényei, csak neki segítségre van szüksége.
- Az életkori sajátosságokat figyelembe véve beszéljen az ép gyermekeknek a mozgáskorlátozott gyermekről, esetleg látható külső jegyeiről (pl. végtaghiány), és arról, hogy mire kell vigyázni vele kapcsolatban.
- Adjon információt az ép gyermekeknek arról, hogy miben és hogyan kell segíteni a mozgáskorlátozott társuknak.
- Az óvodapedagógus saját példaadása járul hozzá, hogy az ép gyermekek számára a másság elfogadása, természetes állapotként való kezeléshez.

Az óvodapedagógus főbb feladatai a mozgáskorlátozott gyermek fogadásával, óvodai nevelésével kapcsolatban

- Fontos az óvodapedagógus természetes viselkedése.
- Legyen türelmes a mozgáskorlátozott gyermekkel.
- A beszoktatás kezdetén az az óvodapedagógus fogadja a gyermeket, akivel már korábban találkozott.
- Törekedjen a feladattudat, figyelem tartósságának növelésére, a manualitás, a kézügyesség sokoldalú fejlesztésére.
- Segítse az érzelmi reakciók megélését, a közösségi magatartás kialakítását, a szabályok betartásának megtanulását.

- A gyermeket az egyéni adottságaiból adódó legmagasabb szintű önállóságra nevelje.
- A korai agykárosodás zavart okozhat a kommunikációban, ezért ügyeljen arra, hogy ne értse félre a gyermek metakommunikatív jelzéseit.
- Segítse a gyermeket a mozgásos akadályok elhárításában.
- A mozgáskorlátozottságból származó nehézségek ellenére a gyermeket tanítsa meg a közösségben végzett munka örömére.
- Tanítsa meg a szűkebb és tágabb környezet minél több érzékszerven keresztül történő megismerésére.
- Törekedjen a gyermek reális, de ösztönző értékelésére.

IX.4.2.5.2. Értelmi fogyatékos gyermek fejlesztése

IX.4.2.5.2. 1. Enyhén értelmi fogyatékos gyermek

Az enyhén értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében meghatározó a nem fogyatékos óvodás korúakkal történő együttnevelés. A spontán tanulást, a társakkal való együttműködést, a kommunikáció fejlődését segítik azok az élmények, tapasztalatok és minták, amelyeket a gyermek a kortárs csoportban megél. Az integrált óvodai nevelés keretében gondoskodunk a folyamatos gyógypedagógiai megsegítésről. Az enyhe értelmi fogyatékosok tanulási helyzetekben megfigyelhető jellemzőik: a téri tájékozódás, a finommotorika, a figyelemkoncentráció, a bonyolultabb gondolkodási folyamatok, a kommunikáció, valamint szociális alkalmazkodás fejlődésének eltérései. Ezek egyénenként változó mértékben és mindig egyedi kombinációban jelennek meg; a tanulási képesség különböző mértékű fejlődési zavarát mutatják, és akadályozzák az iskolai tanulás eredményességét...” (Pedagógiai Lexikon, 1997, I. kötet 368.) **Fejlesztésüknél figyelembe kell venni, hogy a kognitív** képességek terén egyrészt az **észlelési** folyamatok - különösen a vizuális és auditív észlelés - érintett. **Emlékezet** problémáik a bevésés, felidézés, rövid- és hosszú távú memória területén egyaránt jelentkezhet. A **figyelem** – ezen belül a koncentráció, terjedelem és intenzitás-, valamint a logikai műveletekkel kapcsolatos nehézségek (problémalátás megoldás) egyaránt figyelmeztető jelzések. A **motoros és orientációs képességek területén** az izomtónus, a nagy- és finommozgások, a cselekvéstervezés és – irányítás, a térbeli tájékozódás és az időbeli tájékozódás hiányosságai mutatkoznak. A **kommunikációs képességekben** nehézségek mutatkozhatnak a beszédértés, szókincs, szóbeli közlés, hangképzés, grammatikai szerkezetek, szövegalkotás, metakommunikáció és az önkifejezés terén is (Mesterházi, 1998)

IX.4.2.5.2. 2. Középsúlyos értelmi fogyatékos gyermek

A középsúlyos értelmi fogyatékos kisgyermekek fejlődésére jellemző egyrészt az, hogy a pszichés funkciók megjelenési ideje késik az ép értelmű kisgyermekek funkciófejlődési menetéhez viszonyítva; másrészt az, hogy megkésett és elhúzódó jellegű. Ez a törvényszerűség azonban másképpen érvényesül a középsúlyos értelmi fogyatékos, s másképpen az enyhe értelmi fogyatékos fejlődésmenetében.

Ez a fejlődési zavar szinte a fejlődés minden területén megnyilvánul:

- a mozgásfejlődésben,
- a szenzomotoros funkciókban,
- a szokáscselekvések kialakulásában,
- a beszédben,
- a játéktevékenységben és
- szociális kapcsolatokban.

A középsúlyos értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében a kis lépések elvét alkalmazva, a gyermekekre jellemző cselekvésbe ágyazott gondolkodást figyelembe vevő képességfejlesztés kellő időt, alkalmat kell biztosítani:

- az alapmozgások, manipuláció kialakítása, fejlesztése,
- a minimális kontaktus, kooperációs készség, valamint a nonverbális és verbális kommunikáció fejlesztése, a gyermek egyéni szükségleteinek megfelelő szóbeli kommunikációt kiegészítő, illetve helyettesítő módszerek, eszközök alkalmazásával történő fejlesztés,
- a beszédindítás, a beszédmegértés fejlesztése, az aktív szókincs bővítése,
- a szobatisztaság, az alapvető önkiszolgálási szokások kialakítása,
- az adekvát játékhasználat elsajátítása, a kognitív funkciók fejlesztése.

Az óvodai nevelés feladata, hogy a szülővel együttműködve biztosítsa a gyermekek szakszerű fejlesztését, járuljon hozzá a középsúlyos értelmi fogyatékos gyermek gondozásához, neveléséhez, egyéni képességük fejlesztését segítő, tervszerű foglalkozásokkal.

Célja, hogy változatos tevékenységi formákon keresztül sokoldalúan fejlessze azokat a funkciókat, amelyek a környezet igényeihez való alkalmazkodásukat megkönnyítik.

Az óvodapedagógus főbb feladatai az értelmi fogyatékos gyermek fogadását megelőzően

- Megismeri a gyermek szakértői véleményét.

- Információt gyűjt a gyermek értelmi fogyatékoságáról. Az óvodapedagógusnak tisztában kell lennie azzal, hogy milyen fokú a gyermek értelmi fogyatékosága.
- Megismeri a szükséges speciális eszközöket, speciális módszereket.
- Az óvoda pedagógiai programja alapján nevelési tervet készít, szükség esetén egyéni fejlesztési tervet ír.
- Felkészíti a csoportjába járó gyermekeket az értelmileg akadályozott gyermek fogadására.
- Felkészíti a csoportjába járó gyermekek szüleit az értelmileg akadályozott gyermek elfogadására.
- Felveszi a kapcsolatot az értelmileg akadályozott gyermek szüleivel.
- Felveszi a kapcsolatot és együttműködik a megfelelő szakirányulttsággal rendelkező gyógypedagógussal, és az együttnevelést segítő szakemberekkel.
- Az óvodapedagógus már az óvodába kerülés előtt megismerkedik az értelmileg akadályozott gyermekkel. Ez elősegíti, hogy valódi információk birtokába jusson a gyermekről és a vállalt feladatról

Az óvodapedagógus főbb feladatai a gyermekcsoport felkészítésben

- Lényeges annak hangsúlyozása, hogy az értelmileg akadályozott társuk nem tehet állapotáról.
- Az ép fejlődésű gyermekeket tudatosan megszervezve be kell vonni a sérült gyermek mindennapjainak segítésébe.
- Fontosak a tolerancia kialakulását, a másság elfogadását segítő játékok.

Az óvodapedagógus főbb feladatai az értelmileg akadályozott gyermek fogadásával, óvodai nevelésével kapcsolatban

- Fontos az óvodapedagógus természetes viselkedése.
- Legyen türelmes az értelmileg akadályozott gyermekkel.
- A beszoktatás kezdetén az az óvodapedagógus fogadja a gyermeket, akivel már korábban találkozott.
- A közösségi élet szempontjából fontos, hogy az óvodapedagógus tanítsa meg az értelmileg akadályozott gyermekek számára is a szociális viselkedés alapvető szabályait (pl. köszönés, dolgok kérése és megköszönése).
- Vonja be az értelmileg akadályozott gyermeket a mindennapi tevékenységekbe.

- Kapjon a fejlettségi szintjének megfelelő feladatokat.
- Vonja be a különböző ünnepek, események előkészítésének tevékenységeibe.
- Motiválja a gyermekeket a közös szereplésen való részvételre, de vegye figyelembe, hogy van olyan gyermek, akit zavar a tömeg.
- Nyújtson segítséget az önkiszolgálás területén.
- Vegye figyelembe, hogy a higiénés szokások kialakítását nehezíti, hogy az értelmileg akadályozott gyermek nem tudja pontosan végrehajtani a mozdulatokat, és figyelme könnyen elterelődik (pl. pancsolnak kézmosás helyett) vagy kihagy a folyamatból mozdulatokat (pl. elfelejtenek kezet törölni).
- Kezdetben minden tevékenység segítséget igényel a fokozott önállósulás kialakítását szem előtt tartva.
- Kapjon segítséget a tevékenységek elvégzéséhez (pl. öltözködés, kézmosás).
- Fontos minden önálló tevékenység megdicséérése, ami ösztönzi a gyermeket az önálló feladatvégzésre.
- Tanítani kell az étkezés közbeni helyes viselkedési módot, étkezési szokásokat.
- Az óvodapedagógus tekintsen úgy az értelmileg akadályozott gyermekekre is, mint a közösség egyenrangú tagjára.
- Nyújtson magatartásmintát, ami segíti a helyes és helytelen dolgok megtanulását.

IX.4.2.5.3. Beszédfogyatékos gyermek: nyelvfejlődési és beszédzavarok óvodáskorban. **Beszédfogyatékos gyermek az óvodában, nyelvfejlődési és beszédzavarok óvodáskorban**

Beszédfogyatékos gyermek esetén a receptív vagy expresszív beszéd/nyelvi képességrendszer szerveződésének fejlődési eredetű vagy szerzett zavara miatt az anyanyelv elsajátítás folyamata akadályozott, a gyermek életkorától eltérő. A beszédfogyatékos gyermek szenzoros, motoros vagy szenzomotoros problémája (expresszív diszfázia, receptív diszfázia, kevert típusú diszfázia, a folyamatos beszéd zavarai, logofóbia, centrális eredetű szerzett beszédzavarok, orrhangzós beszéd), illetve a beszédproblémákhoz társuló megismerési nehézségek és viselkedés zavarok miatt eltérően fejlődik.

Beszédfogyatékos az a gyermek, akit a szakértői bizottság a komplex vizsgálata alapján annak minősít.

A gyógypedagógia logopédiai tevékenység célja

A logopédiai ellátás során a beszédindítás, beszédhibák javítása, a hang- beszéd és nyelvfejlődés elmaradás, a beszédhibák és a nyelvi-kommunikációs zavarok javítása, a

diszlexia, a diszortográfia, a diszgráfia, a diszkalkulia kialakulásának megelőzése a beszéd technikai és tartalmi fejlesztését szolgáló terápiás foglalkozáson.

A gyógypedagógia logopédiai tevékenység feladata

A logopédiai ellátás feladata az óvodában a hangképzés, a beszéd, a beszélt és írott nyelvi képesség fejlődési és szerzett zavaraihoz, továbbá a specifikus tanulási zavarokhoz (diszlexia, diszortográfia, diszgráfia, diszkalkulia) kapcsolódó prevenció, állapotmegismerési és terápiás tevékenység.

- A logopédus a szakértői véleményben leírt fejlesztendő területeket figyelembe véve végzi a foglalkozásokat, ezt kiegészíti a saját megfigyeléseivel, tapasztalataival, vizsgálataival úgy, hogy figyelembe veszi a gyermek személyiségét, egyéni fejlődési útját.
- Foglalkozik mindazon elsődleges tünetként jelentkező kommunikációs zavarral, mely segítheti az ismeretelsajátítás és szocializáció hatékony fejlődését.
- Szakmailag nehezen megítélhető vagy határesetek tisztázása végett az oki háttér feltárására vizsgálatra irányítja a gyermeket.
- Komplex személyiségfejlesztést megcélozva segít a gyermeket a beszédfélelem, a közösségben való elkülönülés feloldásában, az önbizalom erősítésében.
- Az artikulációs zavar vagy más kommunikációs zavarban szenvedő gyermekek szüleinek, nevelőinek tanácsot ad.
- Koordinálja a beszédfejlesztő pedagógus munkáját a tipikus fejlődésű gyermekek preventív beszédfejlesztésében.

Óvodás korú gyermek beszédének rendellenességei

Hangadás zavarai

- Diszfónia 2-4 éves kor között expresszív/receptív nyelvi késés
- 4 éves kortól expresszív/receptív nyelvi zavar
- Fejlődési diszfázia

Artikuláció zavarai

- Pöszeség/ funkcionális artikulációs zavar
- Orrhangzós beszéd
- Fonológiai zavar (diszpraxia)

Beszéd folyamatosság zavarai

- Dadogás (nonfluens-fluens)

- Hadarás

Olvasás-írás zavarai

A specifikus tanulási zavarokhoz (diszlexia, diszortográfia, diszgráfia, diszkalkulia) kapcsolódó prevenció, állapotmegismerési és terápiás tevékenység.

Logopédiai terápia alapelvei

A beszédhibák javításában, illetve a beszéd- és nyelvfejlődés rendellenességeinek korrekciójában alkalmazott módszereknek, eljárásoknak minden esetben összhangban kell lenniük a beszédjavítás alapelveivel.

- A gyermek, a tanuló fejlesztésében törekedni kell a **pszichológiai tényezők összhangjára**, a személyiség és a beszédműködés kölcsönhatására, funkcionális összefüggés rendszerére.
- A terápiás terv megválasztásakor a módszerek, eljárások kiválasztásáig, valamint a folyamatba épített mérési – értékelési metódusok alkalmazásánál is a tudatosság és a tervszerűség kell, hogy domináljon. A terápia során figyelembe kell venni a **beszédhiba típusát és súlyosságát, az életkort, a pszichikus sajátosságokat, az értelmi képességet, a beszédfejlődés szakaszait és az egyéni sajátosságokat**.
- A logopédiai fejlesztő munkában meghatározó a **sokoldalú percepció fejlesztés**.
- A beszédjavító munka fontos elve a **transzferhatások tudatos kihasználása**.
- A fejlesztés kiindulópontja a **pontos diagnózis** ezek alapján a **prognózis felállítása**, mely alapja a **tudatos tervszerű terápiának**.
- A fejlesztés során fontos a **pozitív megerősítést**. A pozitív visszacsatolás, a következetes és rendszeres megerősítés jó közérzetet teremt a gyermek számára, ami alapját képezi a környezetre irányuló aktív érdeklődésnek, nyitottságnak.
- Nagyon fontos gyermekkorban a **játék szerepe**, mely segítségével a gyermek olyan ismeretek birtokába juthat, ami mélyen beépül tudatába, személyiségébe.

A terápiás kapcsolatokban elengedhetetlen a **toleráns, elfogadó, szeretetteljes odafordulás**. Royers nyomán a jó terápiás kapcsolat három eleme az **empátia, a feltétel nélküli elfogadás és a kongruencia**.

A fejlesztés az anyanyelvi nevelést középpontba állító, az aktív nyelvhasználatot segítő, speciális terápiákat alkalmazó fejlesztési környezetben valósulhat meg a gyermek **komplex állapotfelmérése alapján**. A gyermek egyéni képességeihez igazodó intenzív fejlesztőmunka során fontos, hogy **az ismeretszerzést sokoldalú tapasztalatszerzést biztosító**

módon, cselekvésbe ágyazott játékos módszerekkel tesszük lehetővé, amely segíti a társas kapcsolatok kialakulását és a személyiség fejlődését is.

Az óvodai nevelés, fejlesztés egész időtartama alatt **kiemelt feladat az aktív nyelvhasználat és kommunikáció kialakítása, az értelmi fejlesztés, a mozgás és észlelési funkciók, valamint a vizuomotoros koordinációs készség javítása, az érzelmi élet fejlesztése, speciális eszközök és módszerek alkalmazásával egyéni és kiscsoportos fejlesztési formában.**

Beszédfejlesztés

A beszédfejlesztés célja játékos beszédneveléssel a beszédhibák prevenciója. Beszédszervi mozgásügyesítés, a hallási figyelem serkentése és a beszédhibáknak megfelelő gyakorlatok végzése **logopédus irányításával.**

A tevékenység tartalma:

Motoros fejlesztő gyakorlatok

- Ajaktorna (rigócsücsörítő, malacvisító, szirénázó, magánhangzó- ringató, csipogó játékok, békakiabáló, libagágogó, kutyaharapós, cicadorombolós, szélfújós játékok).

Nyelvtorna (cicanyalogatós, lefetyelős, nyelvbújócska, nyelvdombocska, szájpadséta, lovacsázó).

Ajak- és nyelvtorna kombinálva (békacsettegő, lovacsázó).

Fúvógyakorlatok és lágy szájpád-gyakorlatok, gyertyafúvós játék, felfújós játék (szappanbuborék, léggömb, célba fúvós játék), ping-pong foci, autóverseny repülő hangárba, autóbusz garázsba fújásával, papírfigurák, papírszelet, vatta, tollpihe, síp, játéktrombita, szájharmika fújása, szívás kifújás szívószállal, rágógyakorlatok rágógumival, almával.

Légzés énekgyakorlatokkal, úszni tanulással, tornával.

Ritmusgyakorlatok (labdával, karikával, ritmusbábokkal, utánzó mozgással, tapssal, kopogással, utánzásos felismeréssel).

Oldó- lazítógyakorlatok

- Auditív fejlesztőgyakorlatok (hangutánzó játékok, hangfelismerő játékok, hangot és ritmust differenciálók, fonémahallást fejlesztők, analizálók, összehasonlító, bújtatók, hangirányt kereső játékok).

A koordinációt, a folyamatosságot, az aktív élő beszédet elősegítő gyakorlatok.

Vers, ének, szituációs beszéd gyakorlásával a helyes ejtést segítjük szinte valamennyi játékban.

Beszédfejlesztő, didaktikai játékok

- Funkciós játékok (beszédszervi gyakorlatok, hangringató, hangfejlesztő, audializáló, rögzítő, automatizáló, hangkapcsoló gyakorlatok).

Fikciós játékok (szituációs játékok, „mintha” játékok).

Az óvodapedagógus főbb feladatai a beszéd fogyatékos gyermek fogadását megelőzően

- Megismeri a gyermek szakértői véleményét.
- Tisztában kell lennie a gyermek diagnózisával, a sérülés okával, a hozzá kapcsolódó tünetekkel és következményekkel, valamint a legszükségesebb teendőkkel és fejlesztési lehetőségekkel.
- Információt gyűjt a gyermek beszédállapotáról.
- Megismeri azokat a speciális feladatokat és módszereket, amelyeket a mindennapi nevelés-oktatás során szem előtt kell tartania.
- Az óvoda pedagógiai programja alapján nevelési tervet készít, szükség esetén egyéni fejlesztési tervet ír.
- Felkészíti a csoportjába járó gyermekeket a beszéd fogyatékos gyermek fogadására.
- Felkészíti a csoportjába járó gyermekek szüleit a beszéd fogyatékos gyermek elfogadására.
- Felveszi a kapcsolatot a beszéd fogyatékos gyermek szüleivel.
- Felveszi a kapcsolatot és együttműködik a gyermek terápiáját végző logopédussal és az együttnevelést segítő szakemberekkel.
- Az óvodapedagógus már az óvodába kerülés előtt megismerkedik a gyermekkel. Ez elősegíti, hogy valódi információk birtokába jusson a gyermekről és a vállalt feladról.

Az óvodapedagógus főbb feladatai a gyermekcsoport felkészítésben

- Az óvodapedagógus saját példaadása is hozzájárul az ép gyermekek számára a másság elfogadásának, természetes állapotként való kezelésének megtanításához.
- Az óvodapedagógus készítse fel az ép gyermekeket a beszéd fogyatékos társuk érkezésére.
- Adjon információt az ép gyermekeknek a segítségnyújtás szükségességéről és lehetőségeiről.
- Segítsen a kirekesztődés megelőzésében.

Az óvodapedagógus főbb feladatai a beszéd fogyatékosssággal rendelkező gyermek fogadásával, óvodai nevelésével kapcsolatban

- Fontos az óvodapedagógus természetes viselkedése.
- Legyen türelmes a beszéd fogyatékosssággal rendelkező gyermekkel.
- Segíteni kell a gyermek beilleszkedését.

- Törekedni kell a harmonikus, kiegyensúlyozott, beszélgetésre motiváló környezet kialakítására.
- Gazdag nyelvi környezetet kell biztosítani.
- Beszéljen a gyermekkel lassabban, valamint egyszerű, érthető, rövid, világos mondatokban.
- Amennyiben a gyermeknek nem motoros beszédzavara van, akkor beszéltesse minél többet a gyermeket.
- A kommunikációhoz alkalmazzon verbális eszközöket, vizuális megerősítést.
- Mindig győződjön meg arról, hogy a gyermek megértette- a közlést, és ha kell, ismételje meg a már elmondottakat.
- Differenciálással biztosítani kell az egyéni haladási ütemet.
- Fontos a beszédkedv felkeltése. Az óvodapedagógus őszinte, nyitott odafigyelése ösztönzi a beszéd fogyatékkal rendelkező gyermeket a kommunikálásra, beszédfélelmei leküzdésére.
- Törekedjen a beszéd fogyatékból eredő hátrányok miatti kirekesztettség elkerülésére, az önbizalom megerősítésére.
- A foglalkozásokhoz teremtsen oldott, bizalmas, stresszmentes légkört.
- A gyermek érezze, hogy olyannak fogadják el őt, amilyen.
- Amikor beszél, a beszédhiba helyett a mondanivalóra figyeljen.
- Csak akkor segítsünk, amikor feltétlenül szükséges.

IX.4.2.5.4. Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermek

Az autizmus spektrum zavarok meghatározó jellegzetessége a társas viselkedést, a kölcsönösséget igénylő kommunikációt és a rugalmas viselkedésszervezést megalapozó kognitív készségek minőségi károsodása, amely jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg. **A központi probléma azonban nem a nyelv hiánya, vagy megkésett fejlődése, hanem a funkcionális, kölcsönös kommunikáció sérülése.** A szociális interakció fejlesztést kiegészítve az óvodai fejlesztés fő céljai, a viselkedésproblémák, viselkedés- és gondolkodási készségek fejlesztése, szükség esetén a korai elemi készségek kialakítása (szobatisztaság, rágás-evés, önkiszolgálás).

Az óvodapedagógus főbb feladatai az autizmus spektrum zavarral élő gyermek fogadását megelőzően

- Tájékozódik az autizmus spektrum zavar sajátosságairól, megismeri azokat az erősségeket és nehézségeket, amikre számítani lehet az óvodai nevelés során.

- Megismeri a gyermek utánzási képességét, beszédértésének szintjét, a felnőttekkel és gyermekekkel való együttműködési szintjét, a frontális irányítás elfogadásának mértékét, a figyelem minőségét.
- Megismeri a gyermek szakértői véleményét.
- Információt gyűjt a gyermek állapotáról, diagnózisáról, a hozzá kapcsolódó tünetekről és következményekről, valamint a legszükségesebb teendőkről és fejlesztési lehetőségekről.
- Megismeri azokat a speciális feladatokat és módszereket, amelyeket a mindennapi óvodai nevelés során alkalmaznia kell.
- Az óvoda pedagógiai programja alapján nevelési tervet készít.
- Egyéni fejlődési naplót vezet a gyermek fejlődéséről.
- Felkészíti a csoportjába járó gyermekeket a gyermek fogadására.
- Felkészíti a csoportjába járó gyermekek szüleit a gyermek elfogadására.

Az óvodapedagógus főbb feladatai a gyermekcsoport felkészítésben

- A gyermekcsoport felkészítésébe szükség lehet a területen képzett szakember bevonására, aki segít az adott gyermekkel kapcsolatos tudnivalókat az ép gyermekek számára elmondani.
- Az óvodapedagógus kezdeményezzen olyan tevékenységeket, amiből az ép gyermekek számára kiderül, hogy az autizmus spektrum zavarral élő gyermek is ügyes, esetleg jobb a társainál, így például kezdeményezhet az adott gyermeket érdeklő témáról beszélgetést.

Az óvodapedagógus főbb feladatai az autizmus spektrum zavarral élő gyermek fogadásával, óvodai nevelésével kapcsolatban

- Fontos az óvodapedagógus természetes viselkedése.
- Legyen türelmes az autizmus spektrum zavarral élő gyermekkel.
- Segítse a gyermek beilleszkedését.
- Differenciálással biztosítani kell az egyéni haladási ütemet.
- Törekedjen az autizmus spektrum zavarból eredő hátrányok miatti kirekesztettség elkerülésére, az önbizalom megerősítésére.
- Egyes területeken szükség lehet az ismeretanyag szűkítésére.
- Fontos a tartalmak lényegi és mélységi megértésére, az ismeretek változatos helyzetekben való alkalmazására törekedni.

- Az egyes óvodai tevékenységekben való részvételt egyénre szabott motivációs rendszerrel lehet elérni. Folyamatosan törekedni kell a külső motiváció belső motivációvá való fokozatos átépítésére.
- Mivel az óvodapedagógus elhangzott instrukcióit az autizmus spektrum zavarral élő gyermekek nem feltétlenül vonatkoztatják magukra, szükség lehet egyéni instrukciók megfogalmazására. Az instrukciók rövid, lényegre törő, egyszerű mondatokból álljanak.
- Az óvodapedagógus törekedjen az elvárásokat, szabályokat, a tevékenységeket, valamint a feladatvégzésre szánt idő előrehaladását látható módon vizuális eszközökkel (pl. képkártyák segítségével) jelezni.
- Direkt módon tanítsa a gyermeket saját tevékenysége megtervezésére, apró lépésekre való lebontásra.
- A kirándulások, ünnepek, az autizmus spektrum zavarral élő gyermekek számára ijesztő, kellemetlen élményt jelenthetnek, ezért ezeket az eseményeket nagyon körültekintően, szükség esetén a család bevonásával kell megtervezni. Minden esetben mérlegelni kell a rendezvényen való részvétel előnyeit és hátrányait.

IX.4.2.5.5. A fejlődés egyéb pszichés zavarával (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozás zavarral) küzdő gyermek

A sajátos nevelési igényű gyerekek e csoportját a különböző súlyosságú és komplexitású - az ismeretsajátítást, a tanulást, az önismeret képességeinek fejlődését nehezítő - részképesség-zavarok, vagy azok halmozott előfordulása jellemzi. Az érintett gyermekek az átlagnál nehezebben viselik el a várakozás és a kivárási okozta feszültségeket, a váratlan zajokat. Aktivációs szintjük erősebben ingadozik, nyugtalanabbak. Fokozottabban igénylik a tevékenységet meghatározó állandó kereteket, szabályokat, valamint a pozitív visszajelzést, a sikeres teljesítmények megerősítését, a dicsőítést.

Az óvodai nevelés és fejlesztés során kiemelt feladat a gyermek szakértői bizottsági véleményében foglaltakra alapozva a részképesség-zavarok egyéni fejlesztési terv szerinti korrekciója és kompenzálása tudományosan megalapozott szakmai módszerek alkalmazásával. A fejlesztés szakmai teamben, és a szülő aktív bevonásával történik. További feladat **megelőzni a teljesítménykudarckokra épülő másodlagos zavarok, inadaptív viselkedés kialakulását, és megalapozni az eredményes iskolai előmenetelhez szükséges készségeket.**

Az egyéni fejlesztési terv célkitűzéseinek megvalósulását időszakosan, az ütemezési fázis befejezését követően ellenőrizni kell, és amennyiben szükséges, a fejlesztés további menetét erre alapozva határozzuk meg.

Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció a pszichés fejlődési zavar jellegét megállapító, komplex - gyógypedagógiai, pszichológiai és orvosi - szakértői véleményben foglaltak alapján történik. **Játék tevékenység** során az óvodapedagógus biztosítson lehetőséget (pl. bábozás kezdeményezésével), hogy a magatartászavarral rendelkező gyermekek kijátszhassák magukból a problémáikat, elmesélhessék élményeiket. A játék során a gyermekeket mindig meg kell hallgatni, válaszolni kell kérdéseikre. **Verselés, mesélés tevékenység során** a beszédben aktív gyermekeket meg kell erősíteni, a szorongó gyermekeket motiválni kell a beszédre. Az anyanyelvi játékok és drámajátékok segítséget nyújtanak abban, hogy a gyermek könnyebben megtanulja értelmezni a felnőttek és a társaik metakommunikációs jelzéseit. **Ének, zene, népi játék, tánc tevékenység során** figyelembe kell venni hogy, a zene, ritmus örömet kelt és oldja a feszültséget. Az énekes játékok hozzájárulnak a sikerélmény biztosításához azoknál is, akik más játékban alárendelt szerepet kapnak. A zene lüktetése, a szabályosan ismétlődő mozdulatok fejlesztik a gyermekek mozgásának összerendezettségét, a ritmusérzékét. Az énekes játékok fejlesztik a gyermek szabálytudatát. Lényeges az oldott hangulatú éneklés, énekes játék biztosítása. **Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka tevékenység során** az alkotások teret biztosítanak az érzések, gondolatok kifejezésére. A szorongó, visszahúzódó gyermekeknél a rajzolás, festés terápiás eszköz is lehet. A hiperaktív gyermekek többségének problémát jelent a rajzolás. Sokszor nincs türelmük leülni és rajzolni, nehezen tudják a teret síkban ábrázolni, formaazonosításuk gyengébb. Segítséget nyújt számukra, ha az óvodapedagógus hagyja, hogy állva rajzoljanak a lényeg, hogy a gyermekek minél nagyobb felületen élhessék meg a rajzmozgást. **Mozgás tevékenység alkalmával** fontos az egyéni sajátosságok figyelembevételével a spontán mozgáslehetőség biztosítása. A mozgás fejleszti a motoros képességeket. A kellő intenzitású és játékban gazdag testmozgás hozzájárul a gyermekek személyiségének differenciált fejlesztéséhez.

A külső világ tevékeny megismerésében a környezeti nevelés során a gyermekek megfigyeléseiket, tapasztalataikat szóban is kifejezhetik, ami segíti a kommunikációs készség fejlesztését. A környezeti nevelés szorosan kapcsolódik a matematikai neveléshez, ami hozzájárul a logikus gondolkodás fejlődéséhez.

Az óvodapedagógus főbb feladatai a magatartászavarral rendelkező gyermek fogadását megelőzően

- Megismeri a gyermek szakértői véleményét.
- Információt gyűjt a gyermek állapotáról, a gyermek diagnózisáról, a hozzá kapcsolódó tünetekről és következményekről.
- Fontos a gyermek érdeklődési területének megismerése, ami kiindulási alapot nyújt a gyermek fejlesztésében.
- Megismeri azokat a speciális feladatokat és módszereket, amelyeket a mindennapi nevelés-oktatás során alkalmaznia kell.
- Az óvoda pedagógiai programja alapján nevelési tervet készít.
- Egyéni fejlesztési tervet készít, amely a meglévő és a fejlesztendő készségek funkcióterületenként történő felmérésére épül.

Az óvodapedagógus főbb feladatai a gyermekcsoport felkészítésben

- Viselkedésével mutasson példát az ép gyermekeknek.
- Az óvodapedagógus kezdeményezzen olyan tevékenységeket, amiből az ép gyermekek számára kiderül, hogy a magatartászavarral rendelkező gyermek is ügyes, esetleg jobb a társainál, így például kezdeményezhet az adott gyermeket érdeklő témáról beszélgetést.
- Figyelni kell arra, hogy a szorongó, esetleg ticelő gyermeket a többi ne szégyenítse meg.
- Az ép gyermekektől alapvető elvárás, hogy ugyanúgy közelítsenek a magatartászavarral rendelkező gyermekhez, mint az ép társaikhoz. A túlzott segítés, az ép társak önfeláldozó magatartása mindkét fél részére személyiségkárosító lehet.

Az óvodapedagógus főbb feladatai a magatartászavarral rendelkező gyermek fogadásával, óvodai nevelésével kapcsolatban

- Fontos az óvodapedagógus természetes viselkedése.
- Legyen türelmes a magatartászavarral rendelkező gyermekkel.
- Segíteni kell a gyermek beilleszkedését.
- Differenciálással biztosítani kell az egyéni haladási ütemet.
- Az óvodapedagógus törekedjen a magatartászavarból eredő hátrányok miatti kirekesztettség elkerülésére, az önbizalom megerősítésére.
- Vegye komolyan a szorongó gyermek érzéseit, a szorongása tárgyát.
- A *hiperkinetikus* kisgyermekek számára elegendő mozgást kell biztosítani.

- Tudatosítani kell a gyermekben, hogy akkor is szeretjük, ha valamilyen „rosszaságot” követett el.
- Figyelemzavar esetén egyszerre csak egy rövid utasítást adjunk a gyermeknek.
- Óvatosan kell bánni a büntetés mértékével, módjával. A büntetés agressziót hozhat magával. Ne büntessük, amikor nem ő volt a konfliktus kiobbantója. Ha mégis büntetni kell, a figyelemmegvonás az, amit a gyermekek rosszul viselnek.
- Erősítsen meg minden a viselkedésben bekövetkező kisebb pozitív változást, mert ez motiválja a gyermeket a további változásra. Így tanulja meg, hogy mi a helyes viselkedés.
- Alkalmazza a differenciálást pl. a csoportok szervezésében, eszközök kiválasztásában, feladatszervezésben, értékelésben.
- Előnyös a drámapedagógia alkalmazása.
- Lehetőség szerint vonja be a csoport valamennyi tevékenységébe a gyermeket.
- A magatartászavarral rendelkező gyermek a képességének megfelelő feladatokat kapjon.
- Az adott gyermek legyen mindig szem előtt.

Felhasznált forrás

Volentics Anna (2000): Nehezen nevelhető, inadaptált gyermekek a közoktatás és a gyermekvédelem intézményeiben. In: Illyés Sándor (szerk.): Gyógypedagógiai alapismeretek. Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, Budapest, 631-654. o.

IX.4.2.5.6. Hallássérült gyermekek integrált óvodai nevelése

A hallássérült gyermekek óvodai nevelése során a központi feladat a korai pedagógiai és audiológiai gondozásra építve a nyelvi kommunikáció megalapozása, megindítása, fejlesztése, a hallás és a hangos beszéd aktív használatának fejlesztése és szükség esetén a diszfázia prevenció. A fejlesztés eredményességét alapvetően meghatározza, hogy a hallássérült gyermek beszédmegértését, beszédkészletét állapotát mi jellemzi az óvodába lépés időszakában. Ezt egyrészt a hallásállapot, másrészt egyéb tényezők (pl. kognitív és pszichés állapot, szociokulturális környezet korai és optimális podoaudiológiai ellátás) befolyásolják. Az anyanyelvi fejlesztés az óvodai élet egész napi tevékenységében megjelenik, melynek során segíteni kell a gyermek szocializációját.

A fejlődési diszfázia azon képességek eltérő fejlődését, hiányosságát jelenti, amellyel a gyermek a nyelvi információkat felfogja, feldolgozza, és a nyelvi szándékait kifejezi.

Az óvodai élet tevékenységi formái közül leginkább a **rajzolás, festés, mintázás, kézi munka; a mozgás és a matematikai tartalmú tevékenységek** azok, amelyekben a hallássérült gyermekek jó vagy jobb teljesítmény elérésére képesek halló társaiknál. A vizuális nevelés, a mozgásfejlesztés és a matematika területén a témák többsége különösebb átalakításra nem szorul a hallássérült gyermekek teljes értékű részvétele érdekében. A külső világ tevékeny megismerése témáinak feldolgozásába szinte változtatás nélkül be tudnak kapcsolódni.

A **verselés, mesélés** során figyelembe kell venni azt hogy, az alacsony nyelvi szinttel rendelkező hallássérült gyermekeket nehéz bevonni a közös mesélésbe, beszélgetésbe, foglalkozásba, mivel a versek, mesék hallás utáni megértése nehézséget jelent számukra. Segítséget nyújt az előzetes feldolgozás, szemléltetés és többszöri ismételtes. A mesélésnél mindig figyelni kell arra, hogy a hallássérült gyermekek jól hallják és lássák az óvodapedagógust. A foglalkozás után, lehetőség szerint az óvodapedagógus külön foglalkozhat velük (pl. leülhet velük röviden beszélgetni a történetről). A történet megértését segítheti a bábozás.

Az **Ének, zene, népi játék, tánc** nem állnak messze a hallássérült gyermekektől. Bár tisztán énekelni valószínűleg nem tudnak, és a zenehallgatásból sem érzékelhetnek mindent, ugyanakkor a zenedarabok ritmusát képesek érzékelni. Meg tudják különböztetni bizonyos hangszerek hangját. Ha a gyermek a hallókészülékkel hallja a hangos zenét, akkor ő is élvezettel vehet részt zenével kísért feladatokban.

Lényeges, hogy az óvodai feladatok között gyakran legyenek olyanok, amelyekben a hallássérült gyermekek jó eredmények, sikerek elérésére képesek. Ez fejleszti az énképüket, önértékelésüket, önbizalmukat, valamint a halló gyermekek számára megmutatja, hogy a hallássérült társuk miben jobb az ép hallású társaiknál.

Óvodapedagógus feladatai hallássérült gyermek óvodai nevelésében

- Megismeri a szükséges speciális eszközöket, speciális módszereket.
- Az óvoda pedagógiai programja alapján nevelési tervet készít, szükség esetén egyéni fejlesztési tervet ír.
- Felkészíti a csoportjába járó gyermekeket a hallássérült gyermek fogadására.
- Felkészíti a csoportjába járó gyermekek szüleit a hallássérült gyermek elfogadására, nem eltitkolva a hallássérülés tényét, de nem is túlhangsúlyozva azt.
- Felveszi a kapcsolatot a hallássérült gyermek szüleivel.
- Felveszi a kapcsolatot és együttműködik a szurdopedagógussal, és az együttnevelést segítő szakemberekkel.

- Az óvodapedagógus már az óvodába kerülés előtt megismerkedik a hallássérült gyermekkel. Ez elősegíti, hogy valódi információk birtokába jusson a gyermekről és a vállalt feladról.

Az óvodapedagógus főbb feladatai a gyermekcsoport felkészítésben

- Lényeges annak hangsúlyozása, hogy hallássérült társuk nem tehet állapotáról.
- A gyermekek információt kapnak arról, hogy a hallássérült társuk a beszédet halkabban hallja, torzabban vagy alig hallja, még akkor is, ha hallókészüléket visel.
- Az ép hallású gyermekek ismerjék meg a hallókészüléket, annak célját. Ha lehetőségük van megfogni, belehallgatni, akkor jobban bele tudják élni magukat társuk helyzetébe. Ha tudják, hogy mire kell vigyázniuk a hallókészüléket viselő gyermek esetében jobban lehet számítani a gyermekek óvatos viselkedésére.
- Az ép hallású gyermekek ismerjék meg, hogy milyen módon tudnak kommunikálni a nyelvi nehézségeket mutató társukkal.
- Biztatni kell az ép hallású társakat, hogy a kezdeti kommunikációs nehézségek ellenére se forduljanak el hallássérült társuktól, hanem próbálják megérteni, és próbálják megértetni magukat vele.
- Be lehet vonni egy „segítő” óvodatársat, aki közvetíti a hallássérült gyermek számára az óvodapedagógus utasításait, és figyel a hallássérült társára.
- Fontosak a tolerancia kialakulását, a másság elfogadását segítő játékok. A játék segít megértetni a gyermekekkel, hogy hallás nélkül, szájról olvasással mennyire nehéz a mondanivaló megértése.

Az óvodapedagógus főbb feladatai a hallássérült gyermek fogadásával, óvodai nevelésével kapcsolatban

- Fontos az óvodapedagógus természetes viselkedése.
- Legyen türelmes a hallássérült gyermekkel.
- A beszoktatás kezdetén az az óvodapedagógus fogadja a gyermeket, akivel már korábban találkozott.
- Az óvodapedagógus tekintsen úgy a hallássérült gyermekekre, mint a közösség egyenrangú tagjára.

- Az óvodapedagógus tanítsa meg minél hamarabb a hallássérült gyermeknek a társai nevét.
- Az óvodai élet során fontos szerepet kap a testbeszéd, a nem verbális jelek alkalmazása (pl. mimika, tekintet, testtartás, térköz).
- Az óvodapedagógus a hallássérült gyermeket az óvodai élet minden területén vonja be. A hallássérült gyermeknek legyen lehetősége minden tevékenységben részt venni. Ő is kapjon feladatokat, illetve vegyen részt az óvodai ünnepeken, versenyeken.
- Az óvodai foglalkozásokon való részvételt a hallássérült gyermek számára a félkör alakú ültetés segíti. Amennyiben a hallássérült gyermek szemben ül az óvodapedagógussal, jól láthatja őt és a félkörben ülő társait is. Ez elősegíti a szájról olvasást.
- Az ültetésnél fontos szempont, hogy a hallássérült gyermek ne üljön szembe az ablakkal, mert a szemébe sütő nap zavarja a szájról olvasást.
- Ha a szájról olvasás a hallássérült gyermek számára másodlagos, és a figyelme, viselkedése szükségessé teszi, az óvodapedagógus ültetheti a gyermeket maga mellé is. Ilyenkor a gyermek nem tud szájról olvasni, ezért jó, ha a beszéd közben az óvodapedagógus gyakran a gyermekre néz, hogy meggyőződjön, tudja-e követni a gyermek a foglalkozás menetét.
- Az óvodapedagógus, ha szól a hallássérült gyermekhez, legyen minél közelebb hozzá, és ügyeljen arra, hogy ne legyen egyidejűleg nagy zaj a teremben.
- A hallássérült gyermek valószínűleg nem érti meg azokat az instrukciókat, amiket az óvodapedagógus neki háttal mond.
- A szóbeli közlések megértését akadályozhatja a hallássérült gyermek szókincsbeli hiányossága is.
- Az óvodapedagógus győződjön meg arról, hogy a hallássérült gyermek megértette, amit mondott neki. Ha a hallássérült gyermek, nem hallja az óvodapedagógus közléseit, az tükröződhet a viselkedésében.
- Az óvodapedagógus motiválhatja a hallássérült gyermek beszédfejlődését, ha érezteti vele, hogy szóbeli megnyilatkozásai fontosak számára.
- Vannak olyan hallássérültek, akik szívesen és sokat beszélnek, de rossz a kiejtésük, és az alacsony nyelvi szintjük miatt beszédük szinte érthetetlen. Ilyen esetben ne zavarjuk meg a gyermek beszédét közbevetett kérdésekkel. Ne tegyünk úgy, mintha megértettük volna, ha nem érti az óvodapedagógus, amit mond, az elmondottak után tegyen fel

eldöntendő kérdéseket, valamint kérje meg, hogy mutassa meg vagy rajzolja le, mire gondol.

- Kirándulásokon, sétákon a hallássérült gyermek lehetőleg az óvodapedagógus közelében legyen, mivel egy bizonyos távolságon túl már rosszabbul hall.
- A hallássérült gyermek csak annyi segítséget kapjon, amennyire feltétlenül szüksége van. A „túlsegítő” gondoskodás a gyermekben bizonytalanságot alakíthat ki és önállótlaná teheti.
- Kezdeményezzen olyan játékokat, amiből kiderül, hogy a hallássérült gyermek is ügyes, esetleg jobb a társainál.

IX.4.2.5.7. Látássérült gyermekek integrált óvodai nevelése

A látássérülés különböző értelmezései és a nevelési feladatok

Általános, orvosi és pedagógiai értelmezés

- **Tág értelemben:** Látássérült minden olyan személy, akinek látóképessége csökkent az ép látáshoz képest.
- **Orvosi értelemben:** Mindenki látássérült, akinek szemészeti állapota a normálistól tartósan eltér, a súlyosságtól függetlenül.
- **Pedagógiai értelemben:** Látássérült az a gyermek, akinek látásvesztesége olyan súlyos, hogy csak speciális módszerek és eszközök segítségével, megfelelő környezetben képes optimálisan fejlődni és tanulni. A pedagógiai meghatározás alapján a látásromlás mértéke határozza meg a szükséges különleges pedagógiai segítséget, illetve mekkora látásmaradvány teszi lehetővé a látáson alapuló fejlődést.

Látássérülés osztályozása

- **Látásteljesítmény:** Az ép látáshoz viszonyítva a látássérült gyermek látásteljesítménye (vízusa) két szemmel és korrigáltan is 0–0,33 között van (0–33%-os látásteljesítmény).
- **Látótér:** Látássérült az a gyermek is, akinek látótere a fixációs ponttól mindkét irányban legfeljebb 10°, azaz teljes szélességében legfeljebb 20°.

Látássérült gyermekek kategorizálása: vakok, aliglátók, gyengénlátók.

Intézményünk a gyengénlátók integrált nevelését vállalja.

Speciális pedagógiai program: A látásélesség mellett figyelembe veszi a látássérülés kóroki tényezőjét, bekövetkeztének időpontját, és az esetlegesen társuló egyéb fogyatékoságokat.

Nevelési feladatok látássérült gyermekek esetében

- Közös játékban való részvétel segítése.
- Közösséghez való alkalmazkodás támogatása.
- Viselkedési formák megtanulása és gyakorlása.
- Önkiszolgálás megtanítása.
- Tárgyak és helyük megismertetése.
- Rendszeretet és higiéné, különösen a szem és a kéz tisztán tartása.

Gyengénlátó gyermekek nevelése

- **Vezető érzékelési csatorna a látás:** Gyengénlátó gyermekek főleg látásuk útján tájékozódnak, de csak közelebbről és kisebb térben használhatják azt.
- **Speciális optikai eszközök:** A vizuális megismerés optikai eszközökkel történik, de nagy szerep jut a hallási és tapintási érzékelés kompenzatív működésének is.
- **Testtartási hibák megelőzése:** Helyes testtartás megtanítása és a szükséges környezet (pl. dönthető asztallap, egyéni megvilágítás) biztosítása.

Gyengénlátó gyermek gondolkodás- és beszédfejlődésének támogatása

- **Környezet vizuális megismertetése:** Látás útján szerzett élmények hiányosságai miatt különösen fontos.
- **Látásnevelés:** a látás használatának megtanítása távoli és közeli környezetben.
- **Nagymozgás fejlesztése:** mozgáskoordináció és mozgásbiztonság javítása.
- **Térbeli tájékozódás fejlesztése:** látás felhasználásával.
- **Finommozgás fejlesztése:** kézügyesség és írás előkészítése.
- **Látás-mozgáskoordináció fejlesztése:** mind finommozgások, mind nagymozgások terén.
- **Egyéb érzékelési területek fejlesztése:** hallási figyelem és megkülönböztető képesség javítása, tapintási információk kiegészítése a tárgyak tulajdonságairól szerzett ismeretekhez.

Ezek a pontok összefoglalják a látássérült gyermekek különböző értelemben vett meghatározását, osztályozását, nevelésük során felmerülő feladatokat és speciális igényeket, különös tekintettel a gyengénlátó gyermekekre.

Játék

Fontos, hogy az óvodai feladatok között rendszeresen szerepeljenek olyanok, amelyek lehetővé teszik a látássérült gyermekek számára a jó teljesítmény elérését. Ez elősegíti önképük, önértékelésük és önbizalmuk fejlődését, valamint megmutatja a többi gyermeknek, hogy miben jobbak látássérült társaik.

- A játékok legyenek színesek és viszonylag nagy méretűek. A nagyobb tolható játékok (például dömper) segítenek időben érzékelni az akadályokat.
- A gyakorló-, konstruáló-, szerep- és szabályjátékok a látássérült kisgyermekek játékában is megjelennek, de ezek fontossága, időbeli aránya és tartalmi hangsúlyai eltérhetnek az ép látású társaikétól.
- A gyakorló játékok későbbi életkorban is megmaradnak. A látássérült gyermek minden újonnan felfedezett tárggyal hangot próbál adni, hogy megismerje azt.
- A konstruáló játékok megjelenése számára is érzékelhető minta alapján történik.
- Érdemes egymásba illeszthető, egymásra építhető játékokat beszerezni, amelyek nem esnek könnyen szét egy-egy rossz mozdulattól.
- A szerepjáték tartalma eltérhet az ép látású társukétól.
- A vizuális minta hiánya miatt fontos megtanítani a tárgyak helyét és funkcióját. A látássérült gyermek is képes elsajátítani a játékhoz tartozó szabályokat.

Verselés, mesélés

- Az irodalmi és anyanyelvi nevelés csak minimálisan különbözik a látássérült és ép gyermekek esetében.
- Az óvodapedagógusnak figyelembe kell vennie, hogy a látássérült gyermekek kevesebb tapasztalattal és ismerettel rendelkeznek, mint ép társaik. Emiatt gyakran használnak olyan szavakat, amelyeknek nincs értelme, vagy csak felületes elképzelésük van az adott dologról. Mindig biztosítani kell, hogy a látássérült gyermek pontosan érti a verseket és meséket.

- Az ismeretlen szavakat verbálisan el kell magyarázni, és amikor csak lehet, biztosítani kell, hogy a gyermek minél több érzékszervével megvizsgálhassa, megismerhesse azokat, hogy teljesebb képet kapjon környezetéről.

Ének, zene, népi játék, tánc

- A hallási figyelem általában természetes módon fejlődik a látássérült gyermekeknél.
- A zenetanulás vagy daltanulás nem igényel különleges odafigyelést.
- A különböző dalok és zeneművek érzelmeket közvetítenek, elősegítve az érzelmi fejlődést.
- A mozgással kísért énekes játékoknál fontos, hogy a látássérült gyermek ismerje a bejárható játékteret.
- A körjátékokba szívesen bekapcsolódik az óvodapedagógus vagy társai segítségével.
- Érdeemes gyakoroltatni a lassú-gyors, magas-mély, hangos-halk közötti különbségek felismerését különböző hangszerekkel és emberi hanggal.
- Ügyelni kell arra, hogy a látássérült gyermek számára zavaró lehet a túl erős zaj.

Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

- A vizuális képességek tudatos fejlesztése a látássérült gyermekek számára is fontos.
- A foglalkozások során alaposan meg kell vizsgálniuk a mintadarabot, hogy el tudják képzelni és megvalósítani a saját változatukat. Ez fejleszti a vizuális percepciót, a fantáziát és a szem-kéz koordinációt.
- Örömmel végeznek manipulációs tevékenységeket. A cél nem a vizuálisan esztétikus produktum létrehozása, hanem az alkotás öröme.
- A tapintási érzékelés és a finommotorika fejlesztése érdekében minél többféle anyagot kell megismertetni a gyermekkel.
- Az eszközöket (pl. olló, ragasztó stb.) segítségével használják és megtanulják kezelni.
- A különböző technikák és eszközök használata során mindkét kéz ügyesítésére figyelni kell.

Mindennapos mozgás

- Segíteni kell a látássérülés okozta gátlások leküzdésében és a mozgásos tevékenységekbe való bekapcsolódásban.

- Fontos figyelni arra, hogy néhány mozgásforma veszélyes lehet a gyermek számára. Az orvos a retina leválásának veszélye miatt néhány mozgásformát megtilthat (pl. fordított testhelyzetben végzett gyakorlatok, fokozott erőfeszítés).
- A jól tervezett, vidám és örömteli foglalkozások mozgásra ösztönzik a látássérült gyermekeket.
- A nagymozgást elősegítő játékoknál fontos a szabályok és mozgásformák megtanítása. Csúszás, mászás és gurulás közben a látássérült gyermek az egész testével érzékelhet, ezért előnyös ezek előtérbe helyezése.
- Futó játékoknál az óvodapedagógus vagy egy társ fogja meg a látássérült kisgyermek kezét.
- A szemüveges gyermekek testnevelés foglalkozáson is viseljük a szemüveget, mert annak hiánya nagyobb balesetveszélyt jelent, mint a szemüveg esetleges eltörése.
- Az óvodapedagógus hívja fel az ép látású gyermekek figyelmét, hogy legyenek figyelmesek látássérült társuk iránt, aki lassúbb, ügyetlenebb lehet, és többször eleshet.
- Gyakran kell figyelmeztetni a látássérült gyermeket, hogy minden érzékszervét használja a tájékozódás közben.
- A hely- vagy helyzetváltoztató játékoknál és mozgásos gyakorlatoknál fontos az irányok pontos megadása.

A külső világ tevékeny megismerése

Matematikai tartalmú tevékenységek

- A látássérült gyermekek számára az épen működő érzékszervek segítik a környezet megismerését.
- A foglalkozások során meg kell győződni arról, hogy a látássérült gyermek pontosan érti a felnőttektől tanult szavak jelentését.
- Az óvodapedagógus mutassa meg a látássérült gyermeknek a legegyszerűbb tárgyakat is, és ismertesse meg azok használatát, anyagát, méretét, hőmérsékletét, esetleg ízét.
- Az „élőlényekkel” való ismerkedéskor engedje meg, hogy a látássérült gyermekek megfigyelhessék azok tulajdonságait.
- Lehetőleg minél több foglalkozás legyen a szabadban, hogy elősegítse a természeti környezet megismerését.

- A matematikai tartalmú tevékenységek komplex formában magukban foglalják a számfogalmak és számtani műveletek megtanítását, valamint számos kognitív funkció fejlesztését.
- A látássérült gyermekek egy részénél a számfogalom kialakítása nehezített, mivel nem képesek egyszerre több dolgot látótérbe helyezni és egységben észlelni a számosságot. Emiatt a fejlesztés során több érzékszervet is be kell vonni.
- Megfigyelhető a számfogalom kialakulásának késése.
- A számélmények kialakulását segítik az akusztikus minták, például a megszámlálандó tárgyakkal keltett hangok.
- A mennyiségélmény és a számosság megéléséhez célszerű tapintás útján érzékelhető tárgyakat használni. A tárgyakat úgy kell elhelyezni, hogy ne csússzanak el (például bele lehet nyomni őket gyurmába).

Óvodapedagógus feladatai látássérült gyermek óvodai nevelésében

- Megismeri a szükséges speciális eszközöket és módszereket.
- Az óvoda pedagógiai programja alapján nevelési tervet készít, és szükség esetén egyéni fejlesztési tervet ír.
- Felkészíti a csoportjába járó gyermekeket a látássérült gyermek fogadására.
- Felkészíti a csoportjába járó gyermekek szüleit a látássérült gyermek elfogadására, nem eltitkolva, de nem is túlhangsúlyozva a sérülés tényét.
- Felveszi a kapcsolatot a látássérült gyermek szüleivel.
- Együttműködik a tiflopedagógussal és az együttnevelést segítő szakemberekkel.
- Már az óvodába kerülés előtt megismerkedik a látássérült gyermekkel, hogy valódi információk birtokában legyen a gyermekről és a vállalt feladról.

Az óvodapedagógus főbb feladatai a gyermekcsoport felkészítésében

- Hangsúlyozza, hogy a látássérült társuk nem tehet állapotáról.
- Informálja a gyermekeket arról, hogy látássérült társuk a „kezeivel lát”, ezért nem kell félniük a tapogatástól, valamint arról, hogy társuk nehezebben, másként tájékozódik.
- Megtanítja az ép látású gyermekeket, hogy a játékaikat mindig rakják a helyére a balesetveszély elkerülése érdekében.
- Toleranciát és másság elfogadását segítő játékokat (pl. szembekötösdi, letakart tárgyak felismerése, hangszerek megszólaltatása és kitalálása) szervez.

Az óvodapedagógus főbb feladatai a látássérült gyermek fogadásával, óvodai nevelésével kapcsolatban

- Természetesen viselkedik a látássérült gyermekkel.
- Türelmes a látássérült gyermekkel.
- A beszoktatás kezdetén az az óvodapedagógus fogadja a gyermeket, akivel már korábban találkozott.
- Úgy tekint a látássérült gyermekekre, mint a közösség egyenrangú tagjára.
- Minél hamarabb megtanítja a látássérült gyermeknek a társai nevét.
- A csoportszobában kijelöli az egyes játéktevékenységek helyét, középen hagy annyi helyet, ami elősegíti a tájékozódást.
- Az óvodai élet minden területébe bevonja a látássérült gyermeket.
- Biztosítja, hogy a látássérült gyermek minden tevékenységben részt vehessen, feladatokat kapjon, és részt vegyen az óvodai ünnepeken, versenyeken.
- A foglalkozásokon való részvételt a félkör alakú ültetés segíti.
- Az óvodapedagógus mindig szemben áll a látássérült gyermekkel, hogy az megértse az instrukciókat.
- Kirándulásokon és sétákon a látássérült gyermek az óvodapedagógus közelében legyen.
- A látássérült gyermek csak annyi segítséget kapjon, amennyire feltétlenül szüksége van, elkerülve a „túlsegítő” gondoskodást, ami bizonytalanságot és önállótlanyságot okozhat.

Felhasznált és ajánlott irodalom

- Bécsi Mónika, Erdei Róbert, Fegyver Márta, Kissné Almási Krisztina és Török Márta (2006, szerk.): Kézikönyv a sajátos nevelési igényről és az integrációról. Start Rehabilitációs Vállalat és Intézményei Nyírségi Nyomda, Nyíregyháza.
- Csányi Yvonne (2001): Az együttnevelés tényezői, feltételei. In: Csányi Yvonne (szerk.): Látássérült gyermekek integrált oktatása-nevelése. ELTE BGGYTF, Budapest.
- Kovács Krisztina (2000): Látássérült gyermekek az óvodában és az iskolában. In: Illyés Sándor (szerk.): Gyógypedagógiai alapismeretek. Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, Budapest, 463-503. o.
- Walthes, R. (2003): Einführung in die Blinden – und Sehbehindertenpädagogik. Ernst Reinhardt Verlag, München, Basel.

Internetes források:

- Hegyiné Honyek Katalin (2006): Ajánlások látássérült gyermekek kompetencia alapú fejlesztéséhez. Sulinova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht., Budapest. On-line megtekintés: http://www.sulinet.hu/tanar/kompetenciaterulek/ovodai_neveles/dokumentumok/ovi-05.pdf (Letöltés ideje: 2024. május 11.)

- Németh Márta (2008a): A látássérülés típusainak felismerése, pszichés sajátosságai és életviteli jellemzői. Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, Budapest. On-line megtekintés: <http://109.74.55.19/tananyagok/tananyagok/A%20l%C3%A1t%C3%A1ss%C3%A9r%C3%A9s%20t%C3%ADpusainak%20felismer%C3%A9se,%20pszich%C3%A9s%20saj%C3%A1t%C3%A1l%C3%A1gai%20%C3%A9s%20%C3%A9letviteli%20jellemz%C5%91i.pdf> (Letöltés ideje: 2024. május 11.)
- Németh Márta (2008b): A látásfogyatékosok nevelésében, oktatásában, fejlesztésében alkalmazott eljárások. Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, Budapest. On-line megtekintés: <http://109.74.55.19/tananyagok/tananyagok/A%20l%C3%A1t%C3%A1sfogyat%C3%A9kosok%20nevel%C3%A9s%C3%A9ben,%20oktat%C3%A1s%C3%A1sban,%20fejleszt%C3%A9s%C3%A9ben%20alkalmazott%20elj%C3%A1r%C3%A1sok.pdf> (Letöltés ideje: 2024. május 11.)
- 32/2012. (X. 8.) EMMI rendelete a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról On-line megtekintés: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=154929.229239 (Letöltés ideje: 2024. május 11.)

IX.5. Gyermekjáték- és néptánc

IX.5.1. Célja

A gyermekek életkori sajátosságait figyelembe véve játékosan a népi gyermekjáték dalok segítségével táncra nevelés oly módon, hogy az örömteli mozgás biztosított legyen.

IX.5.2. A tevékenység tartalma

- Olyan magyar gyermekdalok, énekes játékok, amelyek ma is elsődleges forrásai a gyermeki örömeknek mind az óvodában, mind az óvodán kívül.

Páros forgó vagy a játékos ki- és befordulós táncok.

Körjátékok, egyszerű körbejárás leguggolással, szerepváltással, párcserével.

Játékos utánzó mozgások, egyszerű táncmozdulatok.

Nehezebb tánc motívumok, páros táncok.

IX.6.3. Az óvodapedagógus feladata

- A gyermek életkorának megfelelő művészeti értékű anyag felhasználásával a gyermekek ösztönös mozgásigényének kielégítése, a ritmusérzék, fejlesztése, a harmonikus mozgás elősegítése.
- A térérzék, az értelmi és alkalmazkodó képességek fejlesztése.
- A gyermekek esztétikai érzékének fejlesztése, érzelmi életük gazdagítása.

- Mozgáskészségük fejlesztése változatos mozdulatokkal.
- A gyermekek alkotó fantáziájának serkentése, táncban való kibontakoztatása.
- A zenei műveltség fejlesztése.
- A gyermekek életkorának, fejlettségi szintjének figyelembevételével a megfelelő gyermekjáték és néptánc kiválasztása, ahhoz való eszköz és tér biztosítása.
- A gyermekek táncos elemi ismereteinek bővítése, ezáltal képességeik fejlesztése, jártasságok, készségek kialakítása. A gyermekek mozgáskultúrájának fejlesztése ritmikus, táncos mozgásigényük kielégítésével mozgásfejlesztésük elősegítése.
- A gyermekjáték és néptáncon keresztül a nemzeti kultúra legősibb rétegeinek megismertetése, a hagyományok ápolása, a későbbi népművészeti műveltségük megalapozása.
- A népi gyermekjáték dalok és zenei műalkotások mellett a mozgáskincs alapjainak megismertetése és elsajátítása.
- Testi, szellemi, esztétikai személyiségfejlesztés az életkori sajátosságokat figyelembe véve játékosan, a népi gyermekjáték dalok segítségével.
- Az emberi kapcsolatok az egymásra utaltság az alkalmazkodni tudás képességének fejlesztése.
- A gyermekek érzelmi és képzeletvilágának fejlesztése.
- A zene és a mozgás szerves kapcsolatának megteremtése.

IX.6. Zeneóvoda

**„Régi tapasztalat: a zene gazdagítja a kedélyt,
nemesíti az ízlést, fogékonyabbá tesz más szépség iránt”³⁵**

IX.6.1. Célja

A zene megszerettetése, annak befogadására való képességek megalapozása, zenei anyanyelvünk ápolása, a tehetséges gyermek továbbfejlesztése.

IX.6.2. A tevékenység tartalma

³⁵ Bárdos Lajos

- Éneklés, hallásfejlesztés (magas, mély, halk, hangos, dallamfelismerés, dallambújtatás, motívum-visszhang, hangszínelismerés).

Változatos mozgás és térforma.

Ütő, – Orff és saját készítésű hangszerek használata.

Furulya oktatás (alt, szoprán furulyák) A játékos módszereken alapuló furulyázás színekkel.

A ritmusképeket zeneovis foglalkozásokon megismerik, így a furulyázásnál már nem jelent problémát a „szünet,” :| 1 2 jeleinek leolvasása.

Testhangszerek megnevezése, utánozó mozgások.

Az óvónő és társai mozgásának leképezése.

Játékhoz, dalhoz bemutatott mozgás.

Zenei nyelvi információk felismerése, zenei fogalompárok megnevezése.

Dalos játékok, ritmus- és visszhangjátékok.

Köszönések, mondókák megzenésítése.

Kiszámolók.

IX.6.3. Az óvodapedagógus feladatai

- A veleszületett képességek feltérképezése a gyermek saját egyéni szintjéről elkezdett készség és képesség fejlesztés.
- A különböző zenei készségek és képességek fejlesztésének összehangolása más készségekkel, részképességekkel, a pszichikus gondolkodás fejlesztésével, valamint a szocializációs folyamattal.
- A gyermek biológiai érettségének fejlesztése az idegrendszer funkció működtetésének elősegítése a zenei neveléssel.
- A nagymozgások fejlesztésével, állóképesség növelésével, mozgásutánozás gyakorlásával, változatos mozgásformák előidézésével mind a fizikai, mind a szellemi aktiválódás elősegítése.
- Az egyensúlyérzék fejlesztése a gyermek mozgásbiztonságának és a ritmusérzékeltetés összehangjának megteremtése.
- A finom-motorika fejlesztése a kéz mozdulatainak irányításával és a szem- kéz koordináció fejlesztésével.
- Testséma fejlesztése.
- A térirányok gyakorlása a téri tájékozódás fejlesztése.

- A figyelemkoncentráció fejlesztése az óvónő és a társai mozgásának leképezésekor,
- A vizuális észlelés fejlesztése a vizuális memória fejlesztése.
- Auditív információk feldolgozása, pontos észlelés, megkülönböztetés, a képességek fejlesztése és bővítése által.
- A beszédhibák kiküszöbölésével, a szóbeli kifejezőkészség nyelvi információk zenei alapfogalompárok elsajátításával a beszédkészség fejlesztése. Magyaros beszédhangsúly, helyes hangsúlyozás, a beszédszervek ügyesítése.
- A felidézés képességének fejlesztése (játékszabály felidézés, dallam és ritmusmemorizálás, ritmusvisszhang- játékok stb.).
- A gyermek gondolkodásának fejlesztése a nyelvi gondolkodás szintjére való eljuttatása.
- Érzelmi és akarati tulajdonságok fejlesztése a közösséghez, társakhoz való alkalmazkodás-képesség, tolerancia, önuralom, kitartás, konfliktus megoldó képesség alakítása.
- Éneklési készség, hallásfejlesztés.

IX.7. A kutyaterápiás fejlesztés

„Egy szót sem szól, mégis megért.

Egy szót sem szól, mégis beszél hozzád.

Egy szót sem szól, mégis örök hűséget fogad.

Egy szót sem szól, mégis a világon a legjobban szeret.”³⁶

A kutyaterápiás fejlesztés célja

A kutyaterápiában részt vevő gyermek szenzoros, szenzomotoros funkcióinak játékos ingerlése segíti a mindennapokban való aktív részvételt, a külvilág ingereinek szélesebb körű felfogását és feldolgozását, a szociális interakciókban való egyre tudatosabb részvételt.

IX.7.1. Az állatasszisztált terápia fogalma

Az állatasszisztált terápia olyan program, mely során a terápiás kutya segítségével biztosítjuk, hogy a gyerekek fizikai, érzelmi, szociális, kognitív, társas funkciói fejlődjenek. A kutya oldja a feszültséget, javítja a hangulatot, segít a motivációszint fenntartásában, a figyelem

³⁶ Ismeretlen szerző

felkeltésében, megőrzésében, a kommunikációs kedv kialakításában, a szorongó gyerekek oldásában, pszichés zavarok kezelésében. Hatására **növekszik a szociális interakciók száma, és ezzel együtt csökken a magába forduló, visszahúzódó autisztikus viselkedési formák megjelenése.**

IX.7. 1.2. A kutya motiváló hatása

A kutyák létükből, fizikai jellemzőikből adódóan sokféle, változatos alapingert hordoznak, melyek segítségével kitűnően fejleszthetők a gyerek készségei. A kutya, mint eleven, mozgó, érzelmi-indulati lény, javítja a pszichés aktivitást. Az állat jelenete oldja a stresszt, jelenlétében fokozott a testi, lelki aktivitás. A családi, lelki terhek feldolgozásában is aktívan tud segíteni. A kutya-gyermek kapcsolatban nő a gyermek kompetencia érzése.

A kutya viselkedése jó alapot biztosít az utánzásra.

Gondozása, (etetés, fésülés) megalapozza a későbbi munkavégzéshez szükséges készségeket. A terápia során az ismeretszerzés sokrétűbbé válik, a figyelem és az összpontosítás aktívabb lesz. A terápia lehetőséget biztosít a differenciáló feladatok végzésére egyéni fejlettségi szint alapján.

IX.7. 1.3. A kutyaterápiás foglalkozás tartalma

A terápiát végző személy, a fejlesztőpedagógussal, gyógypedagógussal team munkában közösen dolgozik. Első lépésként a gyerekek felmérését követően fejlesztési tervet készítenek, majd csoportokat alakítanak ki, fejlesztési területenként.

A kutyaterápiában résztvevők száma: max 10 fő/ csoport

A kutyaterápia ideje: 30 perc havonta 1-2 alkalommal.

Szakaszai:

1.) bemutatkozás és a balesetmentes kutyaterápia szabályainak lefektetése

Ahhoz, hogy a terápia hatékony és sikeres legyen fontos néhány alapvető szabály tisztázása. A kutyához engedély nélkül hozzányúlni nem szabad, szándékosan fájdalmat nem okozunk számára.

Ismerkedés a kutyával, mindenki megsimogathatja. Szorongó, autista gyermek esetében a fokozatosság elvét követve szoktatjuk a kutyát a gyermekhez.

2.) munkafázis

- közösen meghatározott fejlesztendő területek, fejlesztési célok megvalósítása szituációs játékokkal melyben a kutya is aktívan részt vesz.

3.) lezárás

-nyugodt légkört teremtve lassú, halk megnyugtató zene hallgatása közben lehet a kutya szívhangját hallgatni, mellé feküdni, felkészülni a búcsúzásra.

- a gyerekek értékelése

-érzelmi leválás, búcsú

Módszerek:

- Bemutató

- Beszélgetés

- Magyarázat

- Kérdés

- Személtetés

- Rögzítés

- Irányítás mellett történő cselekedtetés

IX.7.1.4. Az fejlesztést végző szakember (gyógypedagógus, óvodapedagógus, felvezető) feladatai

- Figyelemfejlesztés, pontosság fejlesztése;
- Motoros és orientációs képesség fejlesztése
- Téri tájékozódás fejlesztése: iránygyakorlatok, viszonyfogalmak, agyféltekei dominancia kialakulásának támogatása - kezesség;
- Emlékezet fejlesztése: rövid és hosszútávú memória fejlesztése;
- Szociális képességek fejlesztése: beilleszkedés, kooperáció, alkalmazkodás képességének fejlesztése, társakra való odafigyelés,
- társas viszonyok fejlődése, türelem fejlesztése;
- Énkép - éntudat fejlesztése;

- Önismeret fejlesztése: külső és belső tulajdonságok, testrészek és funkcióik, érzékszervek és funkcióik, testséma kialakulása;
- Mozgásfejlesztés: nagymozgások és finommotorika fejlesztése;
- Személyiségfejlesztés, időbeli tájékozódás fejlesztése, felelős gondolkodás kialakítása, fenntartása;
- Környezettudatos, egészséges életmód kialakítása és fenntartása;
- Problémamegoldó készség fejlesztése;
- Kudarctűrés fokozása;
- Beszédkedv felkeltése, szinten tartása
- Vizuális, auditív észlelés
- Alak- háttér differenciálás
- Vizuális és auditív emlékezet fokozatos felépítése a szavakon át a mondatokig.
- Bazális stimuláció, minden érzékelési terület bevonásával:
 - szomatikus ingerlés fejlesztése
 - vesztibuláris ingerlés fejlesztése
 - akusztikus érzékelés fejlesztése
 - taktilis orientáció fejlesztése
 - szaglás érzékelés fejlesztése

IX.7. 1.5. A kutyaterápiás fejlesztés várható hatásai

A terápia során végzett kutatások során azt tapasztalták, hogy a gyermekek viselkedésében több területen is pozitív változás történt:

- a kutyák folyamatos jelenléte motivációs erejű, ami jó hatással van a figyelem fejlődésére, a gyermekek figyelmi ideje nőtt, feladathelyzetben figyelmük irányíthatóbbá vált.
- fejlődtek az akaratí megnyilvánulásai, kitartóbbakká váltak, fejlődött én tudatuk;
- a kialakított elemi szenzoros kapcsolatok segítségével javultak a gondolkodási műveletek (pl. összehasonlítás, sorrendiség).

- fejlődtek a gyerekek együttműködési készségeik, kommunikációs készségük, és kedvük.
- fejlődött toleranciájuk, szociális készségük
- konfliktuskezelési készségük, empátiás készségük fejlődött

IX. 8. Boldogságóra Integrált Program

Egyházi óvoda lévén kiemelten foglalkozunk a gyermekek erkölcsi nevelésével, a hitéleti neveléssel. Az óvodai környezet mindenkor meghitt, barátságos, biztonságot adó, gondoskodó. Egyéni bánásmóddal segítjük a mindennapokban a gyermekek pozitív énképének alakulását, az elismerés iránti szükségletük kielégítését.

Arra törekszünk, hogy megbecsülés, harmónia, tisztelet vegyen körül minden gyermeket, hogy eljussunk az ön-, és -társ elfogadásáig.

Törekszünk a gyerekek szociális érzékenyítésére, a tolerancia kialakítására, amelyre másságukból adódóan nagy szükség van. Az empátiás készség a közösségben személyes példaadással, pozitív példák kiemelésével alakul. A nehezen szocializálható gyermekek esetében nélkülözhetetlen azoknak az erkölcsi normáknak a megértetése, amely az értékorientált közösségi nevelés elérése céljából nélkülözhetetlen.

Azokat az elvárt és elfogadott magatartásformákat, kommunikációt közvetítjük, melyek segítik a gyermekeket komplex személyiségük fejlődésében, pozitív énképük alakulásában. Intézményünk elkötelezett pedagógusai szívükön viselik a gyermekek mentálhigiénéjét, hiszen egyházi óvoda lévén a gyermekek keresztyén erkölcsi nevelése, a mindennapi hitéleti nevelés fő feladatunk.

A program által arra törekszünk, hogy az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés során családi, derűs, nyugodt légkör megteremtésével és fenntartásával érzelmi biztonságot teremtsünk a gyermekek számára, ahol alkotókedvük, aktivitásuk fokozódik.

A fejlesztő hatású szokás-, és szabályrendszer kialakítása elengedhetetlen feladatunk. Az a célunk, hogy a gyerekek elfogadják egymást eltérő tulajdonságaikkal együtt.

A képzés során megismerjük a pozitív pszichológia legfontosabb elméleti alapjait, az önértékelés és önbecsülés szempontjából jelentős fejlődéslélektani fázisokat a gyermekek és felnőttek életében, amelyeket a mindennapok során is alkalmazunk.

A pozitív pszichológiai kutatási eredményekre építünk, mely által erősítjük személyes és szakmai tudatosságunkat, elmélyítjük ismereteinket a boldogságórák gyakorlatainak segítségével.

A fejlődés eredményeként segíteni tudunk a gyermekek érzelmi intelligenciájának és pozitív gondolkodásának fejlesztésében, mely minél magasabb szintre emelkedik, annál inkább fejleszti a gyermekek stressztűrő képességét.

IX.9.A nemzetiség óvodai nevelésének és a nemzetiség iskolai nevelés-oktatásának irányelve

A nemzetiségi nevelés-oktatás megszervezése, a nemzetiségi nevelésben-oktatásban való részvétel

„Benne gazdagok lettetek minden tanításban és ismeretben.”

Korintusiaknak 1,5

Az óvodai nevelés magába foglalja a nemzetiségi hagyományok, szokások továbbörökítését, valamint a nemzetiségi identitás megalapozását és fejlesztését.

A magyar nyelvű roma/cigány kulturális nevelést folytató óvodai nevelés keretében az pedagógiai programunk tartalmazza a roma/cigány kultúra, művészetek és hagyományok értékei közül azokat, amelyek a gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodnak.

A nemzetiségi óvodai nevelés hazánk egységes köznevelési rendszerének része.

Az irányelv meghatározza a magyarországi nemzetiségi nevelést biztosító óvodákban folyó sajátos pedagógiai munka célját és feladatait. Kitér az óvodai élet megszervezésének elveire, a nemzetiségi óvodai nevelés formáira és a fejlődés jellemzőire az óvodáskor végére.

Nagyhalászi cigányság sajátosságai

Az nagyhalászi cigányság egy kisebbik hányada úgynevezett magyar cigány, akik egymás között magyarul beszélnek és hagyományaikat kevésbé ápolják, viszont a többségi társadalomtól való leszakadásuk egyre jelentősebb. A nyelvhasználatuk sajátos, mert a felnőttek még megértik a cigány nyelvet, de nem használják egymás között sem. A gyerekekkel magyarul beszélnek, így ők egyáltalán nem beszélik a cigány nyelvet. Az alacsony iskolázottság és a szociokulturális hátrány következtében a gyermekek nyelvhasználatára a Bernstein által meghatározott - előző fejezetben kifejtett - „korlátozott kód” jellemző. Ami a nyelvi korlátokon kívül társadalmi korlátokat is jelent a gyermekek számára. A városban két óvoda van, ezek a roma gyerekek a Nagyhalászi Református Óvoda Tagóvodájába járnak.

A település másik végén a Pusztatemplom, Paptava környékén élő oláh cigányok zárt közösséget alkotnak, egymás között csak cigányul beszélnek. A cigány nyelv lovári dialektusát

használják, de elmondásuk alapján a közösség saját szavakat is használ. A 3 éves gyermekek túlnyomórészt csak cigányul beszélnek. Hagyományaikat ápolják, igyekeznek közösségükben megtartani roma kultúra értékrendszerét. Az oláh cigány gyerekek a székhelyintézménybe járnak. Az nagyhalászi cigány kisebbség nyelvhasználatára jellemző a diglosszia. Ennek magyarázata az lehet, amit Pálmainé dr. Orsós Anna megfogalmazott: „A kétnyelvűek nyelvhasználatában nagy szerepe van a gazdasági tényezőnek. A domináns nyelv piaci értéke nagyobb munkához, megélhetéshez segíti őket. Anyanyelvükről azt gondolják, hogy semmire sem jó” (Pálmainé dr. Orsós, 2006. 93.)

A magyar nyelven folyó nemzetiségi óvodai nevelés célja és feladata

A magyar nyelvű roma/cigány kulturális nevelést folytató óvodai nevelés keretében az óvoda pedagógiai programunk tartalmazza a roma/cigány kultúra, művészetek és hagyományok értékei közül azokat, amelyek a gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodnak. A nemzetiségi óvodai nevelés az óvodás korú gyermekek életkori sajátosságainak és egyéni fejlettségének megfelelően a nemzetiség kultúrájának megismerését, a kulturális hagyományok átörökítését és fejlesztését szolgálja. A nemzetiségi szülők szeretnék alkalmazkodni a többségi társadalom szokás- és szabályrendszeréhez, s erre nevelik gyermekeiket is. Támogatjuk, hogy ha a roma/cigány hagyományok, értékek ne kallódjának el, és az óvodába járó gyerekek megismerjék. **A magyar nyelvű roma/cigány nemzetiségi neveléssel helyet adtunk, segítjük saját hagyományaik megismerését, ápolását.** A családnak és az óvodának együttesen ható ereje van a gyermek fejlődésére. A gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, és ebben az óvodánk esetenként hátránycsökkentő szerepet tölt be.

Befogadó nevelésünk része a multikulturális szemléletmód és **nevelési gyakorlat kialakítása, hangsúlyosan a nemzetiségi óvodai nevelésnek roma/ cigány kisebbségi kultúra, művészetek és hagyományok értékeinek megismertetése.** Befogadó szemlélet kialakítása az óvoda dolgozóiban, a gyermekekben, és a szülőkhöz az eltérő szociális háttérű, a sajátos nevelési igényű és a cigány gyermekek iránt. Biztosítjuk a szülőt titoktartásról, és tiszteletben tartjuk a családok belső szokásait. Célunk olyan pedagógiai környezet kialakítása, ahol a különbözőség felé fordulás, a befogadó attitűd természetessé válik, az óvodapedagógus, a nevelőmunkát segítő munkatársak, szülők, gyermekek számára egyaránt.

A nemzetiségi nevelés célja és feladata:

- ápolja és fejlessze a nemzetiségi életmódhoz, kultúrához kötődő hagyományokat és szokásokat;
- segítse a nemzetiségi identitástudat kialakulását és fejlesztését.

Az óvodapedagógus feladata:

- A magyar nyelven folyó nemzetiségi nevelést folytató óvodánkban törekszünk arra, hogy a gyermekek érzelmi biztonságának megteremtése mellett - figyelembe véve a gyermek nyelvismeretét - minél teljesebbé váljon a magyar nyelven folyó kommunikáció.
- Az óvodapedagógus a rendszeresen visszatérő kommunikációs helyzetekkel biztosítja az utánzáson alapuló nyelvelsajátítást.
- A nemzetiségi kultúrkincsből és az anyanemzet kultúrájából (irodalom, zene, népi játék) változatos módon szervezi meg a nyelvelsajátítást.
- A kialakult nyelvi szituációk függvényében, a természetes nyelvtanulási eljárásnak megfelelően rugalmasan alakítja csoportjainak heti- és napirendjét.
- A magyar nyelvű roma/cigány kulturális nevelést folytató óvoda tevékenységi formáiban hangsúlyozottan szerepelnek a roma/cigány játékok, versek, mesék,
- A vizuális nevelésben a sajátos szín- és formavilág kap helyet.
- A mozgáshoz kötődő tevékenységek között szerepel a roma/cigány tánc kultúra megismertetése.
- Az óvoda tevékenységi formáiban hangsúlyozottan szerepelnek a roma/cigány játékok.

A magyar nyelven folyó nemzetiségi óvodai nevelés megszervezése

A magyar nyelven történő nemzetiségi óvodai nevelés óvodánkban jellemzően magyar nyelven szervezzük a gyermekek óvodai életét.

A nevelő munkáját kiegészíti a családdal (szülőkkel, nagyszülőkkel stb.), a nemzetiségi intézményekkel, szervezetekkel való együttműködés, a hagyományápolás és a nemzetiségi identitástudat megalapozása és fejlesztése terén.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

A családi nevelés és az óvodai nevelési folyamat eredményeként

- a gyermekben alakuljon ki pozitív érzelmi viszony a nemzetiség kultúrája iránt;

- életkorának és egyéni képességeinek megfelelően rendelkezzen olyan szókinccsel, amely lehetővé teszi, hogy a megszerzett ismereteket tudja magyar nyelven közvetíteni;
- tudjon tájékozódni a kommunikációs helyzetekben;
- ismerjen a nemzetiség, az anyanemzet (anyaország) kultúrájából merített dalokat, meséket, verseket, mondókákat és játékokat (esetenként tájnyelven is);
- ismerkedjen meg a helyi nemzetiségi szokások, hagyományok és tárgyi kultúra értékeivel; tanulja meg azok tiszteletét és megbecsülését.

X. ÓVODÁNK KAPCSOLATRENDSZERE

Cél:

Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjának cél- és feladatrendszerének megvalósítása az intézmény partnereinek, Kárpát-medence magyar nyelvű intézményei közötti oktatási tér kialakítása érdekében az óvoda a külhoni magyar óvodákkal kapcsolatépítés kialakítása és – lehetőségei szerint – szakmai kapcsolat fenntartása, támogató, segítő együttműködés.

X. 1. Óvoda és a család

Az óvoda a családdal együtt, azt kiegészítve szolgálja a gyermekek fejlődését. A korrekt, partneri együttműködés elengedhetetlen a gyermekek harmonikus fejlesztése érdekében. Óvodánkban a család-óvoda kapcsolatát az átgondoltság, szervezethez, tervszerűség jellemzi. Az óvoda által és a családokkal közösen szervezett események, ünnepek családi hangulat kialakítása – a felnőttel és a gyermekek közös tevékenységével – egy örömteli érzelmi állapotot alakít ki mindenkiben.

X.1.1. Alapelveink a családdal való kapcsolattartásban

- Megteremtjük az oldott kapcsolatteremtés lehetőségeit, megtaláljuk a közös célkitűzéseket a gyermekek érdekeinek megfelelően.
- Ösztönözzük a szülőket a rendszeres kapcsolattartás kezdeményezésére

- Az egyes családok nevelési felfogását tudomásul vesszük, és segítjük a családi nevelést, ahol ezt a szülők igénylik. A szülőknek érezniük kell, hogy gyermeküket szeretik az óvodában.
- Megismertetjük a szülőkkel óvodai programunkat, az óvoda tartalmi munkáját, biztosítjuk a folyamatos információáramlást.
- Mintaadással, az értékek felmutatásával az általunk preferált erkölcsi magatartási normákat igyekszünk elfogadtatni a szülőkkel.
- A szülő, a gyermek személyiségjogait, hitvallását tiszteletben tartjuk.
- Az óvónő szakmai felkészültségben, emberi magatartásban egyaránt példa értékű legyen
- Felhívjuk a szülők figyelmét törvény adta jogaikra és kötelezettségeikre.

X.1.2. A kapcsolattartás formái

- **Beiratkozás:** Az első találkozás a családdal. Az igazgató beírja a gyermeket, tájékoztatást nyújt a felvétel esélyeiről. Felvétel esetén az első szülői értekezlet időpontjáról, az étkezési térítés és az ismerkedési délelőtti időpontjáról.
- **Ismerkedési délelőtti:** Május utolsó hetében szervezzük meg ezt a délelőtti, amikor minden kicsi bejöhet a szüleivel megismerkedni az óvodával, az óvó nénikkel, dajka nénikkel.
- **Szülői értekezletek:**
- **Tájékoztató** – minden év első szülői értekezletén(szeptember első hete), amikor az új szülők tájékoztatást kapnak az óvoda programjáról, az óvodai nevelés működési rendszeréről.
- **Speciális témájú-** év közben egy vagy több téma elemzése, megbeszélése.
- **Anyás beszoktatás:** A család valamelyik tagja bent lehet a délelőtti folyamán az óvodában és segíthetik gyermeküket az átmenetben. A beszoktatás ideje általában egy hét, de egyedi esetekben hosszabb ideig is tarthat.
- **Családlátogatások:** Amikor a két óvónő otthonában meglátogatja gyermekeket, előre megbeszélt időpontban, nagyon nagy tapintattal eljárva. Fontosnak tartjuk, hogy a gyermeknek a látogatás érzelmi többletet adjon, és előrevigye az óvónők és a család kapcsolatát.

- **Játszóházak, alkotóházak:** Az ünnepkörhöz, vagy aktuális nevelési problémákhoz kapcsolódva közös ajándékkészítés, vagy más építő jellegű tevékenység szervezése a délutáni órákban.
- **Nyílt napok:** Egy napot kijelölünk az év folyamán, amikor a szülők megtekinthetik az óvodai életet. Óvodánk nagyon nyitott ezen a területen, mert igény szerint bármilyen tevékenységbe betekintést nyerhetnek máskor is.
- **Az ünnepkörökhöz kapcsolódó nyitott rendezvények:** Mihály-napi vásár, Adventi gyertyagyújtás, Anyák napja, Évzáró.
- **Fogadó órák:** Igény szerint előre egyeztetett időpontban.
- **Napi kapcsolat:** Mivel óvodánk családias, ezért lehetőségünk van rá, hogy ha csak néhány szó erejéig is, de napi kapcsolatban lehetünk a szülőkkel.
- **Szülők Szervezetének:** Minden csoportban működik a megválasztott szervezet. Fontosabb kérdésekben kikérjük a véleményüket, illetve a segítségüket kérjük az óvoda életével kapcsolatos döntésekben, a rendezvények szervezésében.

X. 2. Kapcsolat a bölcsődével

Óvodába lépés

Két helyről kerülhet be hároméves korában a kisgyerek az óvodába: egyrészt a családból, másrészt a bölcsődéből. Célunk az átmenet zökkenőmentessé tétele, az új életformához való pozitív érzelmi viszonyulás kialakítása („kedvcsinálás” az ovihoz). Feladatunk a gyermekek óvodába kerülésének előkészítése attól függően, hogy bölcsődéből vagy családból kerül a gyermek az óvodába. Az óvodapedagógus még az óvodába lépés előtt felveszi a kapcsolatot a családdal, a bölcsődével a zökkenőmentes átmenet biztosításához.

X. 3. Kapcsolat az iskolával

X.3.1. Kapcsolattartás formái

- Látogatások (pedagógusok, gyermekek) tapasztalatcserék, beszélgetések, óralátogatások, az óvodai élet megismerése.
- Az iskola, óvoda hagyományainak megismerése.

- Az iskola és az óvoda helyi programjának megismerése, ráépülési lehetőségek megkeresése egymás rendezvényein, ünnepein való részvétel.
- Közös szülői értekezlet.
- Rendezvényeken való részvétel.

X.3.2. Nevelési elveink az óvoda-iskola átmenet érdekében

- Számolunk a gyerek belső érési folyamatával.
- Szorosabb kontaktust építünk ki az óvoda és az iskola között.
- A két intézmény pedagógusai hospitálnak egymásnál, közvetlen módon megismerik egymás gyermekeit, munkamódszerét, követelményeit.
- A két intézmény pedagógusai közös szakmai műhelyt hoznak létre.
- A két intézmény típus (óvoda-iskola) pedagógusai kölcsönösen megismerik az intézmények alapidokumentumait.

X. 4. Kapcsolat a fenntartóval

Az óvoda folyamatos pedagógiai, szakmai, tárgyi fejlesztése érdekében rendszeres kapcsolatot tart a Református Egyházközség elnökségével és a gyülekezettel. Az intézmény pedagógiai munkájáról, eredményeiről, hiányosságairól szóban és írásban tájékoztatja a fenntartót. A működéshez szükséges szabályzatokat, terveket az óvoda igazgatója az intézményben a vezetőséggel, valamint a nevelőtestülettel közösen készíti el. A gyülekezetet szeretettel várjuk nyílt ünnepeinkre, rendezvényeinkre. Karácsonykor, Anyák napján templomunkban kis műsorral köszöntjük a református közösséget. Részt veszünk a fenntartó által meghatározott egyházi alkalmakon.

X. 5. Pedagógiai Szakmai Szolgáltató Intézmények és Pedagógiai Szakszolgálatok

A szakszolgáltatást biztosító intézményekkel való kapcsolat napi rendszerességgel működik. Ez nagyban megkönnyíti az arra rászoruló gyermekek problémáinak megoldását. Minden év december 15-ig a vizsgálatra szoruló gyermekek jellemzését megküldjük a területileg illetékes Pedagógiai Szakszolgálathoz. A szakember vizsgálatának függvényében tesszük meg a kellő intézkedést a gyermek további fejlesztésével kapcsolatban, amely lehet szakszerű, speciális

foglalkoztatás a szakintézményben, esetenként az óvodában, szakember irányításával. **A Református Pedagógiai Szakszolgálat és EGYMI Debreceni Tagintézménye Nagyhalászi telephelyet létesített intézményünkben. 2021/2022 nevelési évben megkezdtek a közös szakmai munkánkat.** A kapcsolatok kialakításában, ápolásában fontos szempont volt, hogy elősegítse a nevelési feladatok megoldását, és hatása összhangban legyen a pedagógiai tevékenységgel. Fontosnak tartjuk a szülőket, a fenntartó, a társintézmények felé jól kialakított kapcsolatok fenntartását, ápolását. A szakszolgálat telephelye az Arany János utcai épületben kapott helyet. Az egyéni képesség méréseket minden csoportban folyamatosan végzik az óvodapedagógusok, melyet félévenként ismertették a szülőkkel.

X. 6. Mikrokörzeti és Humánszolgáltató Központ

A családok mentális és szociális problémáinak megoldásában együttműködünk a Mikrokörzeti és Humánszolgáltató Központtal.

A halmozottan hátrányos, hátrányos és veszélyeztetett gyermekek magas létszáma miatt is kapcsolatunkat hatékonyság és jó együttműködés jellemzi. Az ifjúságvédelmi feladatokat ellátó óvodapedagógusok szinte mindennapos kapcsolatban állnak a Családsegítő és Gyermejjóléti Szolgálat vezetőjével.

X.6.1. Kapcsolattartás formái

- Esetmegbeszélés, esetkonferencia.

Szakmaközi megbeszélés.

Folyamatos konzultáció, információ csere.

X.7. Petőfi Sándor Művelődési Ház

A város rendezvényein, gyermekműsorokon, foglalkozásokon, kiállításokon részt veszünk, figyelembe véve a gyermekek életkori sajátosságait, érdeklődésüket.

X.8. Anóka Eszter Városi Könyvtár

A könyvtár mindennap nyitott gyermekeink és a dolgozóink számára, mely biztosítja a lehetőségeket az ismeretszerzésre, az önképzésre.

X. 9. Egészségügy

Jó a kapcsolatunk az egészségügyi dolgozókkal (gyermekorvos, fogorvos, védőnők). Időszakos ellenőrzések, szűrések és előadások, fórumok alkalmával mind a gyermekek, mind a felnőttek lehetőséget kapnak egymás munkájának megismerésére.

X.10. Roma Kisebbségi Önkormányzat

A cigány kisebbség érdekeit képviselő szervezetekkel a kapcsolat folyamatos és jó.

Véleménynyilvánításukra mindig lehetőséget adunk, a törvény elvárásainak megfelelően egyetértésüket kérjük a meghatározott kérdésekben. Óvodai rendezvényeken, fórumokon aktív részvételükre számítunk.

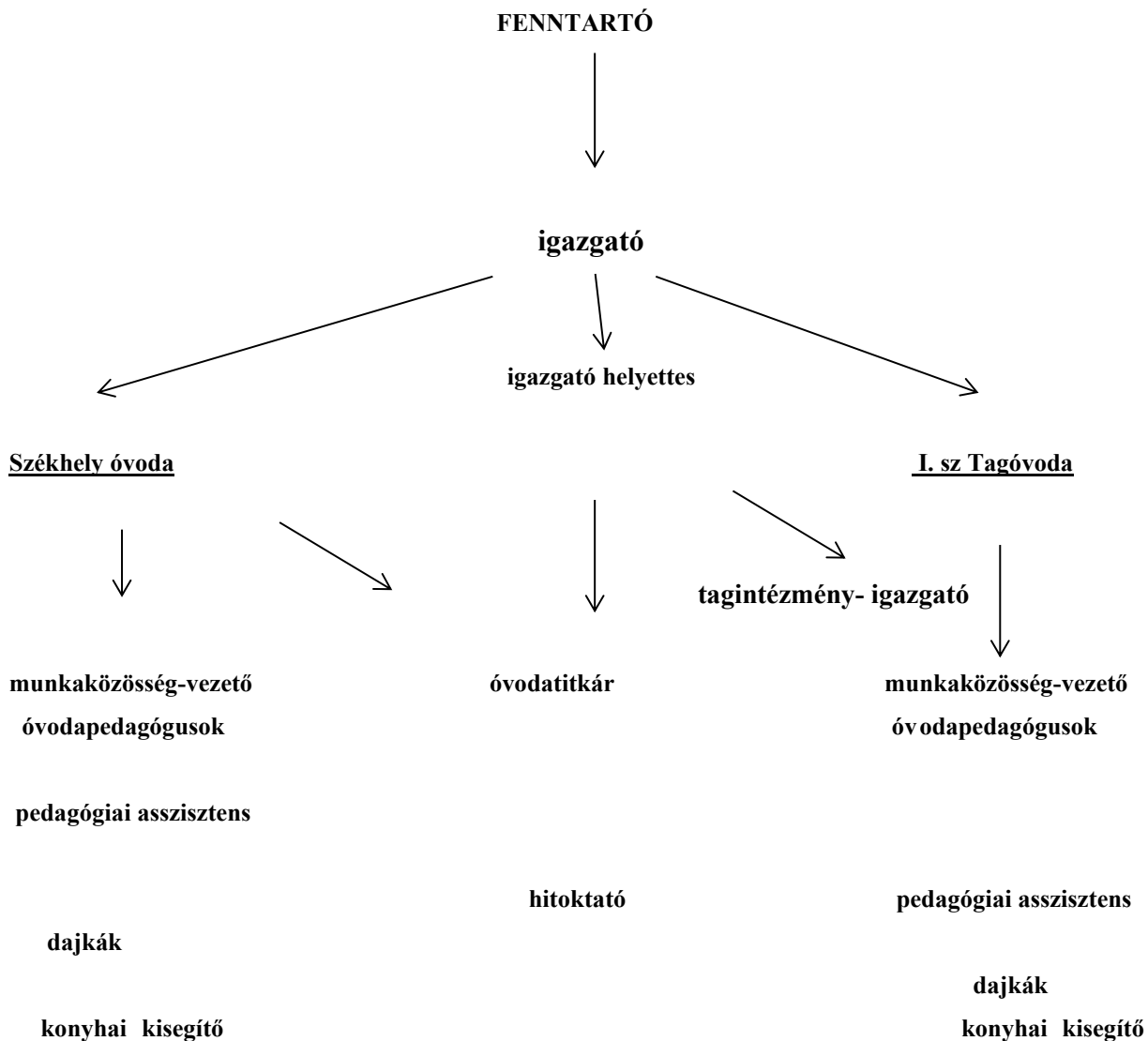
Cél az óvoda nyitottságával és kezdeményező szerepével megnyerni mindazokat a partnereket, akik segíthetik, támogathatják az óvoda kisebbségi tevékenységét, akikkel közös a felelősségünk a népcsoport el-és befogadásában, a gyermekek fejlesztésében, az értékek közvetítésében.

Feladatok

- részt venni a közösen megrendezett települést érintő rendezvényeken/ ünnepek, Idősek napja/
 - közös projektek készítésével a közös feladatok, tervezése, végrehajtása - megismertetni az érintettekkel az óvoda programját
 - bevonni őket az óvodai munka során a kulturális értékek bemutatásába, közvetítésébe
 - rendszeres tájékoztatás az eredményekről, problémákról – érdekérvényesítés kérése
 - közös rendezvények szervezésével az óvoda partneri együttműködését erősíteni
- Együttműködési formák kölcsönös látogatások, előadások szervezése, a civil szervezetek munkájában való részvétel

XI. ELLENŐRZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS RENDSZERE

XI.1. A Nagyhalászi Református Óvoda irányítási-szervezeti felépítése, sémája

XI.2. Az intézményben folyó ellenőrzési és értékelési rendszer

XI. 2.1. Az ellenőrzés és értékelés célja:

Megfelelő mennyiségű, és minőségű, információ biztosítása az intézményi tevékenység teljes körére vonatkozóan. A feladatellátás és az intézményben folyó tevékenységek átfogó, belső ellenőrzési és értékelési rendszerének működtetése.

XI.2.2.Az ellenőrzés és értékelés területei:

Az ellenőrzési és értékelési rendszer működtetése a **fenntartói tevékenység részeként is megjelenik**, és az intézményi élet minden területére kiterjedően meghatározott rendszerességgel jelenik meg a feladatellátás egy-egy szegmensére vonatkozóan.

A **napi feladatellátást is magába foglalja** a belső ellenőrzés rendje, a **gazdasági, adminisztrációs, pedagógiai-szakmai, de munkaügyi területen** is. A munka tartalmáról és színvonaláról, az intézmény belső működéséről kapott visszajelzések és ennek keretében - a hibák okainak feltárása és a javítás lehetőségeinek kidolgozása együttesen járul hozzá a hatékonyság növeléséhez.

A belső ellenőrzés megszervezéséért és hatékony működéséért az intézmény igazgató felelős, az éves munkatervben meghatározott belső ellenőrzési terve alapján. Az ellenőrzési tervet nyilvánosságra kell hozni. A tervben nem szereplő, eseti ellenőrzésekről is dönthet az igazgató, melyet az ellenőrzési célhoz igazodóan előzetesen nyilvánosságra hoz, amennyiben az nem veszélyezteti az ellenőrzés eredményességét. Ennek lehetősége esetén az előzetes bejelentéstől el lehet térni.

(Bővebben az intézmény éves Munkatervében és „Önértékelési Programjában” megfogalmazottak alapján)

Ellenőrzés formája:

- tervszerű (építő jellegű)
- eseti

A csoportban folyó ellenőrzés tartalma

- A hívó életre nevelés megjelenése a nap folyamán.

A csoport hangulata, légköre (gyermek-gyermek, gyermek-óvónő, gyermek-dajka kapcsolata).

Probléma megoldása.

Helyzetfelismerés játéktevékenységben, munkában, nevelési helyzetek megoldása.

Témaválasztás megfelel-e a szakmai követelményeknek (tisztá forrás felhasználása, aktualitás, életkori sajátosság, stb.)

Milyen nevelő hatása van az adott témának,

Szabály, szokásrendszer kialakítására törekvés.

Nevelési stílus.

A csoportszoba rendezettsége, esztétikuma.

Dokumentumelemzés

- *Csoportnapló*: évi két alkalommal: február vége, augusztus 31.
 - nevelési terv, tevékenységek tervezésének ellenőrzése
 - fejlődési/ fejlesztési napló, vezetésének ellenőrzése: február vége, augusztus
- *Felvételi napló ellenőrzése*: háromhavonta
 - A tervszerű ellenőrzés megadott szempontok alapján, előre megbeszélte időpontban történik (évi két alkalommal).

A fejlesztő munka ellenőrzése, elemzése, értékelése

- A gyermek erkölcsi képzeinek és ítéletének alakulása. Etikai értékrend alakulása.

Gondozási, egészségügyi szokások ellenőrzése.

A gyermek testi fejlettségének, mozgásának, beszédfejlődésének vizsgálata.

Értelmi képességek, gondolkodás fejlettsége, közösségi magatartás, feladattudat (szabálytudat, társas kapcsolatok, akarat, viselkedés).

XI.2.3. A gyermekek fejlődésének nyomon követése

A gyermek egyéni fejlődését nyomon követő un. **oviKréta rendszeren keresztül végzik az óvodapedagógusok**, és legalább félévenként a szülővel való ismertetése, amely tartalmazza a gyermekek testi, értelmi, verbális, érzelmi és szociális fejlődés alakulását. A naplóban megtalálható a környezettanulmány és a családlátogatások tapasztalatai, esetleges szülői nyilatkozatok, vélemények is.

Az oviKréta rendszeren belül az alábbi területeket méri fel az óvodapedagógusok:

- A gyermek motoros fejlettsége
- A gyermek kommunikációs fejlettsége
- A gyermek szociális fejlettsége
- A gyermek önállóságának fejlettsége
- A gyermek kognitív fejlettsége

XII. AZ ÓVODAI NEVELŐMUNKÁ TERVEZÉSE

"Az óvodai nevelés tervezését, valamint a gyermekek megismerését és fejlesztését különböző, az óvodapedagógusok által készített – kötelező és nem kötelező – feljegyzések, dokumentumok is szolgálják"³⁷

Az óvodai neveléssel kapcsolatos kötelező dokumentációk készítése és vezetése az óvodapedagógusok feladata.

Feltétele a gyermekek életkorának és fejlettségének alapos ismerete, valamint a lehetőségek széleskörű feltérképezése.

XII. 1. Munkaterv

Az óvodai munkaterv határozza meg a nevelési év rendjét. Ennek elkészítéséhez az igazgató kikéri a fenntartó, az óvodai szülői szervezet véleményét is.

A Munkatervben kell meghatározni

- az óvodai nevelés nélküli munkanapok, időpontját, felhasználását,
- az óvodai élethez kapcsolódó ünnepek megünneplésének időpontját,
- az előre tervezhető nevelőtestületi értekezletek, szülői értekezletek, fogadóórák időpontját,
- az intézmény bemutatkozását szolgáló pedagógiai célú óvodai, nyílt nap tervezett időpontját,
- minden egyéb, a nevelőtestület által szükségesnek ítélt kérdést.

XII.2. Óvodai csoportnapló

Az oviKréta rendszeren belül történik a dokumentáció

XIII. ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉS

Az alkalmazott helyi program időszakos értékelése alapján a nevelő testületnek lehetősége van annak módosítására. Az intézménybe érkező új pedagógus tekintse magáénak a programot. Amennyiben a pedagógusok (50%+1) a gyakorlati munkájuk során szükségesnek látják a program bevételek vizsgálatát, akkor azt el kell végezni, és a szükséges változásokat a programba be kell írni, valamint, ha az óvodapedagógusok összetétele 50 %-ban megváltozik, a programot újra felülvizsgáljuk.

³⁷ ÓNOA 9. oldal

A helyi óvodai pedagógiai program érvényességi ideje: 2012. szeptember 1-től visszavonásig.

A helyi óvodai pedagógiai program felülvizsgálatának és módosításának indokai.

Kötelező:

- jogszabályváltozás
- a fenntartó által meghatározott feladatváltozás

Lehetséges:

- sikeres innováció eredményeinek beépítése
- minőségfejlesztési munka eredményeinek beépítése, illetve kevésbé eredményes elképzelések elhagyása.

A nevelési program módosításának módja, lehetséges indokai:

A dokumentum nem kötelező felülvizsgálatát és módosítását a felmerülő igények és lehetőségek alapján írásbeli előterjesztés után az intézményvezetés kezdeményezheti, a nevelőtestület 50 + 1%-os támogatás jóváhagyása mellett.

A helyi óvodai pedagógiai program nyilvánossága:

Az igazgatói irodában és a csoportokban van 1-1 példány. A szülők, vagy más érdeklődő részére fenntartói ill. igazgatói engedéllyel az irodában átadható tanulmányozásra.

LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

A Nagyhalászi Református Óvoda Pedagógiai Programját az igazgató a nevelőtestület bevonásával készítette, amely a fenntartó jóváhagyásával válik érvényessé.

Hatályba lépés időpontja: 2025.09. 01.

A nevelőtestület megismerte: 2025.08.25.

A szülői szervezet megismerte: 2025.08.25.

Fenntartó jóváhagyta: 2025.08.27.

Nyilatkozatok

Az óvoda szakmai munkaközösségének képviselte és felhatalmazása alapján aláírással tanúsítom, hogy az Nagyhalászi Református Óvoda nevelőtestülete az óvoda Pedagógiai Programját megismerte, elkészítésében részt vett a szakmai munkaközösségek véleményezési jogukat gyakorolták.

Nagyhalász, 2025. augusztus 25.

Azariné Béres Gizella

munkaközösség-vezető

Nyilatkozatok

A Szülői szervezet képviseletében és felhatalmazása alapján aláírással tanúsítom, hogy az Nagyhalászi Református Óvoda Pedagógiai Programját megismertük, véleményezési jogunkat gyakoroltuk.

Nagyhalász, 2025. augusztus 25.

Buriánné Fehér Nikolett

Szülői szervezet– elnök

A legitimációs eljárás alátámasztását igazoló dokumentumok:

1. A nevelőtestület döntéséről készült jegyzőkönyv, mely elfogadta a helyi nevelési programot, iktatószáma, dátuma: 86/2012. 2012. május 08.
2. A szülői szervezet véleményét bemutató: 86-1./2012. iktatószámú jegyzőkönyv, dátum: 2012. május 08.
3. Szakértői vélemény, intézményi iktatószáma: 86-3/2012
4. Fenntartói döntés a helyi nevelési program jóváhagyásáról 10/2012. számú határozata, kelte: 2012. május 16.
5. Az átdolgozott pedagógiai program elfogadásáról készült jegyzőkönyv iktatószáma, dátuma: 11/2015. 2015. június 12.
6. Az átdolgozott pedagógiai program elfogadásáról készült jegyzőkönyv iktatószáma, dátuma: 178-3/2018. 2018. március 10. Határozatszám: 3/2018 (III.10)
7. A módosított pedagógiai program elfogadásáról készült jegyzőkönyv iktatószáma, dátuma: /2018. 2018. szeptember 17. Határozatszám: 8/2018 (XI.17.)
8. A módosított pedagógiai program nevelőtestületi elfogadásáról készült jegyzőkönyv iktatószáma, dátuma: 456 /2020. Határozatszám: 11/2020 (IX.24.) 2020. szeptember 24.
9. A módosított pedagógiai program nevelőtestületi elfogadásáról készült jegyzőkönyv iktatószáma, dátuma: 528 /2020, 2020. november 23. Határozatszám: 13/2020 (IX.23.) 2020. november 23.
10. A módosított pedagógiai program nevelőtestületi elfogadásáról készült jegyzőkönyv iktatószáma, dátuma: 528 /2020, 2020. november 23. Határozatszám: 13/2020 (IX.23.) 2020. november 23.
11. A módosított pedagógiai program nevelőtestületi elfogadásáról készült jegyzőkönyv iktatószáma, dátuma: 191/2021, 2021. május 12. Határozatszám: 10/2021 (V.12.) 2021. május 12.
12. A módosított pedagógiai program nevelőtestületi elfogadásáról készült jegyzőkönyv iktatószáma, dátuma: 488-1/2023, 2023. 12.11 Határozatszám: 4/2023. (XII.11.) 2023. 12.11.
A módosított pedagógiai programot a Nagyhalászi Református Egyházközség presbitériuma a 15/2023. (XII.13.) számú határozatával jóváhagyta 2023.12.13-án mely 2024.01.01-től válik hatályossá.
13. A módosított pedagógiai programot a Nagyhalászi Református Egyházközség presbitériuma a 12/2024. (V.15.) számú határozatával jóváhagyta 2024.05.15-én mely 2024.09.01-től válik hatályossá.
14. **A módosított pedagógiai programot a Nagyhalászi Református Egyházközség presbitériuma a 11/2025. (VIII.27.) számú határozatával jóváhagyta 2025.08.27-én mely 2025.09.01-től válik hatályossá.**

Kovácsné Rubóczky Rita
igazgató

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről
- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
- 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról
- 1997. évi XXXI. tv.5/2003. (II. 19.) törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
- 1993. évi III. törvény, (Szt.) a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról
- 1998. évi I. és a 2005. évi II. a magyarországi református egyház közoktatási törvénye a törvénnyel módosított 1995. évi I. törvény egybeszerkesztve a végrehajtási utasításával.
- https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_nemzetisegi_oktatashoz A nemzetiség óvodai nevelésének és a nemzetiség iskolai nevelés-oktatásának irányelve. A nemzetiségi nevelés-oktatás megszervezése, a nemzetiségi nevelésben-oktatásban való részvétel
- https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alapprogramok Sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésének irányelve
- https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/Tanevkezdes2020/202012_2_sz_melleklet_honlapon_elrheto_reesz.pdf az Oktatásért felelős miniszter által jóváhagyott eszköz- és felszerelésjegyzék
- Biblia
- A református óvodai nevelés keretprogramja 1998.
- Református óvodák nevelési programjai.
Jó Pásztor Református Óvoda Helyi Nevelési Programja (Hajdúböszörmény)
- Hajdúhadházi Református Óvoda és Általános Iskola óvodai nevelési programja
- Bán Zsigmond Református Általános Iskola, AMI és Óvoda óvodai nevelési programja
- A Hajdúnánási Óvoda nevelési programja
- Tündérváros Óvoda Nagyhalász Helyi Pedagógiai Programja.

- Művelődési és Köznevelési Minisztérium Budapest, 1992.
- Porkolábné Dr. Balogh Katalin: Kudarccal az iskolában
- Dr. Füle Sándor: A pedagógiai program készítése
- Gerencsér Attila: Pedagógiai programkészítés az óvodában
- Porkolábné Dr. Balogh Katalin: Komplex prevenciós óvodai program
- Forrai Katalin: Ének-zene az óvodában, Zeneműkiadó, 1974.
- Törzsök Béla: Zenehallgatás az óvodában, Zeneműkiadó, 1982.
- Ludászkíné Szabó Éva: Óvodai Zenei hagyományápolás-népszokások,
 - Hajdúböszörmény, 1995.
- Kodály Zoltán: Zene az óvodában
- Kovács György- dr. Bakosi Éva: Játék az óvodában
- Mérei Ferenc – Binét Ágnes: Gyermeklélektan
- Kiss Tihamér: Kisgyermekek érzelmei Tankönyvkiadó, Budapest
- Nagy Jenőné: Óvodai programkészítés, de hogyan?
- Zilahi Józsefné – Stöckert Károlyné – dr. Ráczné dr. Főző Klára: Óvodai
 - nevelés játékkal, mesével
- Óvodai élet a „Százholdas Pagonyban”
- Csempeszkopácsi óvodai program
- Pedagógiai Intézet: Gondolkodó Vasmegyer, Pedagógiai Intézet, 1994.
- Dr. Hortobágyi Katalin: Erdei-óvodai-iskolai programok – Néphagyományörző óvodai program, Gödöllő, 1998.
- Montágh Imre: Gyermekszínpadok beszédnevelő könyve
- Montágh Imréné – Bittera Tiborné: Szép szóval, nyílt szívvel, Logopédiai Kiadó
- Montágh Imre: Mondd ki szépen
 - Helyi gyűjtések, magyar és más népek meséit, mondókeit, játékleírásait tartalmazó könyvek
- Balázsné Szűcs Judit: Miből lesz a cserebogár?
 - Alex-Typó Kiadó, Budapest, 1992.
- Zsámboki Károlyné – Horváthné Szigligeti Adél: Matematika kézzel, fejvel, szívvel
 - Fabula Human Szolgáltató Bt. 1966.
- Bakonyiné Vince Ágnes – Nagyné Koma Ilona: Mozgás-öröm a szabadban, MPT, Budapest, 1989.
- Dr. Tóthszőlősiné Varga Tünde: Mozgásfejlesztés az óvodában

- FER-CO Kft, 1994.
- Berhidai Magdolna – F. Nagy Tibor – Kéri Anna: Máktündérek, csutkanépek, Budapest, 1984.
- Gósy Mária: Óvónői beszédviselkedés, Budapest, 1990.
- Kósa László – Szemvényi Ágnes: Apáról fiúra, Budapest, 1975.
- Illérsy Zoltánné – Pomothy Györgyné – Vukovics Béláné: Mesterségek bölcsője
- Dömötör Tekla. Magyar népszokások
- In: Illyés Sándor (szerk.): Gyógypedagógiai alapismeretek. Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, Budapest, 2000.
- Bécsi Mónika, Erdei Róbert, Fegyver Márta, Kissné Almási Krisztina és Török Márta (2006, szerk.): Kézikönyv a sajátos nevelési igényről és az integrációról. Start Rehabilitációs Vállalat és Intézményei Nyírségi Nyomda, Nyíregyháza.
- Benczúr Miklósné (2000): A mozgáskorlátozott gyermekek szomatopedagógiai nevelése az óvodában és az iskolában. In: Illyés Sándor (szerk.): Gyógypedagógiai alapismeretek. Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, Budapest, 537-560. o.
- Bernolák Béláné (2001, szerk.): Együtt a többiekkel – egy-másért. Bicebóca Alapítvány, Budapest
- Bernolák Béláné (2006): Ajánlások mozgáskorlátozott gyermekek kompetencia alapú fejlesztéséhez. Sulinova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht., Budapest. On-line megtekintés: http://www.sulinet.hu/tanar/kompetenciaterulek/ovodai_neveles/dokumentumok/ovi-06.pdf (Letöltés: 2021. május 05.)
- Dombainé Esztergomi Anna (2006): Ajánlások mozgáskorlátozott gyermekek, tanulók kompetencia alapú fejlesztéséhez. Szociális, életviteli és környezeti kompetenciák. Sulinova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht., Budapest. On-line megtekintés: http://www.sulinet.hu/tanar/kompetenciaterulek/4_szocialis/ajanlasok/szocialis-06.pdf (Letöltés: 2021. május 05.)
- Dombainé Esztergomi Anna és Szöllősyné Juhász Csilla (2008): Inkluzív nevelés. Sérülésspecifikus eszköztár mozgáskorlátozott gyermekek, tanulók együttneveléséhez. Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság, Budapest. On-line megtekintés: http://www.sulinet.hu/tanar/kompetenciaterulek/ovodai_neveles/dokumentumok/eszkoz_mozgasserult.pdf (Letöltés ideje: 2021. május 05.)

- Tasnádi Ágnes (2008): A mozgáskorlátozottak nevelésében, oktatásában, fejlesztésében alkalmazott eljárások. Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, Budapest. On-line megtekintés: <http://109.74.55.19/tananyagok/tananyagok/A%20mozg%C3%A1skorl%C3%A1tozottak%20nevel%C3%A9s%C3%A9ben,%20oktat%C3%A1s%C3%A1ban,%20fejleszt%C3%A9s%C3%A9ben%20alkalmazott%20elj%C3%A1r%C3%A1sok.pdf> (Letöltés ideje: 2021. május 05).
- Czeizel Endre, Lányiné Engelmayer Ágnes és Rátai Csaba (1978): Az értelmi fogyatékosok kóreredete a Budapest vizsgálat” tükrében. Medicina Kiadó, Budapest.
- Csányi Yvonne (2001, szerk.): Értelmileg és tanulásban akadályozott gyermekek integrált nevelése és oktatása. ELTE BGGYFK, Budapest.
- Gaál Éva (2000): A tanulásban akadályozott gyermekek az óvodában és az iskolában. In: Illyés Sándor (szerk.): Gyógypedagógiai alapismeretek. Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, Budapest, 431-459. o.
- Hatos Gyula (2000): Az értelmileg akadályozott gyermekek az óvodában és az iskolában. In: Illyés Sándor (szerk.): Gyógypedagógiai alapismeretek. Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, Budapest, 411-428. o.
- Lányiné Engelmayer Ágnes (2012): Intellektuális képességzavar és pszichés fejlődés. Medicina Könyvkiadó, Budapest.
- Mesterházi Zsuzsa (1998): A nehezen tanuló gyermekek iskolai nevelése. BGGYTF, Budapest.
- Pedagógiai Lexikon, 1997, I. kötet
- Csákváry Judit és Mészáros Andrea (2012): Értelmi fogyatékos (intellektuális képességzavarral élő) gyermekek, tanulók komplex vizsgálatának diagnosztikus protokollja. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft., Budapest. On-line megtekintés: file:///C:/Users/toki/Downloads/diagnosztikai_kezikonyv_4fejezet.pdf (Letöltés ideje: 2021. május 10.)
- Papházy Éva (2006): Ajánlások tanulásban akadályozott gyermekek, tanulók kompetencia alapú fejlesztéséhez. Szociális, életviteli és környezeti kompetenciák. Sulinova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht., Budapest. On-line megtekintés: http://www.sulinet.hu/tanar/kompetenciateruletek/4_szocialis/ajanlasok/szocialis-10.pdf (Letöltés ideje: 2021. május 10.)

- Schmechl Júlia (2006): Az értelmi fogyatékosok nevelésében, oktatásában, fejlesztésében alkalmazott eljárások. Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, Budapest. On-line megtekintés: http://109.74.55.19/tananyagok/tananyagok/munkav,vallal/3_1284_007_101030.pdf (Letöltés ideje: 2021. május 10.)
- Szabó Borbála (2006): Ajánlások értelmileg akadályozott gyermekek kompetencia alapú fejlesztéséhez. Sulinova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht., Budapest. On-line megtekintés: http://www.sulinet.hu/tanar/kompetenciateruletek/ovodai_neveles/dokumentumok/ovi-04.pdf (Letöltés ideje: 2021. május 10.)
- Torda Ágnes (2000): Beszédhibás gyermekek az óvodában és az iskolában. In: Illyés Sándor (szerk.): Gyógypedagógiai alapismeretek. Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, Budapest, 575-600. o.
- Gereben Ferencné, Fehérné Kovács Zsuzsa, Kas Bence és Mészáros Andrea (2012): Beszéd és nyelvi zavart mutató (beszéd fogyatékos) gyermekek, tanulók komplex vizsgálatának diagnosztikus protokollja. On-line megtekintés: [file:///C:/Users/toki/Downloads/diagnosztikai_kezikonyv_3fejezet%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/toki/Downloads/diagnosztikai_kezikonyv_3fejezet%20(3).pdf) (Letöltés ideje: 2021. május 03.)
- Hernádi Krisztina (2006): Ajánlások beszéd fogyatékos gyermekek kompetencia alapú fejlesztéséhez. Sulinova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht., Budapest. On-line megtekintés: http://www.sulinet.hu/tanar/kompetenciateruletek/ovodai_neveles/dokumentumok/ovi-03.pdf (Letöltés ideje: 2021. május 03.)
- Jenei Andrea (2006): Ajánlások beszéd fogyatékos gyermekek, tanulók kompetencia alapú fejlesztéséhez. Sulinova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht., Budapest. On-line megtekintés: http://www.sulinet.hu/tanar/kompetenciateruletek/1_szovegertes/ajanlasok/szovegertes-03.pdf (Letöltés ideje: 2021. május 03.)
- Attwood, T. (2002): Különös gyerekek. Kalauz az Asperger-szindrómáról szülőknek és nevelőknek. Animus Kiadó, Budapest.
- Balázs Anna (2000): Az autista gyermekek az óvodában és az iskolában. In: Illyés Sándor (szerk.): Gyógypedagógiai alapismeretek. Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, Budapest, 631-654. o.

- Gájerné Balázs Gizella (2006): Ajánlások autizmussal élő gyermekek kompetencia alapú fejlesztéséhez. Sulinova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht., Budapest. On-line megtekintés: http://www.sulinet.hu/tanar/kompetenciaterulek/ovodai_neveles/dokumentumok/ovi-02.pdf (Letöltés ideje: 2021. május 05.)
- Rácz Zsuzsa (2011a): Modellprogram az autizmussal élő gyerekek óvodai integrációjának elősegítéséhez. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft., Budapest. On-line megtekintés: http://www.educatio.hu/bin/content/tamop311/download/tamop_311/kiadvanyok/SNI/modellprogram.pdf (Letöltés ideje: 2021. május 05.)
- Rácz Zsuzsa (2011b): Akadálymentes környezet. Autizmussal élő gyermekek vizuális támogatása. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft., Budapest. On-line megtekintés: http://www.educatio.hu/bin/content/tamop311/download/tamop_311/kiadvanyok/SNI/akadalymentes_imprimatura.pdf (Letöltés ideje: 2021. május 05.)
- Schmechl Júlia (2008a): Az autizmus típusainak felismerése, pszichés sajátosságai és életviteli jellemzői. Nemzeti Felnőttképzési és Szakképzési Intézet, Budapest. On-line megtekintés: http://www.kepzesevolucioja.hu/dmdocuments/4ap/3_1284_016_110131.pdf
- Schmechl Júlia (2008b): Az autizmussal élők nevelésében, oktatásában, fejlesztésében alkalmazott eljárások. Nemzeti Felnőttképzési és Szakképzési Intézet, Budapest. On-line megtekintés: <http://109.74.55.19/tananyagok/tananyagok/Az%20autizmussal>
- Volentics Anna (2000): Nehezen nevelhető, inadaptált gyermekek a közoktatás és a gyermekvédelem intézményeiben. In: Illyés Sándor (szerk.): Gyógypedagógiai alapismeretek. Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, Budapest, 631-654. o.
- Internetes források:
- Venterné Balogh Angelika (2006): Ajánlások a pszichés fejlődés zavaraival küzdő gyermekek kompetencia alapú fejlesztéséhez I. (magatartászavar esetén). Sulinova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht., Budapest. On-line megtekintés: http://www.sulinet.hu/tanar/kompetenciaterulek/ovodai_neveles/dokumentumok/ovi-08.pdf (Letöltés ideje: 2021. május 10.)
- Tasnádi Ágnes (2006): A pszichés fejlődés zavarai típusinak felismerése, sajátosságai és életviteli jellemzői. Nemzeti Felnőttképzési és Szakképzési Intézet, Budapest. On-

line megtekintés: <http://109.74.55.19/tananyagok/tananyagok/A%20pszich%C3%A9s%20fej%C5%91d%C3%A9s%20zavarai%20t%C3%ADpusainak%20felismer%C3%A9se,%20saj%C3%A1toss%C3%A1gai%20%C3%A9s%20%C3%A9letviteli%20jellemz%C5%91i.pdf> (Letöltés ideje: 2021. május 11.)

- Csányi Yvonne (1998, szerk.): Bevezetés a hallássérültek pedagógiájába. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Farkas Miklós (1996): A hallássérültek kiejtés- és beszédfejlesztésének elmélete és gyakorlata. BGGYTF, Budapest.
- Farkas Miklós és Perlusz Andrea (2000): A hallássérült gyermekek óvodai és iskolai nevelése és oktatása. In: Illyés Sándor (szerk.): Gyógypedagógiai alapismeretek. Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, Budapest, 507-533. o.
- Csányi Yvonne, Perlusz Andrea és Zsoldos Márta (2012): Hallássérült (hallásfogyatékos) gyermekek, tanulók komplex vizsgálatának diagnosztikus protokollja. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft., Budapest. On-line megtekintés: [file:///C:/Users/toki/Downloads/diagnosztikai_kezikonyv_5fejezet%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/toki/Downloads/diagnosztikai_kezikonyv_5fejezet%20(1).pdf) (Letöltés ideje: 2021. május 11.)
- Köntösné Lőrincz Eszter, Nagyné Tóth Ibolya Urbánné és Deres Judit (2008): Inkluzív nevelés Sérülésspecifikus eszköztár hallássérült gyermekek, tanulók együttneveléséhez. Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság, Budapest. On-line megtekintés: http://www.sulinet.hu/tanar/kompetenciateruletek/ovodai_neveles/dokumentumok/eszkoz_hallasserult.pdf (Letöltés ideje: 2021. május 11.)
- Perlusz Andrea (2006): Ajánlások nagyothalló és siket gyermekek kompetencia alapú fejlesztéséhez. Sulinova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht., Budapest. On-line megtekintés: http://www.sulinet.hu/tanar/kompetenciateruletek/ovodai_neveles/dokumentumok/ovi-07.pdf (Letöltés ideje: 2021. május 11.)
- Volentics Anna (2000): Nehezen nevelhető, inadaptált gyermekek a közoktatás és a gyermekvédelem intézményeiben. In: Illyés Sándor (szerk.): Gyógypedagógiai alapismeretek. Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, Budapest, 631-654. o.
- Hegyiné Honyek Katalin (2006): Ajánlások látássérült gyermekek kompetencia alapú fejlesztéséhez. Sulinova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht., Budapest. On-line megtekintés: http://www.sulinet.hu/tanar/kompetenciateruletek/ovodai_neveles/dokumentumok/ovi-05.pdf (Letöltés ideje: 2024. május 11.)

- Németh Márta (2008a): A látássérülés típusainak felismerése, pszichés sajátosságai és életviteli jellemzői. Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, Budapest. On-line megtekintés: <http://109.74.55.19/tananyagok/tananyagok/A%20l%C3%A1t%C3%A1ss%C3%A9r%C3%BCl%C3%A9s%20t%C3%ADpusainak%20felismer%C3%A9se,%20pszich%C3%A9s%20saj%C3%A1t%C3%A1g%C3%A1i%20%C3%A9s%20%C3%A9letviteli%20jellemz%C5%91i.pdf> (Letöltés ideje: 2024. május 11.)
- Németh Márta (2008b): A látásfogyatékosok nevelésében, oktatásában, fejlesztésében alkalmazott eljárások. Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, Budapest. On-line megtekintés: <http://109.74.55.19/tananyagok/tananyagok/A%20l%C3%A1t%C3%A1sfogyat%C3%A9kosok%20nevel%C3%A9s%C3%A9ben,%20oktat%C3%A1s%C3%A1sban,%20fejleszt%C3%A9s%C3%A9ben%20alkalmazott%20elj%C3%A1r%C3%A1sok.pdf> (Letöltés ideje: 2024. május 11.)
- Walther, R. (2003): Einführung in die Blinden – und Sehbehindertenpädagogik. Ernst Reinhardt Verlag, München, Basel.

NAGYHALÁSZI
REFORMÁTUS EGYHÁZKÖZSÉG
LELKÉSZI HIVATALA

4485 Nagyhalász Petőfi u. 2.

Telefon / Fax: (42) 202-340 Adószám: 19858124-1-15

KIVONAT

Nagyhalászi Református Egyházközség Presbitériuma 2025. 08.27-én megtartott ülésének

11/2025. (VIII.27.) sz. határozata

Nagyhalászi Református Egyházközség Presbitériuma

a mai napon **11/2025. (VIII.27.) sz. határozattal** elfogadja, jóváhagyja a Nagyhalászi Református Óvoda Pedagógiai Programját.

Felelős: Nagyhalászi Református Egyházközség Elnöke

Dajka János
gondnok

Végh Miklós
lelkipásztor

Nagyhalász, 2025.08.27.